

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1929

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ Γ'—1929

ΑΘΗΝΑΙ, 15 ΙΟΥΛΙΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ 62

Ο,ΤΙ ΓΙΑ ΜΕΝΑ ΕΧΕΙ ΑΠΟΜΕΙΝΕΙ...

“Ο,τι για μένα έχει απομείνει
μὲς τοῦ σπιτιοῦ μας τὴν ἐρημίᾳ,
εἶν' ἓνα κάτασπρο γατάκι,
καὶ τῆς σομπίτσας μου ἡ φωτιά.

“Ὅλο σιεπάζω, κλειῶ τὶς πόρτες,
τὰ τζάμια γύρω ὅσο μπορῶ,
μὰ πάντα νοιώθω κάποιο ἀγέρι
νὰ μὲ κυκλώνει παγερό.

‘Απὸ τῆς μάννας μου τὴν ἄδεια
τὴν κάμαρα μὴ φτάνει αὐτό ;
μὴ βγαίνει ἀπ' τῆ σιωπῆ τριγύρω,
μὴν ἀπ' τὸν ἴδιο μου ἑαυτό ;

“Ἐχω σιμά μου ἐδῶ σωριάσει
πράγματα τόσα ! στὶς γωνιές
εἶν' ἀπλωμένα τὰ ντιβάνια
τ' ἀνθία στὰ βάζα μου ἀγκαλιές.

Σκόρπιοι σωροὶ καὶ τὰ βιβλία,
μὰ δὲ διαβάζω τώρα πιά·
ὁ νοῦς μου τρέχει ἀφαιρεμένος,
καὶ δὲ ζεσταίνουν τὴν καρδιά.

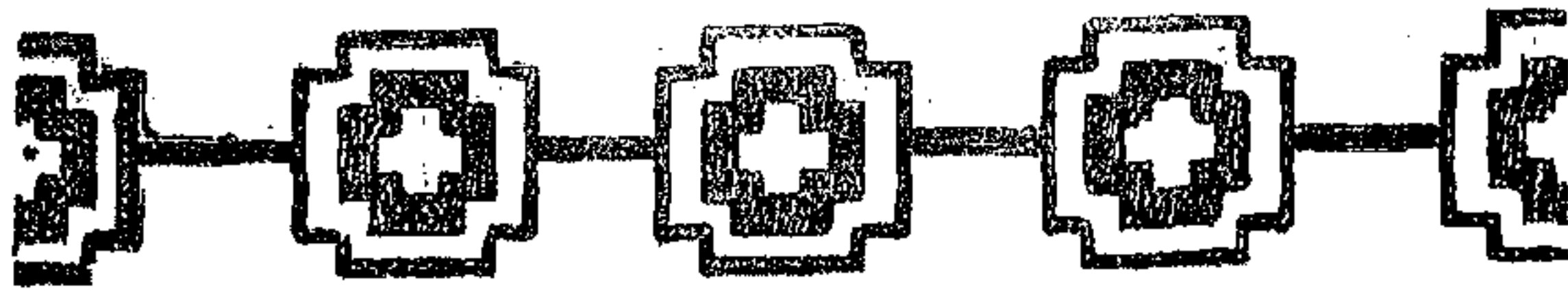
Εἶτανε, Θέ μου, αὐτὴ γιὰ μένα
ἡ κρύα κι' ἀχαρῆ ζωὴ.
—σὰν τὴ ψυχὴ μου ἔχεις πλασμένα
μ' ἀγάπης θεῖα ἀναπνοή ;

Τὰ χέρια μου εἶτανε νὰ μοιάζουν
ἄδειες ποὺ ἐροῦμαζαν φωλιές,
—ἀφοῦ κι' αὐτὰ μου τάχες πλάσει
σάμπως δυὸ δίδυμες καρδιές ;

Σκοτείνιασε, καὶ στὸ ταβάνι
μοῦ ὑφαίνει ἡ σόμπα μαγικά,
ἓνα χρυσότρεμο στεφάνι
ἀπὸ λουλούδια ἐξωτικά.

Καὶ τὸ γατάκι, σὰ νὰ νοιώθει
ποιὰ μ' ἔχει ζῶσει παγωνιά,
στὰ γόνατά μου ἦρθε ν' ἀπλώσει
τῆς γοῦνας του τὴ ζεστασιά . . .

ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

Ο ΜΠΕΝΑΚΗΣ

— Ίδού ένας ευεργέτης—μου ειπεν ο κ. Άσοφος—του οποίου τὸ ἔργον δὲν ἀρχίζει ἀπὸ τὸν τάφον του. Τὸ ἔργον του εἶναι ἓνα ἔργον ζωῆς καὶ διὰ τὴν ζωὴν. Ὁ Μπενάκης ὑπῆρξεν ἓνας μέγας ευεργέτης, ὅπως ἓνας ἄλλος εἶναι μέγας ἐπιστήμων, μέγας καλλιτέχνης, μέγας πολιτικός. Ἡ ζωὴ του ἐστάθη μία συνεχῆς δημιουργία, ὅπως κάθε πλοῦσα καὶ ἔντονη ζωὴ. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ὁ θάνατός του ὑπῆρξε, ἐξαιρετικῶς, μία ἐθνικὴ ἀπώλεια, ὅπως κάθε θάνατος, ποῦ ἔρχεται νὰ διακόψῃ τὸ ἔργον μιᾶς ἐξαιρετικῆς ζωῆς.

— Νομίζετε, λοιπόν, διδάσκαλε— τὸν ἐρώτησα — ὅτι κάθε θάνατος ευεργέτου δὲν εἶναι μία ἐθνικὴ ἀπώλεια ;

— Ὅχι βέβαια, μου ἀπήντησε κατηγορηματικῶς. Ὑπάρχουν θάνατοι ευεργετῶν, ποῦ ἀποτελοῦν, ἀντιθέτως, ἐθνικὸν κέρδος.

— Ἐθνικὸν κέρδος εἶπατε ;

— Ἀλλὰ πῶς ὄχι, ἀγαπητέ μου φίλε ; Χωρὶς τὸν θάνατόν τους, δὲν θὰ εἶχομεν τὸ ἔργον τους. Ἄγνοεῖτε, λοιπόν, τὸ εἶδος τῶν ευεργετῶν αὐτῶν, οἱ ὅποιοι περιμένουν ν' ἀποθάνουν γιὰ ν' ἀρχίσουν, νὰ ζοῦν γιὰ τοὺς ἄλλους ; Εἰς ἄλλην τους τὴν ζωὴν δὲν προσφέρουν καμμίαν ὑπηρεσίαν πρὸς τοὺς ὁμοίους των καὶ τὴν ὀλότητα. Ἐὰν ἐζούσαν χίλια χρόνια, τὰ χίλια αὐτὰ χρόνια τῆς ζωῆς των θὰ ἦσαν ὡς νὰ μὴ ἦσαν, γιὰ τὸ κοινὸν ἀγαθόν. Ἀλλὰ τί θὰ ἐλέγατε περὶ τοῦ λατροῦ, ποῦ θὰ ἔπρεπε ν' ἀποθάνῃ γιὰ νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας τῆς ἐπιστήμης του πρὸς τοὺς πάσχοντας, περὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος, ποῦ θὰ ἔπρεπε ν' ἀποθάνῃ γιὰ νὰ μᾶς παραδώσῃ ἓνα μνημεῖον τέχνης, περὶ τοῦ πολιτικοῦ, ποῦ θὰ ἔπρεπε ν' ἀποθάνῃ, γιὰ νὰ γίνῃ χρήσιμος στὴν πατρίδα του, περὶ τοῦ στρατηγοῦ — γιὰ ν' ἀρκεσθῶ στὰ ὀλίγα

αὐτὰ παραδείγματα — ποῦ θὰ ἔπρεπε ν' ἀποθάνῃ, γιὰ νὰ μᾶς δώσῃ τὴν μεγάλην του μάχην ; Ὁ θάνατός των θὰ ἦτο ἓνα πραγματικὸν κέρδος καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ τὸν περιμένωμεν καὶ νὰ τὸν πανηγυρίζωμεν. Καὶ πόσοι τέτοιοι θάνατοι δὲν ἐπανηγυρίσθησαν. Ὅλοι ὅμως ἐκλαυσαν ἐπάνω στὸν τάφον τοῦ Μπενάκη. Μὲ τὸν θάνατόν του ἐχάθη μία δύναμις δημιουργικὴ καὶ μία δύναμις ευεργετικὴ. Διότι ἦτο ὁ ἄνθρωπος, ποῦ δὲν εἶχεν ἀπλῶς τὴν δύναμιν νὰ πράττῃ τὸ καλόν. Ἐγγύριζε καὶ πῶς νὰ τὸ πράττῃ κατὰ τὸν καλύτερον, τὸν σκοπιμώτερον καὶ τὸν ἐπικαιρότερον τρόπον.

Ὁ κ. Άσοφος ἀρχισε ν' ἀπαριθμῆ μιαν σειρὰν ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ μεγάλου ευεργέτου.

— Βλέπεις λοιπόν ; μου εἶπε. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν ὑπῆρξεν ἀπλῶς ἓνας ευεργέτης τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς φαντασίας. Μόνον μὲ τὴν φαντασίαν καὶ τὸ αἰσθημα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δημιουργήσῃ κανεὶς οὔτε ἓνα ἔργον τέχνης, ἄξιον νὰ ζῆσῃ, ὅσον καὶ ἂν ὀνομάζωμεν τὰ ἔργα τῆς τέχνης ἔργα τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς φαντασίας. Ἀπαραίτητη διὰ κάθε μεγάλην δημιουργίαν εἶναι ἡ δύναμις ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ὀνομάζωμεν κριτικὸν πνεῦμα. Καὶ τὸ πνεῦμα αὐτὸ τὸ διακρίνομεν εἰς ὄλον τὸ ἔργον τοῦ Μπενάκη. Ἐὐ ἔργον του ὑπῆρξε δημιουργία καὶ κριτικὴ μαζὶ, ὅπως κάθε ἔργον ἀνωτέρας ποιότητος. Εἶδες ποῖον σύστημα, ποῖα μέθοδος, ποῖα ψυχρὰ λογικὴ, πόσος ὑπολογισμὸς ὑπάρχει εἰς κάθε του γενναίαν χειρονομίαν. Ἦτο ὁ σπορευὸς τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ ὅποιος δὲν ἔσπειρε ποτὲ ἐπάνω στοὺς λίθους καὶ μεταξὺ ἀκανθῶν καὶ τριβῶν. Ἐσπειρε πάντοτε εἰς τὴν γόνυμιον γῆν, ποῦ ἀνταποδίδει ἑκατοντάπλασια τὸν καρπὸν, ποῦ τῆς ἐμπιστευόμεθα. Οὔτε ἓνας σπόρος του δὲν ἐπῆγε χαμένος. Καὶ ἐκεῖ

ὅπου ἔσπειρε καὶ ὅπου δὲν βλέπομεν ἴσως τίποτε σήμερον, ἡ καρποφορία θὰ ἐπακολουθήσῃ πλοῦσία καὶ ὁ ἀμητὸς θαφίλης. Ὁρισμένως ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς θὰ ἐκουράσθη παλὸ στὴν ζωὴν του.

— Καὶ ὅμως ἡ ευεργεσία, διδάσκαλε, λέγουν, ὅτι εἶναι μία χαρὰ καὶ μία ἀνακούφισις,

— Ἀνακούφισις, ἀγαπητέ μου φίλε, γιὰ ὄσους δίνουν, χωρὶς κόπον, χωρὶς σκέψιν, δηλαδή, καὶ χωρὶς μελέτην. Ἐὐ νὰ δίνῃ κανεὶς, γιὰ ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸ δυσάρεστον αἰσθημα, ποῦ τοῦ γεννᾷ ἡ ξένη δυστυχία, ἢ γιὰ νὰ δώσῃ στὸν ἑαυτόν του τὴν ἱκανοποίησιν μιᾶς ὑπεροχῆς ἀπέναντι τῶν ὁμοίων του, ἢ γιὰ ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸν ἐφιάλτην τῆς ἐκμηδενίσεως, ἐξασφαλίζων εἰς τὸν ἑαυτόν του τὴν παρηγορίαν μιᾶς φανταστικῆς ἀθανασίας, εἰς ἓνα μαρμάρινον μνημεῖον ἢ μιαν χρυσοῦν ἐπιγραφήν, εἶναι, βέβαια, μία χαρὰ καὶ μία ἀνακούφισις. Ἀλλὰ τὸ νὰ ἐνεργῆ κανεὶς τὴν ευεργεσίαν, ὅπως θὰ ἐνεργούσε μιαν ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν ἢ μιαν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν διὰ τὸν ἑαυτόν του, ὑπολογίζων, μελετῶν, σταθμίζων, κατοχυ-

ρόνων τὸ ἔργον του κατὰ τῶν κινδύνων μιᾶς ἀποτυχίας ἢ μιᾶς καταστροφῆς, εἶναι, ἀγαπητέ μου, μία ἐργασία, γεμάτη κόπους καὶ μόχθους, ὅπως κάθε ἄλλη. Καὶ ὁ Μπενάκης, ἀγαθοεργῶν, ὑπῆρξεν, ἀπλῶς, ἓνας ἐπιχειρηματίας τῶν ὑποθέσεων τῆς πατρίδος του καὶ τῆς κοινωνίας,

ὅπως ὑπῆρξεν ἓνας ἐπιχειρηματίας τῶν ἀτομικῶν του ὑποθέσεων. Ἀπὸ τὰς ἀτομικὰς του ὑποθέσεις τὸν ἀπεμάκρυνεν ἡ ἡλικία καὶ ἡ ἀσθένεια. Ἡ ὑπόθεσις τῆς πατρίδος τὸν ἐκράτησεν ὀρθιον καὶ ἀγρυπνον μέχρι τῆς τελευταίας του πνοῆς. Καὶ ἀπέθανεν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων.

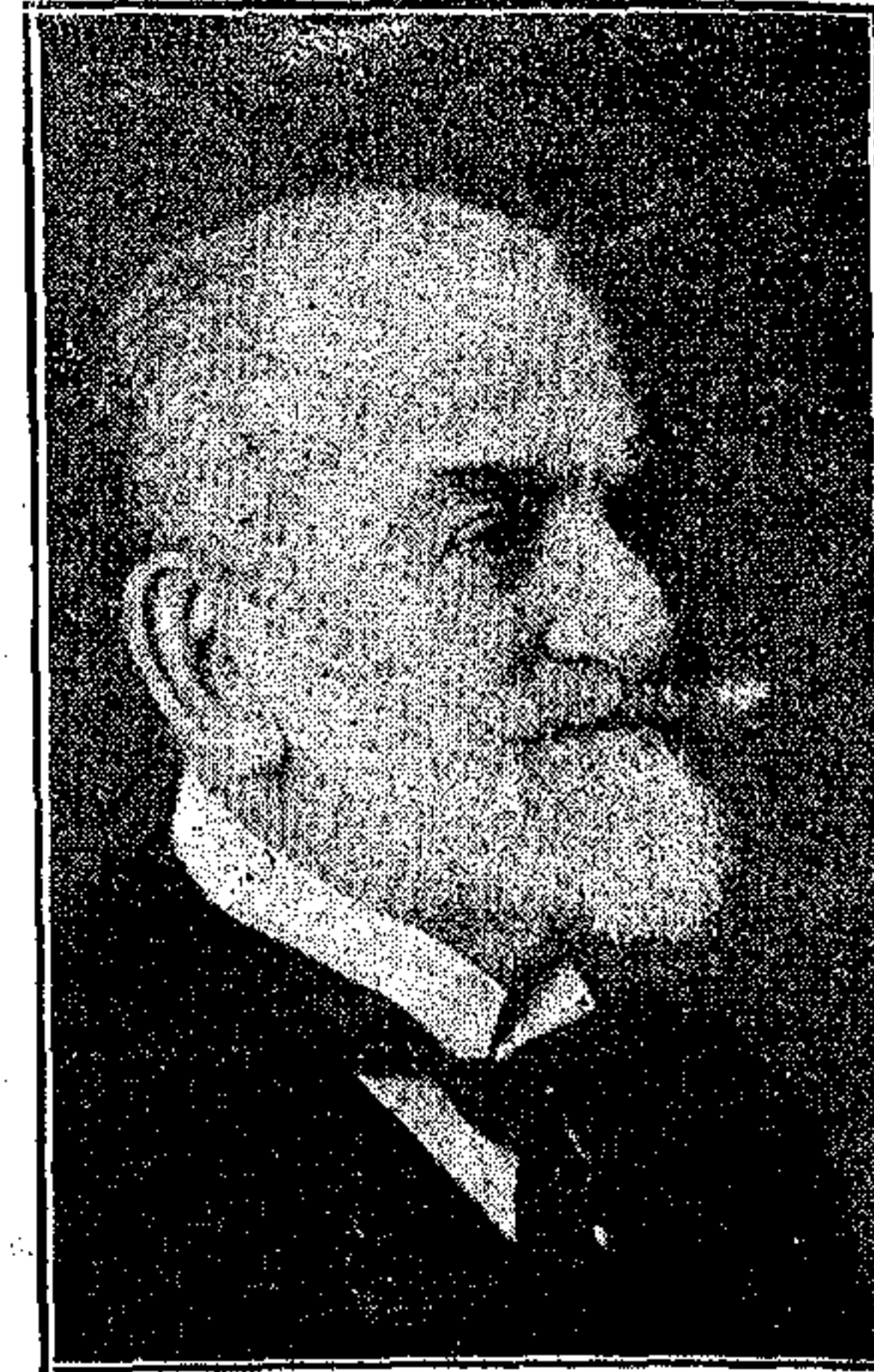
Ὁ κ. Άσοφος, ἀφοῦ ἔμειγεν εὐλαβῶς σιωπηλός, ὀλίγες στιγμῆς, ἐπρόσθεσεν :

— Ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον ἐκήδευσεν, προχθές, ἡ ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη, ὑπῆρξε κατὶ περισσώτερον ἀπὸ ἓνας μέγας ευεργέτης. Ὑπῆρξεν ἓνας μέγας διδάσκαλος τῆς εὐποιίας.

Καὶ κατέληξε μὲ τὴν συνηθισμένην του ἀπαισιοδοξίαν, μιᾶν ἀπαισιοδοξίαν ἢ ὁποῖα τοῦ εἶναι περισσώτερον φιλοσοφικὴ πύξια, παρὰ φιλοσοφικὴ πίστις.

— Ἐνας μέγας διδάσκαλος, ὁ ὅποιος, πολὺ φοβοῦμαι, ὅτι θὰ μείνῃ χωρὶς μαθητάς.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

EM. ΜΠΕΝΑΚΗΣ

ΖΩΡΖ ΚΟΥΡΤΕΛΙΝ

Πέθανε σήμερα το μεσημέρι, στο νοσοκομείο Πεάν όπου του κόψανε το δεύτερο του πόδι.

Χθές, όταν ξύπνησε ύστερα από την έγχειρηση και με τὰ μισοπεθαμένα του χέρια έκανε νὰ δῆ τὰ κενὰ ὄρια τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ του, ἔκλεισε τὰ μάτια καὶ ψιθύρισε: «Εἶναι φρικτό!»

Καὶ ξανά σὲ λίγο: «Εἶναι φρικτό! φρικτό!»

Εἶτανε ἡ πρώτη φορὰ ὅπου ὁ Κουρτελίν, κώφοντας τὴν τραγικότητα καὶ τὴν ἀσκήμια ἔμπρός του, ἀπάνω του, τὶς ἔπαιρνε στὰ σοβαρά. Τὶς μπερδεύε μετὸ θάνατο. Ἴσως γιὰ πρώτη φορὰ νὰ εἶχε δίκιο.

* *

Πρὶν τρία χρόνια, ὅταν, κατόπι ἀπὸ τὴ διαβητικὴ του γάγγραινα τοῦ κόψανε τὸ πόδι, ξιαναντίκρισε τὸν κόσμο μετὴν ἀλλογιστὴ του εἰρωνία:

«Ἄλλοι, εἶπε τῆς νοσοκόμας του, ἄλλοι κρατιοῦνται στὴ ζωὴ ἀπὸ μιὰ τρίχα. Ἐγὼ κρατιέμαι ἀπὸ ἓνα ὀλόκληρο πόδι, πάλι καλύτερη ἢ θέση μου!»

Ἀκόμη, τὴ διατηροῦσε τότε τὴ δύναμη του, τὴ γελοιογραφικὴ ἰλαρότητα, πὸ τοῦ στάθηκε κίνητρο καὶ γνώμονας τῆς δημιουργίας του.

«Προσπαθῶ νὰ τὰ παίρνω τὰ πράγματα στ' ἀστεία, ἔλεγε, γιατί τὸ μόνο τῆς ζωῆς ὅπου ἀξίζει νὰ κλαίμε εἶναι ὁ θάνατος τῶν ἀγαπημένων μας.»

Στὶς δυὸ μικρὲς αὐτὲς φράσεις ὀρθώνεται ὀλόκληρη ἡ προσωπικότητα τοῦ Κουρτελίν (!): μιὰ ἀκράτητη διάθεση ἀγάπης καὶ ἀμέσως δίπλα ἡ σκληρὴ διαύγεια τοῦ εἰρωνιστῆ μετὴν παραμορφωτικὴ του μαεστρία.

(!) Ὁ Ζώρζ Κουρτελίν — τὸ πραγματικὸ του ὄνομα Ζώρζ Μουανῶ — γεννήθηκε στὴν Τούρ, στὶς 25 Ἰουνίου 1858. Πέθανε ἀκριβῶς στὴν 71ῃ ἡμέρῃ του.

Ἀρχισε γράφοντας ποιήματα. Τὸν πραγματικὸ του λογοτεχνικὸ δρόμο τὸν ἤρεε κάνοντας τὴ στρατιωτικὴ του θητεία. Συγγραφέας κωμωδιῶν, διαλόγων, διηγημάτων καὶ μυθιστοριογράφος, γνώρισε τὴ μεγάλη ἐπιτυχία σ' ὅλα τὰ εἶδη πὸ καταπαλάσθη.

Ἀπὸ τὰ ἔργα του ἀναφέρουμε: «Οἱ εὐθυμίες τοῦ ἵππικου», «Οἱ κύριοι γραμμοκράτες»,

Εἶτανε, ἀλήθεια, ὁ μεγάλος παραμορφωτὴς τῆς πραγματικότητας. Γιὰ χάρη μας. Ὁ δαιμονιώδης γελοιογράφος τῶν κοινωνικῶν ἀξιών πὸ πάντα τὶς εὑρίσκει κυβερνημένες ἀπὸ τὴν ἀτιμία ἢ ἀπὸ τὴν ἡλιθιότητα. Ἐνας Ἄνρι Μπέν, ἓνας Στρονμπεργκ, ἀλλὰ πὸ ἤξερε νὰ γελᾷ μετὴ τὴ ράχη του γυρισμένη στὴν τραγικότητα, στοὺς θυμούς, στὶς ἀγανακτήσεις, καὶ στὶς ἰδεολογίες. Σὲ τίποτε δὲν πίστευε, παρὰ μόνο στὴ σωτήρια ὑγεία τοῦ καγχατισμοῦ. «Ὅλα, γι' αὐτόν, ὑλικά, στοιχεῖα καὶ τεχνάσματα κωμωδίας. Δὲ θὰ μπορούσε νὰ προφέρῃ εὐκολὰ τὴ φράση «τελείωσε ἡ κωμωδία». Γι' αὐτόν παντοῦ ἀρχίζει, σὲ κάθε ὥρα, μετὰ κάθε ἄνθρωπο, καὶ γυναῖκα, καὶ παιδί, κάθε γεγονός τὴν ἐπεξεργάζονται καὶ τῆς ἔδινε καινούρια ἀναπηδήματα εὐθυμίας.

Σὲ μιὰ ἐποχὴ πὸ τὸ Θέατρο εἶτανε βυθισμένο στὰ πικρόχολα καὶ ἐπιστημονίζοντα κατσουφιάσματα τῶν νατουραλιστῶν καὶ τῶν βορείων, ἡ ἐμφάνιση (μᾶλλον εἰσβολὴ) τοῦ Κουρτελίν χαιρετήθηκε μ' ἐνθουσιασμό. Ὁ κόσμος ἔτριβε τὰ μάτια του: «Ὡστε μπορούμε ἀκόμη νὰ γελᾷμε ὅπως γελούσαν οἱ πατέρες μας;» Τὸ Θέατρο τοῦ Κουρτελίν ἔφερε τὴν παρήγορη ἀπάντησή. Ἐβγαζε τὰ νοσοκομειακὰ πένθη ἀπὸ πάνω σου, καὶ σοῦ ἔδινε, στὸ πρῶτο καρνεδάκι, μιὰ καρῆλα ὅπου νὰ ξαπλώσης καὶ νὰ γελᾷσης ἀναπαυτικά. Ὡς τὸ βράδι καὶ ὡς τὴν ἄλλη μέρα, εἰς βίαιος τοῦ πλησίον σου καὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου συχνότατα. Προγυμναστὴς τῆς εὐθυμίας καὶ ἐφαρμοστῆς τῆς. Ἀμέσως ἡ ἐπιτυχία του ἐφθασε τὶς μεγαλύτερες πὸ ἔγιναν ποτέ. Εἶταν ὁ καινούριος Μολιέρους, καθὼς τὸν ἀπεκά-

«Τὸ τραῖνο τῶν 8 καὶ 47», «Ἄ! νεότητά!», τὸ ἀριστούργημά του «Μπουμπουργῶς» (1898), «Ἐνας σοβαρὸς πελάτης», «Ὁ κύριος Μπαντέν», «Λινότ», «Τὸ ἀρθρον 380», «Ἡ ἡσυχία στὸ σπιτικό σου» κτλ.

Ἀπὸ τὰ 1905 ὁ Κουρτελίν ἔπαυσε νὰ γράφῃ: «Δὲν ἔχω πιά τίποτα νὰ πῶ.»

Στὰ 1926 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Γκονκούρ.

Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία τοῦ εἶχε δώσει τὸ μεγάλο λογοτεχνικὸ τῆς βραβεῖο, τὸ γαλλικὸ Κράτος τὴ Λεωῶνα τῆς τιμῆς.

λεσε ὁ Κατοῦλ Μαντές, ὁ ἀναμενόμενος σωτήρας. Πάντως ὁ συγγραφέας πὸ, μαζί μετὸν Μπωμαρσαί, συμπλήρωνε στὸ Θέατρο τὴν ἀντιπροσωπευτικὴν τριανδρία τοῦ πιδ ἄδολου γαλατικοῦ πνεύματος.

Ἀπὸ τὰ γελοῖα μας, τὶς βλακείες, τὶς στενοκεφαλιές, τὶς λόξες, τὶς φιλαυτίες καὶ τὶς μικρότητές μας, ἔφτιανε συνθετικὰ ὀλοκληρώματα πὸ δὲν ἔμοιαζαν, βέβαια, κανενὸς (ὅπως ὄλοι οἱ μεγάλοι τύποι), ἀλλὰ πὸ μέσα τους ζούσανε πλήθος γνωριμίες μας, κερικευμένες ἀπὸ τὴν ἀθανασία! Ἐκεῖ ὅπου ὁ μέτριος φωτογράφος καὶ ἔφτιανε ἓναν ἀνθρωπάκο φιλικὸ μας, νευρόσπαστο τῆς καθημερινῆς χρήσης καὶ κατανάλωσης, ὁ Κουρτελίν παραμόρφωνε καὶ ἔδινε μιὰν εἰδὴ ὑποτυπώδη καὶ ἀληθινή σὴν σὺλληψή του: ἓνα πρόσωπο, ἓνα στόμα, καὶ ἓνα κορμὶ σὲ χαώδεις λεγεῶνες τῆς πανανθρώπινης πονηρίας καὶ ἀθλιότητάς.

Καὶ φτιάχνοντας τὰ ἔργα του σὰν παιχνίδια, μεγάλωσε, πλάτυνε καὶ ἐξύψωσε μέσα μας τὴν πιδ δική μας, τὴ βαθύτερη μας ἰκανότητα: τὸ γέλιο! Ἐμπρὸς στὸ μυριοπρόσωπο θέαμα τῆς μοιρόγραφτης κατωτερότητας μας. Καὶ χωρὶς πικρίες. Μιὰ μισανθρώπια πηγαῖα, τόσο ὀρθόδοξη, πεπωρωμένη θυροεῖς ἐκ γενετῆς, τόσο ἀπόλυτη, ὡστε ἔφθινε — δρασκελίζοντας τοὺς σταθμούς τῆς ὀργῆς — τὰ ἴδια τὰ σύνορα τῆς καλωσύνης καὶ μαζί τῆς συγχέονταν. Δὲν πρόκειται γιὰ τὴν ἐπιείκεια, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀκένωτη συνείδηση τῆς καλωσύνης πὸ

πλημμυρᾷ τὸ ἔργο τοῦ τρομαχτικοῦ αὐτοῦ μισανθρώπου. Συγκέρασμα πὸ, στὸ εἶδος, ἀποτελεῖ μοναδικὸ φαινόμενο.

Ἄν δὲ γελιέμαι, ὁ Σαρσαί, κρίνοντας τοὺς γάλλους νατουραλιστές, τοὺς ἀποκαλοῦσε «βωντεβιλίστες στερημένους εὐθυμίας.»

Ὁ Κουρτελίν εἶτανε νατουραλιστὴς προικισμένος μετὸ ἀνεξάντλητο γέλιο τῆς μεγαλοφυίας.

Ἡξαιρε νὰ δίνῃ στὸ γοργὸ χῆμα τῆς πραγματικῆς φάρσας ὄχι μόνο τὴ μονοκόμματη χοντρότητα τοῦ εὐκολοῦ καὶ τοῦ χεροπιαστοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀξία, τὴν ἀναγλυφικὴ ὄψη, τὸ μεγαλειώδη χαρακτῆρα τῆς συνθετικῆς σάτιρας. Μετὰ ἀφρητοῦ τοῦ τὸν ὀμότερο ρεαλισμό, τὸν ἄφινε γρήγορα πίσω τοῦ στό ράφι τοῦ «πεπερασμένου», καὶ εὑρίσκει τὸ ρυθμὸ πὸ χρειάζεται γιὰ νὰ στηλωθοῦν τὰ πλαίσια τῶν πραγματοποιημένων καλητεχνημάτων.

* *

Ἡ λογοτεχνικὴ εὐσυνειδησία τοῦ Κουρτελίν μπορεῖ νὰ συγκριθῇ μετὶς φανατικότερες καὶ τὶς πιδ ἐξεζητημένες

εὐσυνειδησίες τῶν συγγραφέων τοῦ λεγομένου φιλντισένιου πύργου.

Ὁ διάλογός του, ἡ φράση του, ἡ εἰκόνα του ἢ πιδ δευτερεύουσα, ἡ καθισμὰ ξεχωριστᾶ, τὸν ἀπασχολοῦσε ὅπως καὶ ἓνα ὀλόκληρο ἔργο. Ἐλεγε: «Ἡ ζωὴ μου εἶναι χειρότερη μ' αὐτὴ τὴ δουλειά, μετὴν τὴν δουλειά, ἀπὸ τὴ ζωὴ ἐνὸς σιδηροδρομικοῦ σταθμάρχου. Ὁ σταθμάρχης μαζεῦει τὰ τραῖνα του ἀπὸ τὶς διάφορες γραμμές, τὰ

ΖΩΡΖ ΚΟΥΡΤΕΛΙΝ

δένει τὸ ἓνα πίσω ἀπὸ τ' ἄλλο, τὰ ἐπιθεωρεῖ, κουράζεται βέβαια ὁ ἄνθρωπος, ἀλλά, ὅταν σφυρίξει ἡ ἀμοξοστοιχία, φεύγει μὴ χαρὰ ἐμπρός. Ἐνῶ ἐγὼ σκοτώνουμαι, μαζεύω τὴ μιά τὴ λέξη ἀπ' ἐδῶ, βγάζω τὴν ἄλλη ἀπ' ἐκεῖ, κυνηγῶ μὴν ἄλλη παραπέρα, μὲ χίλια τυράννια τὴς ἀραδιάζω, ἀλλά, ὅταν σφυρίξω, νομίζοντας πὼς ὅλα τελέψανε, ἡ ἀμοξοστοιχία μου φεύγει καὶ . . . πάντα ἐκτροχιάζεται!» Αὐτὸς ὁ ἐκτροχιασμὸς διαρκῶς τὸν τρώμαζε, καὶ διαρκῶς δούλευε καὶ ξαναδούλευε τὰ ἔργα του, ἐπιτυχαίνοντας ἔτσι στὸ τέλος μὴ καθαρότητα ὕφους, μὴν ἔνταση ἐκλογῆς ἐπιθέτων καὶ λαμπυρίσματα λέξεων, μὴ ἐνότητα ἐκφραστικῆ καὶ παραβγαίνει μὲ τοὺς διασημότερους στυλίστες τῆς γαλλικῆς γλῶσσας. Ἐναντίρητα ἓνας ἀπὸ τοὺς πιδ' κλασσικὸς καὶ δικαίωνει τὴν ἀλησμόνητη ἐκείνη φράση τοῦ Ὁκτάβ Μιρμπώ:

«Ὁ Κουρτελίν εἶν' ἓνας συγγραφέας ποὺ γράφει ἱστορίες τῆς καζέρνας καὶ τῶν ὑπόπτων συνοικιῶν μὲ τὸ ὕφος ἐνὸς Λεκόντ ντε Λίλ.»

Καὶ σ' αὐτὸ διέφερε ἀπὸ τοὺς κοινὸς συγγραφεῖς, ποὺ φθάνουν ὡστόσο βιβλιπωλικὲς ἐπιτυχίες ἀνάλογες μὲ τὴ δική του, διασκεδάζοντας τὸν κοσμάκη. Σημειῶστε πὼς κι ἔτσι, μ' ἓνα ὕφος ὑπεραριστοκρατικό, δίπλα σὲ διαλόγους ὀλοζώντανους καμπρώνειας λαϊκότητος, μὲ λυρισμὸς ἐξαῦλωμένους (διαβάστε ἐκεῖνον τὸν ἀριστοφυρματικὸ τοῦ διαλόγου «Γκοντεφρουά») γιὰ σκηνὲς καὶ ἱστορίες πεζότατες, κατώφθωνε κι ἔτσι, μὲ τὴν πλούσια κι ἄμηση ἀντίθεση, κωμικότητες τῆς πιδ' μεγάλης σειρᾶς τῆς ὑψηλότερης λογοτεχνικῆς παράδοσης. Μὲ τὸ θάνατο του κλείνει μὴ ἐποχή.

Εἶναι ὁ τελευταῖος συγγραφέας ποὺ τὰ

ἔργα του μπορούσαν νὰ προκαλοῦνε ἀποθεωτικὸ ἐνθουσιασμὸ στὶς λαϊκὲς τάξεις καὶ συγχρόνως στοὺς κύκλους τῶν ὀλίγων. Κανεὶς δὲν ἀντιστέκονταν στὸ συγκεντρωτικὸν τῆς μαγείας του. Καὶ τὸ ὑπερῶο καὶ τὰ θεωρεῖα πρώτης σειρᾶς πεθαίνανε νὰ γελοῦν μὲ τὴς περιπέτειες τοῦ Κρεκεμπόλ, τοῦ Λά Γκιγιωμέτ ἢ τοῦ πανανδρικοῦ ἐκείνου Μπουμπουρός.

Κλασσικὸς καὶ σ' αὐτὴ του τὴν ἐπιτυχία. Ὁ τελευταῖος. Σήμερα, ἀνάμεσα στοὺς λαϊκοὺς συγγραφεῖς καὶ στοὺς σοβαροὺς, ἀνοίχθηκε χάσμα ποὺ τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ τὸ γεφυρώτῃ. Ὁ Κουρτελίν εἶχε τὴς ἀπαραίτητες ἀρετὲς τοῦ δύσκολου, τοῦ ἀριστοτέχνη. Ἀλλὰ μαζὶ, γιὰ τὸ λά, διατηροῦσε μὴ καλοκαγαθία ὅλο νεῖατα, ἀπέραντη, μὴ ἀπλοϊκότητα καλοῦ παιδιοῦ, μὴ γλύκα πρωτογονισμοῦ ἄνεου καὶ παρθένου. Ἐνα πνεῦμα ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ἀθωότητάς μας ἐκείνης, ποὺ τοὺς ἠλιοστάλαχτους μαιάνδρους τῆς γιὰ πάντα τοὺς ἐξεχάσαμε καὶ δὲ θὰ τοὺς ξαναβροῦμε.

Ἐμπρὸς στὸ κοινωνικὸ θέαμα ἤξιμε νὰ στέκη σὰν Κουρτελίν, σὰ στρατιωτάκος ἐπαρχιώτης, σὰ γυναικούλα ἄξεστη, καὶ νὰ τὸ ἐκμεταλλεῖται τὸ θέαμα κάτω ἀπὸ τὴν τρισυπόστατη αὐτὴ γωνία. Μὲ μὴ εἰλικρίνεια λαμπερή, ἀνέλπιδη, χωρὶς ἰδεώδη. Καὶ πάντα χαρούμενη.

Ἐτσι κοίταζε τοὺς κολασμένους τῆς γραφειοκρατίας, τὴς ἀνήθικες βλακειὲς τῶν νόμων, τὴν ἀκατάλυτη πανουργία τῆς γυναικας, τὴς ἀσαικὲς κτηνωδίες, τὴς βάρβαρες χαρὲς τῆς στρατιωτικῆς ζωῆς, τὴν παλαιὴν ἀτιμία καὶ ἀχρηστία τῶν πολιτικῶν! Κι ὅλα στὸ τέλος παίονανε, μέσα ἀπὸ τὸ σατιρικὸ του μεταμορφωτήριον, τὴ σάρκα καὶ τὰ ὀστά τοῦ ἀριστοφυρματισμοῦ.

ΘΡΑΣΟΣ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

Ἐνας χρόνος συμπληρώνεται ἀφότου ὁ Καρυώτακῆς δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν ζωὴν. Δὲν θὰ ἦτο, εἰς τὴν περλοτασίαν αὐτῆν, καθόλου κοινοτοπία, ἐὰν ἐλέγαμεν ὅτι ὁ θάνατός του ὑπῆρξεν ἀπώλεια διὰ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, τὰ ὅποια—ὅσον καὶ ἂν ἡ φράσις ποῦ θὰ εἰποῦμεν, εἶναι ἀσυμβίβαστη πρὸς τὸν εὐγενῆ καὶ μετριόφρονα χαρακτῆρα τοῦ ποιητοῦ—ἐστατήθησαν τὴν μίαν δόξαν: διότι ὅλοι σήμερα, καὶ χωρὶς ἀντίρησιν, ἀναγνωρίζουν ὅτι ὁ ἀπαισιόδοξος νέος, ποὺ ἐβιάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν κόσμον, ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς πρώτους τῆς λογοτεχνικῆς του γενεᾶς, καὶ θὰ ἐγίνετο καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς πρώτους Ἑλλήνας ποιητὰς καὶ λογοτέχνας.

Ἡ «Νέα Ἐστία» εἶχε καθήκον νὰ κἀμῃ τὸ φιλολογικὸν του μνημόσυνον ἀπὸ αὐτὰς ἐδῶ τὰς στήλας τῆς, αἱ ὅποιαι τὸν ἐφιλοξενοῦσαν πάντοτε μὲ τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἀγάπην ποὺ ἦτο ἀξίας. Καὶ ὁ ἀδελφός του, εἰς τὸν ὅποιον ἀπετάθη, τῆς παρεχώρησεν εὐγενέστατα τὰ κατωτέρω δημοσιευόμενα—ἀπὸ τὰ ἀνέκδοτα χειρόγραφα τοῦ ποιητοῦ, διότι ὑπάρχον ἀρκετὰ ἀκέρη—καθὼς ἐπίσης καὶ ἓνα θαυμάσιον ποιήμα, τὸ ὅπολον θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸ προσεχές.

Ἀλλὰ καὶ οἱ συνάδελφοι καὶ συνομίλικοι φίλοι θὰ κἀμουν τὸ καθήκον των, τελούντες,—καθὼς πληροποροῦμεθα,—τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον τὸ φιλολογικὸν του μνημόσυνον εἰς τὸν «Παρνασσόν», ὅπου θὰ ἐμιλήσων οἱ κκ. Παράδοχος, Ἐλλος Ἄγρας, Σκελλαριάδης κ. ἄ. καὶ ὁ ἀπκγγελοῦν ἀνέκδοτα ἰδίως ποιήματά του.

H 'NEA ESTIA'

ΤΡΕΙΣ ΜΕΓΑΛΕΣ ΧΑΡΕΣ

Ὁμορφος κόσμος, ἠθικός, ἀγγελικὰ πλασμένος

Δ. ΤΟΛΜΟΣ

ΚΑΛΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ

Εἶναι ἓνας ἀγαθὸς γεροντάκος. Ἐπειτα ἀπὸ τριάντα χρόνων ὑπηρεσία, ἔχει νὰ διατρέξῃ ὅλους τοὺς βαθμούς. Γραφεὺς στὸ πρωτόκολλο.

Πάντα ἔκανε τὴ δουλειά του εὐσυνείδητα, σχεδὸν μὲ κέφι. Σκυμμένος ἀπὸ τὸ πρῶτον ὡς τὸ βράδυ στὸ παρθενικὸ βιβλίο του, περνοῦσε τοὺς ἀριθμοὺς καὶ ἀντέγραφε τὴς περιλήψεις. Κάποτε, μετὰ τὴν καταχώριση ἐνὸς εἰσερχομένου ἢ ἐνὸς ἐξερχομένου, ἐτρέπαγε μὴ γραμμῆ, ποὺ ἐβγαίνει ἀπὸ τὴν τελευταία στήλη καὶ προχωροῦσε πρὸς τὸ περιθώριον, ἔτσι σὰν ἀπόπειρα φυγῆς. Αὐτὴ ἡ οὐρὰ δὲν εἶχε θέση ἐκεῖνος—ὅμως τὴν τραβοῦσε βιαστικά, μὲ πείσμα, θέλοντας νὰ ἐκφράσῃ τὸν ἑαυτοῦ. Ἄν ἔσκυβε κανεὶς πάνω στὴν ἀπλή καὶ ἴσια γραμμούλα, θὰ διάβαζε τὴν ἱστορία τοῦ καλοῦ ὑπαλλήλου.

Νέος ἀκόμη, μπαίνοντας στὴν ὑπηρεσία, ἐχαιρέτησε μὲ συγκαταβατικὸ χαμόγελο τοὺς συναδέλφους του. Ἐτυχε νὰ καθῆσθαι σ' αὐτὴ τὴν καρέκλα. Κ' ἔμεινε ἐκεῖ. Ἦρθαν ἄλλοι ἀργότερα, ἐφυγαν, ἀπέθαναν. Αὐτὸς ἔμεινε ἐκεῖ. Οἱ προϊστάμενοί του τὸν θεωροῦσαν ἀπαραίτητο. Εἶχε ἀποκτήσει μὴ φοβερὴ μοῖρα εἰδικότητα.

Ἐλάχιστα πρακτικὸς ἄνθρωπος. Ἴμιος.

Ἰδεολόγος. Μ' ὄλη τὴ φτωχικὴ του ἐμφάνιση, εἶχε ἀξιώσεις εὐπατρίδου. Ἐνα πρῶτον, ἐπειδὴ ὁ Διευθυντῆς του τοῦ μίλησε κάπως φιλικώτερα, ἐπῆρε θάρρος, τοῦ ἀπάντησε στὸν ἐνικό, ἐγέλασε μάλιστα ἀνοιχτόκαρδα, καὶ τὸν χτύπησε στὸν ὦμο. Ὁ κύριος Διευθυντῆς τότε, μ' ἓνα παγωμένο βλέμμα, τὸν ἐκάρφωσε πάλι στὴ θέση του. Κ' ἔμεινε ὡς τώρα βγαίνοντας κάθε βράδυ ἀπὸ τὸ γραφεῖο, παίρνει τὸν παραλιακὸ δρόμο, βιαστικὸς βιαστικός, γυρίζοντας δαιμονισμένος τὸ μπαστούνι του μὲ τὴν ὄραλα νικέλινη λαβή. Γράφει κύκλους μέσα στὸ ἄπειρο. Καὶ μέσα στοὺς κύκλους τὰ σημεῖα τοῦ ἀπέριου. Ὁταν περᾶση τὰ τελευταία σπίτια, θ' ἀφήσῃ πάντα νὰ ξεφύγῃ ψηλὰ μὲ ὄρμη τὸ μπαστούνι του, ἔτσι σὰν ἀπόπειρα λυτρωμοῦ.

Μετὰ τὸν περίπατο, τρυπῶνει σὲ μὴ ταβέρνα. Κάθεται μόνος, ἀντίκρου στὰ μεγάλα, φρεσκοδαμμένα βαρέλια. Ὅλα ἔχουν γραμμένο πάνω ἀπ' τὴν κάνουλα μὲ παχιά, μαῦρα γράμματα τὸνομά τους: Πηγείος, Γάγγης, Μισσοσιπῆς, Τάρταρος. Κοιτάζει ἐκστατικὸς μπροστὰ του. Τὸ τέταρτον ποτηράκι γίνεται ποταμόπλοιο, μὲ τὸ ὅποιο ταξιδεῖ σὲ θαυμαστὸς, ἀγνωστὸς κόσμος. Ἀπὸ τὰ πυκνὰ δέντρα πίθηκοι σκύβουν καὶ τὸν χαιρετᾶνε.

Εἶναι εὐτυχῆς.

II

ΕΝΑΣ ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ

Δέν ξέρω τί φορούσε στο κεφάλι. Τα ρούχα της δέν είχαν ούτε σχήμα, ούτε χρώμα. Έμπήκε στο γραφείο κρατώντας στην αγκαλιά δυο παιδιά και σέρνοντας τέσσερα. Καθένα έκλαιγε ή εφώναζε με ιδιαίτερο τρόπο. "Άλλο τραβούσε τὸ φουστάνι της, άλλο τὰ μαλλιά της. "Έν' αγόρι ὡς τριῶν χρόνων έτρεμε με κάτι παράξενα αναφυλλητά, χωρὶς νὰ κλαίη. "Όλα μαζί— φριχτή συμφωνία—έκοίταζαν τὴ μητέρα τους ἔπως οἱ μουσικοὶ τὸ μαέστρο. Αὐτὴ ὅμως εἶχε ξεχάσει τὴν καρτιτούρα της σ' ἓνα κομψὸ δραπεδιάκι ἀπὸ αcajou.

Στάθηκε μπροστά μας με ὀρθάνοιχα μάτια. Κάτι σὰν ψεύτικο γέλιο, μιὰ γκριμάτσα οἴκτου πρὸς τὸν ἑαυτὸ της, ἐξηγοῦσε τὰ λόγια της. "Ήταν ἀρμένισα. "Ο άντρας της ἐπέθανε σ' ἓνα χωριό, κ' ἦρθε ἀπὸ κει ζηζώντας ψωμὶ γιὰ τὰ παιδιά της. Τώρα παρακαλοῦσε νὰ στεγασθῆ. Κάποιος, πὺ ἤξερε τὴ γλώσσα της, τῆς εἶπε δὲν ὑπῆρχε πουθενὰ θέσις. Καὶ καθὼς δέν ἤθελε νὰ καταλάβῃ, τὴν ἔβγαλαν ἔξω στὸ διάδρομο. "Εμεινε ξαπλωμένη με τὰ παιδιά της ὡς τὸ μεσημέρι. Τὴν ἄλλη μέρα, ἡ ἴδια ἱστορία. "Ἦρθε πολλὲς φορὲς ἀκόμη.

Ἐπιτέλους τὴν ἔριξαν σὲ μιὰ ἀποθήκη. Τριάντα οἰκογένειες προσφύγων, πὺ ἔμεναν ἐκειμέσα, εἶχαν χωρῖσι τὰ νοικοκυριά τους πρὸ χεῖρα, με φανταστικούς τοίχους. Μπόγοι, κασσέλες, κουδέρες ἀπλωμένες, ξύλα βαλμένα στὴ γραμμὴ, ἐσχημάτιζαν τετράγωνα, τὰ μαχητικὰ τετράγωνα τῆς τελευταίας ἀμύνης. Σ' αὐτὲς τίς φωλιὲς ἀκίνητοῦσαν ἢ ἐσάλευαν πένθιμα σκιὲς ἀνθρώπων, Τρεῖς τρεῖς, πέντε πέντε, σκορπισμένοι ἀνάμεσα σὲ ρυπαρὰ ρούχα καὶ ὑπολείμματα ἐπίπλων, ἦταν σὰ νὰ φιθύριζαν παραμύθια, ἢ νὰ προσπαθοῦσαν σιγὰ ν' ἀποτινάξουν τὸ σκοτάδι.

Τώρα ἡ ἀποθήκη φωτίζεται ἀπὸ ἓνα κερί. Κάποιο δέμα τυλιγμένο με καθαρὸ ἄσπρο παννὶ ἔχει τοποθετηθεὶ προσεκτικὰ, κάθετα πρὸς τὸν τοίχο, χάμου. Εἶναι τὸ μικρότερο ἀπὸ τὰ ἔξη παιδιά τῆς ἀρμένισας, πὺ πέθανε λίγες ὥρες μετὰ τὴν ἐγκατάστασή τους. Τὰ δέξια του παίζουσι ἔξω στὸν ἥλιο. "Ἡ μητέρα, ξαλαφρωμένη, παραστέκει γιὰ τελευταία φορὰ τὸ μωρὸ της. Οἱ ἄλλες γυναῖκες τὴ μακαρίζουσι, γιὰτὶ θὰ μπορέσῃ ἀπὸ

αὔριο νὰ πιάσῃ δουλειά. Εἶναι σχεδὸν εὐτυχής. Καὶ ὁ νεκρὸς ἀκόμη περιμένει με τὴση ἀξιοπρέπεια . . .

III

ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ BOVARY

Στὴ μέση τῆς γιορτῆς προχωροῦσε ἀργά. Καθὼς ὄσοι βιάζονταν γύρω της, ἦταν σὰν ἓνα μαῦρο στίγμα σὲ παννὶ κινηματογράφου. Συντροφίες ἀπὸ νέους περνοῦσαν. "Άλλοι τὴν ἔβλεπαν κ' ἐξακολουθοῦσαν τὸ δρόμο τους, ἄλλοι τῆς ἐσφύριζαν ἓνα κοπιμμένο, ἄλλοι τῆς ἔλεγαν διστακτικὰ μιὰ φράση περιμένοντας ἀπάντηση. "Όπου ὁ συνωστισμὸς ἦταν μεγαλύτερος, ἡ τόλμη ἐλευθερώνονταν καὶ δέν ἀρκοῦσαν τὰ λόγια. Κάποιος ἐστάθηκε γελώντας μπροστά της, πρόσωπο με πρόσωπο, ὡρα πολλή. Ναῦτες ἐπέρασαν δίπλα κ' ὄλοι ἐπρόσεξαν νὰ τὴν σπρώξουν. Σκοτεινοὶ τύποι τὴν ἀκολουθοῦσαν βῆμα πρὸς βῆμα.

"Ἐννοιωθε τὸν ἑαυτὸ της κέντρο ὄλου αὐτοῦ τοῦ πλανοδίου ἐρωτισμοῦ. Χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνει, ἐπηρεάζονταν ἀπὸ τὴν ἀγρία θέληση τῶσαν ἀνδρῶν. "Ἐκνευρισμένη ἀκόμη ἀπὸ τὸ θόρυβο, τὴ ζέστη, καὶ τὴν προσπάθεια νὰ προχωρή, στάθηκε σ' ἓναν κύκλο ἀνθρώπων. Σὲ λίγο κάποιος ἦρθε σιμά της: Δέν τὸν ἔβλεπε, αἰσθάνοταν ὅμως νὰ σφιγγεται ὀλοένα πάνω της. "Ἐπεφε ἀπότομα, ὕστερα ἔμενε ἀκίνητος, ὕστερα πάλι πλησίαζε, ἀκριθῶς ὅπως ὁ λεπτοδείχτης στὰ μεγάλα ρολογία τοῦ δρόμου, προχωρεῖ με ὡραία πηδημάτα πρὸς τὸν ὄροδείχτη. Τὸ σῶμα της τώρα, πὺ τὸ προστάτευε μόλις ἓνα λεπτὸ φόρεμα, ἦταν ὀλόκληρο πάνω στὸ δικὸ του. Μουδιασμένη, ἐκμηδενισμένη ἔκλεισε τὰ μάτια κ' ἔγυρε ἔλαφρά. Αὐτὸς τότε, ἀρπάζοντας με βία τὸ χέρι της τῆς μίλησε. "Ἐγύρισε καὶ τὸν εἶδε, "Αλήτης. Ζαρωμένο πρόσωπο, μάτια ἀναμμένα, γένια πυρρά. Τὰ ρούχα του, ξεβαμμένα, εἶχαν ἓνα κοκκινωπὸ χρώμα. "Ἐσκυψε τὸ κεφάλι της κοκκινίζοντας. "Ήταν λοιπὸν ὁ "Ἐρωσι;

"Ἐσυνέχισε τὸ δρόμο της, χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ. Τὴν ἐσπρωχνε μέσα στὸ πλῆθος. "Όταν ἀπομακρύνθηκαν, στάθηκε καὶ τοῦ εἶπε νὰ τὴν ὀδηγήσῃ ὅπου ἤθελε. Αὐτὴ θὰ τὸν ἀκολουθοῦσε σὲ μικρὴ ἀπόσταση. "Ἐκοίταξε δὺσπιστος, ἀλλὰ ἐπροχώρησε. "Ἐφτασαν σὲ δρόμους ἐρημικούς. "Ἐβγήκαν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη. Τώρα περπατοῦσαν δίπλα σ' ἓνα φράχτη. "Ήταν πανσέληνος. "Ἡ εὐωδιὰ τῶν κῆ-

ΦΥΓΗ

Αἰσθάνομαι τὴν πραγματικότητά με σωματικὸ πόνο. Γύρω δέν ὑπάρχει ἀτμόσφαιρα, ἀλλὰ τείχη πὺ στενεύουν διαρκῶς περισσότερο, τέλματα στὰ ὅποια βυθίζομαι ὀλοένα. "Αναρχοῦμαι ἀπὸ τίς αἰσθήσεις μου.

"Ἡ παραμικρότερη ὑπόθεση γίνεται τώρα σωστὴ περιπέτεια. Γιὰ νὰ πῶ μιὰ κοινὴ φράση, πρέπει νὰ τὴ διανοηθῶ σ' ὄλη της τὴν ἔκταση, στὴν ἱστορικὴ της θέση στίς αἰτίες καὶ τ' ἀποτελέσματά της. "Αλγεβρικές ἐξισώσεις τὰ βήματά μου.

II

Εἶμαι ὁ «Φαίδων» ριγμένος στὴ λάσπη. Θαυμαστὸ βιβλίον, πὺ οἱ ἔννοιές του δὲ θὰ τὸ σώσουν ἀπὸ τὸν ἀνεμο καὶ τὴ βροχή, ἀπὸ τὰ στοιχεῖα καὶ τοὺς ἀνθρώπους.

III

Στὸ χυδαῖο αὐτὸ καρναβάλι ἐφόρεσα ἀληθινὴ πορφύρα, στέμμα ἀπὸ καθαρὸ ἀτόφιο χρυσάφι, ὕψωσα ἓνα σκῆπτρο πάνω ἀπὸ τὰ πλήθη, κ' ἐπήγαινα ἀκολουθώντας τὴν ἐσωτερικὴ μου φωνή. "Ἐχασα τὴ συνείδηση τοῦ περιβάλλοντος, ἀλλὰ ἐπήγαινα σὰν ὑπνοδάτης, ἀκολουθώντας τὴν ἐσωτερικὴ μου φωνή. Οἱ παλιότεροι ἔτρεχαν μπροστά μου ἢ ἐχόρευαν γύρω δαμονισμένα. "Ἐφώναζαν, ἐχτυποῦσαν. "Αλλὰ ἐγὼ ἐπήγαινα βλέποντας τὰ σύννεφα καὶ ἀκολουθώντας τὴν ἐσωτερικὴ μου φωνή. Δυσκολώτατα ἐπροχωροῦσα. Μὲ τοὺς ἀγγόνες ἀνοίγα τόπο, ἀφήνοντας πίσω μου ράκη. "Αποσταμένος, ματωμένος, στάθηκα κάπου. Στὸν ἥλιο ἔσπαζαν οἱ καγχαρμοὶ τῶν ἄλλων. Κι' ἤμουν γυμνός. Γέρνοντας βαθιά, σὰν τσακισμένο δέντρο, ἀκουσα γιὰ τελευταία φορὰ τὴν ἐσωτερικὴ μου φωνή.

IV

Καὶ τώρα ἔχασα τὴν ἡρεμο ἐνατένιση. Ποῦ ν' ἀφήσω τὸ βῆρος τοῦ ἑαυτοῦ μου; Δέν μπορῶ νὰ συμφιλιωθῶ με τοὺς κῆπους. Τὰ βουνα με ταπεινώνουν. Γιὰ νὰ δώσω τροφή στοὺς λογισμούς μου, παίρνω τὸ μεγάλο δημόσιο δρόμο. Δυὸ φορὲς δὲ θὰ ἴδῶ τὸ ἴδιο πράγμα. Οἱ χωρικοὶ πὺ στέκονται ἀπορημένοι ἔχουν τὴν ἀγνοια καὶ τὴν ὕβρις. Τὰ σπίτια τους εἶναι παλάτια παραμυθιοῦ. Οἱ κατσίκες τους δὲ μηρυκάζουσι σκέψεις. Χτυπῶ τὸ πῶδι καὶ φεύγω. Περπατῶ ὀλόκληρες μέρες. Ποῦ πηγαίνω; "Όταν γυρῶ τὸ κεφάλι ξέρω πῶς θ' ἀντικρύσω τὸ φάσμα τοῦ ἑαυτοῦ μου.

† ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

πων ἐγέμιζε τὰ στήθη της. Μέσα στὴ σιωπὴ ἀκούονταν οἱ γρύλλοι καὶ τὰ γρήγορα βήματα τῶν δύο ἀνθρώπων. "Ἐγύρισε καὶ τὴν ἔβλεπε συχνά. Τὸ πρόσωπό του φωτίζονταν ἀπὸ τὸ φεγγάρι, παίρνοντας μιὰ ξένη ἐκφραση. Καὶ ἡ σιλουέττα του με τὰ παλιὰ σχισμένα ρούχα, καθὼς ἐπήγαινε κουτσάγοντας λίγο, εἶχε κάποιον ἀλλιώτικο, βιβλικὸ χαρακτήρα. "Ἐφταναν σ' ἓνα ὄσος. — "Ἐδῶ, εἶπε ὁ άντρας βραχνά.

"Απὸ τὰ μάτια της ἐπέρασαν τὴν ἴδια στιγμὴ εἰκόνες παιδικῶν ἀναμνήσεων. Οἱ χαλκομανιές με τὰ ξανθὰ ἀγγελούδια, πὺ κρατοῦσαν γιρλάντες ἀπὸ τριαντάφυλλα καὶ χαμογελοῦσαν, φυλακισμένα στὰ φύλλα ἐνὸς βιβλίου. Οἱ βασιλισσες καὶ οἱ ἱππότες τῶν παραμυθίων. Τὸ μὲν φορεματάκι τῆς πρώτης κούκλας. "Ο θάνατος τοῦ ἀδελφοῦ της. . . "Ἦστερα, ὅταν μεγάλωσε, τὰ χρόνια πὺ ἔζησε μονάχη με τὴ μητέρα της. "Ἐχανε κανεὶς τὸν ἀριθμὸ τους μέσα σ' ἓνα σκοτεινὸ δωμάτιο. Καὶ οἱ ἐνοικιαστῆς. "Ἐχανε κανεὶς τὴ σειρά τους. . .

"Ο ἄλλος ἦταν εὐτυχής. Σὰν πράγμα ἀφέθηκε στὰ χεῖρα του. Τὴν ἔσχισε σὰ χαρτί καὶ τὴν πέταξε χάμου με θυμὸ ἀσυγκράτητο, με τὴν πρωτόγονη ὀρμὴ τῆς διψασμένης του νιότης. Στίς ἀκούσιες καὶ ἀτονες ἀρνήσεις της, στίς ὀδησμένες λέξεις πὺ ἐπρόφερε ὄχι ἡ ἴδια, ἀλλὰ τὸ φύλο της, στὴν ἐνότικη ὑποχώρηση τῆς σάρκας της, αὐτὸς εἶχε ν' ἀντιτάξῃ βλαστήμιες καὶ βρισιές, πὺ ἐσκέπαζαν, ἐξιλέωναν με χυδαιότητα ὄλες τίς ἄσεμνες κινήσεις του. Σκληρό, παγωμένο τὸ στόμα του, με μιὰν ἀποπνεκτικὴν ἀνάσα, ἀληθινὴ πλῆγη, τῆς ἐσφράγιζε αἱματηρὰ τοὺς ὤμους, τὰ χεῖλη, τὸ ἀγνὸ μέτωπο. Εἶχε τὴν ἐντύπωση ὅτι κάπου ἄλλοῦ συνέβαινε αὐτὴ ἡ φριχτὴ ἱστορία, κ' ἔκλεισε τὰ μάτια της.

"Ἐπέρασαν ὥρες. "Ἡ αὐγὴ ἔσκυβε στὸ Ἰνδαλμά της. Τὸ πελιδνὸ σῶμα τῆς γυναίκας ἔλαμπε σὰν ἄστρο διαρκῶς περσότερο. Μέσα στὰ δάκρυά της ἐκοίταζε γύρω ἐκπληκτικῶς. "Ἐζήτησε νὰ ντυθῆ. Δέν ἤθελε νὰ τὴν ἀφήσῃ. Τῆς μίλοῦσε τώρα με τρυφερότητα. "Ἦστερα ἄρχισε νὰ τραγουδάη. Τῆς εἶπε κάτι σὰν ἄστερο. Τέλος σηκώθηκε καὶ, χωρὶς λόγο, ἐπήδησε τρεῖς φορὲς ὄσο μποροῦσε πὺ ψηλά, ξεφωνίζοντας ἀαυνάτητες λέξεις. Σὲ λίγη ὡρα τὴν ἀγκάλιασε πάλι. "Ήταν εὐτυχής.

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗΣ (*)

ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΟΛΟΓΟΝ

Λαϊκὴ Διακοσμητικὴ Τέχνη.—Οἱ ἄνθρωποι κατασκευάζουσι, ὀδηγούμενοι ἀπὸ τὴν ἀνάγκην, χρήσιμα διὰ τὴν καθημερινὴν τῶν ζωῶν φορέματα, σκεύη, ἔπλα κ.λ.π. Συγχρόνως ἕως καὶ διακοσμοῦν ταῦτα ὠθοῦμενοι ὑπὸ ἐμφύτου διακοσμητικοῦ ἐνστίκτου. Ἐπειδὴ δὲ οἱ λαοὶ εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς ἐφρόντιζον νὰ τελειοποιήσουν τὰ ἔργα τῆς καθημερινῆς τῶν χρήσεως, ὥστε ν' ἀνταποκρίνωνται τελειότερον εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ τὰ διακοσμοῦν καταλλήλως, δυνάμεθα σήμερον ἀπὸ μὲν τὴν πρακτικὴν σκοπιμότητα τῶν ἔργων αὐτῶν νὰ διακρίνωμεν τὸν βαθμὸν τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ λαοῦ, ὅστις τὰ κατασκεύασεν, ἀπὸ δὲ τὸν τρόπον τοῦ στολισμοῦ τῶν τὴν ψυχικὴν διάθεσίν του. Μελετώντες δηλαδὴ τ' ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα εἰς ὠρισμένην ἐποχὴν κατασκεύασε διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ἑνασ λαός, δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὴν ἰδιοφυίαν τοῦ λαοῦ πρὸ πάντων ἀπὸ τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον τὰ διεκόσμησεν.

Τὰ στολίδια, τὰ σχήματα καὶ τὰ χρώματα, τὰ ὁποῖα μὲ πρωταγενῆ ἀφέλειαν, αὐθορμήτως, ἀποτυπώνει ὁ λαὸς ἐπὶ τῶν χρησίων εἰς αὐτὸν ἀντικειμένων, ὠθοῦμενος ὑπὸ τοῦ διακοσμητικοῦ τοῦ ἐνστίκτου, ἀποτελοῦν τὴν **Λαϊκὴν Τέχνην**, ἣ ὁποῖα εἶναι αὐτὴ αὐτὴ ἡ **Διακοσμητικὴ Τέχνη**. Ἡ φυσικὴ αὐτὴ διακοσμητικὴ τοῦ ἀνθρώπου διά-

θεσις δὲν εἶναι βεβαίως ἴση εἰς τοὺς διαφόρους λαοὺς καὶ τὰ ἔθνη. Εἰς ἄλλους μάλιστα διαφαίνεται καὶ εἰς ἄλλους φανερώνεται ἔντονος. Ἀλλὰ καὶ ἡ μᾶλλον ἀνεπτυγμένη διάθεσις δ.ν εἶναι χάρισμα μόνον προνομιούχων ἀτόμων· δύναται νὰ εἶναι προτέρημα ὁλοκλήρου λαοῦ, ὅπως π. χ. τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ. Ἡ Διακοσμητικὴ λοιπὸν τέχνη ἑνὸς λαοῦ διαφέρει ἀπὸ τὴν τέχνην ἄλλου ὅσον οἱ δύο λαοὶ διαφέρουν κατὰ τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν. Πάντοτε ὅμως ἡ φυσικὴ καλαισθησία τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν ἐνδυναμοῦται καὶ ἀναπτύσσεται διὰ τῆς ἀσκήσεως, δηλαδὴ διὰ τῆς συχνότερας θέας ἁρμονικῶν σχημάτων καὶ χρωμάτων.

Ἡ διακοσμητικὴ τέχνη ἔχει σκοπὸν παραπλήσιον καὶ ἰδανικὸν ἀνάλογον πρὸς τὸ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπιζητοῦν τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ὠραίου. Καὶ εἶναι μὲν ἡ διακοσμητικὴ πλησιέστερα πρὸς τὸ ὕλικὸν μέρος τῆς ζωῆς, διότι συνδέεται πρὸς τὰς πρακτικὰς τοῦ ἀνθρώπου ἀνάγκας, ἀλλ' ἐπιδιώκουσα μὲ τὰ σχήματα, τὰς γραμμάς, τὰ χρώματα, τὴν ἁρμονίαν, τὴν οὐσίαν δηλαδὴ τοῦ ὠραίου, ἐπιτυγχάνει μὲ ἄλλα μέσα ὅ,τι αἱ Καλαὶ Τέχναι ἐπιζητοῦν ἀπ' εὐθείας νὰ πραγματοποιήσουν. Διὰ τοῦτο τεχνίτης προικισμένος δι' ἐξαιρετικῆς ἰδιοφυίας δύναται διὰ τῆς διακοσμητικῆς νὰ δημιουργήσῃ ἀριστουργήματα, διότι καὶ ἡ ἁρμονικὴ διάθεσις σχημάτων καὶ χρωμάτων εἶναι δημιουργικὸν ἔργον. Ἐπομένως καὶ ὁ τεχνίτης διακοσμητικοῦ ἔργου πρέπει νὰ ἔχη πρὸ πάντων δημιουργικὴν φαντασίαν, διὰ νὰ συλλαμβάνῃ τὰ σχήματα καὶ τὰ χρώματα. Τέλος εἰς τὸ διακοσμητικὸν ἔργον τεχνίτου ἀξιολόγου, ὅπως εἰς οἰονδήποτε ἔργον τέχνης, ἀ-

νευρίζονται, ἐκτὸς τῆς δημιουργικότητος τοῦ καὶ τῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ, καὶ ἡ δημιουργικότης τῆς φυλῆς, εἰς τὴν ὁποῖαν ἀνήκει, καὶ ἀκόμη ἢ ἐπ' αὐτοῦ ἐπίδρασις τοῦ περιβάλλοντος, ἥτις, ὡς γνωστόν, εἶναι συνθεσις περισσοτέρων ἐπιδράσεων, ἐκ τῶν ὁποῶν αἱ κυριώτεραι εἶναι α) ἡ ἐπίδρασις ἐκ τῆς γνωριμίας ἔργων ξένων τεχνῶν, β) ἡ ἐκ τῆς τεχνικῆς τοπικῆς παραδόσεως καὶ γ) ἡ ἐκ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Ἡ συμβολὴ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς μορφῆς τοῦ καλλιτεχνήματος εἶναι τόσον μεγαλυτέρα, ὅσον ἁδυνατότερα καὶ μικρότερα εἶναι αἱ ἐπιδράσεις τῶν ἄλλων στοιχείων. Οὕτω τὰ ἔργα ἀπλοϊκῶν τεχνιτῶν, οἱ ὁποῖοι οὔτε ἐταξείδευσαν, οὔτε ἐμαθήτευσαν εἰς ξένας σχολὰς, φυσικὸν εἶναι νὰ φέρουν ἐμφανεστέραν τὴν σφραγίδα τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ ἱστορικῆς παραδόσεως. Τοῦτο παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς ἑλληνικῆς λαϊκῆς διακοσμητικῆς, τῆς ὁποίας τὰ σχέδια ποικίλουν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἕνεκα τοῦ πολυμόρφου κυρίως φυσικοῦ περιβάλλοντος.

Ἡ διακοσμητικὴ τέχνη δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ εἰς τοὺς διαφόρους λαοὺς καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς, ἀλλὰ παρουσιάζει παραλλαγὰς ἀναλόγους πρὸς τὸν φυλετικὸν χαρακτήρα τοῦ λαοῦ, πρὸς τὰς συνηθείας, πρὸς τὴν τεχνικὴν τοπικὴν παράδοσιν, πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς ἐπικοινωνίας τοῦ λαοῦ μετ' ἄλλων λαῶν καὶ πρὸς τὴν φύσιν τῆς χώρας, εἰς τὴν ὁποῖαν ἡ τέχνη ἀνεπτύχθη. Οὕτω παρατηροῦνται καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον παραλλαγὰς εἰς ἔργα τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, γενόμενα ὑπὸ τεχνιτῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν αὐτὴν φυλὴν καὶ διατελούντων ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν κοινῆς τεχνικῆς παραδόσεως.

Ἡ **Ἑλληνικὴ Λαϊκὴ Διακοσμητικὴ Τέχνη**.— Συμφώνως πρὸς ὅσα εἶπομεν, ἡ λαϊκὴ μας διακοσμητικὴ πρέπει νὰ θεωρηθῇ καὶ εἶναι προῖον αὐθόρμητον τοῦ κάλλιτεχνικοῦ διακοσμητικοῦ συναισθήματος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τοῦ ὁποῖου τὸν φυλετικὸν χαρακτήρα καὶ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν ἀντικατοπτρίζει. Ἐκφράζει δὲ ἡ διακοσμητικὴ μας τέχνη μὲ τὰ ἰδιότυπα σχήματα καὶ χρώματα ὅλας τὰς διαφορὰς καὶ τὴν ἰδιορρυθμίαν τῶν διαφόρων τόπων τῆς πολυμόρφου ἑλληνικῆς γῆς καὶ ζωῆς. Ὅπως δὲ αἱ παραδόσεις, τὰ τραγούδια καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ

μας ἀποκαλύπτουν τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον σκέπτεται καὶ αἰσθάνεται, τὸν τρόπον καθ' ὃν ἀντικρύζει τὴν ζωὴν, οὕτω καὶ τὰ δημιουργήματα τῆς διακοσμητικῆς τοῦ τέχνης φέρουν τὴν σφραγίδα τῆς ψυχικῆς τοῦ διαιθέσεως καὶ ζωῆς. Τὸ φυσικὸν αὐτὸ δημιουργήμα τῆς φυλῆς μας εἶναι μίᾳ ἀπόδειξις τοῦ ἀδιασπάστου τῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους μας. Διὰ τοῦτο εἰς τὰ σημερινὰ σχέδια ἀνευρίσκομεν ἀρχαιότατα πρότυπα, τὰ ὁποῖα συναντῶμεν εἰς πολὺ παλαιὰς ἐποχὰς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Εἶναι τοῦτο γεγονός ἀποδεικνύον ὅτι τόσον ἡ τεχνικὴ παράδοσις, ὅσον καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ δημιουργικὴ δύναμις οὐδέποτε ἐχάθησαν ἀπὸ τὸν λαὸν μας. Ὁ ἑλληνικὸς λαός, ὅπως διετήρησεν ἀνόθευτον τὴν γλῶσσαν του, διετήρησεν ἄδολον καὶ τὴν τέχνην του. Βεβαίως καὶ ἡ γλῶσσα του καὶ ἡ τέχνη του ἐδέχθησαν καὶ ξένα στοιχεία, ἀλλ' εἶχον τὴν δύναμιν ν' ἀφομοιώσουν ταῦτα, ἐπειδὴ αἱ βιωτικαὶ ἀνάγκαι, ἡ ζωὴ καὶ αἱ συνηθείαι, παρέμειναν εἰς τὸ βᾶθος αἱ αὐταὶ πάντοτε.

Εἶναι λοιπὸν ἡ λαϊκὴ μας τέχνη, ὅπως αἱ παραδόσεις καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐν ἑκ τῶν μέσων διὰ τῶν ὁποῶν ἐξωτερικεύεται ἡ ζωὴ του, διότι εἶναι καὶ αὐτὴ δημιουργήμα τῆς ψυχῆς του καὶ τῆς ἱστορίας του.

Σημασία τῆς λαϊκῆς Τέχνης.— Ἡ ὑπαρξίς κοινῆς ἔθνικῆς γλώσσης εἶναι γνωστόν ὅτι ἐνδυναμώνει τὴν ἔθνικὴν συνείδησιν. Ὅμοίως δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι μίᾳ κοινῇ αἰσθητικῇ εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ζωὴν ἑνὸς λαοῦ. Νεοελληνικῆ δ' αἰσθητικῇ κοινῇ θὰ μορφωθῇ μόνον διὰ τῆς γνωριμίας καὶ τῆς μελέτης τῆς μεγάλης παρακαταθήκης τῆς λαϊκῆς μας τέχνης. Αὐτὴ καὶ μόνη δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς θεμέλιον, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου θὰ ἰδρυθῇ μίᾳ διακοσμητικῇ νεοελληνικῇ τέχνῃ. Ἀπὸ τὰ λαϊκὰ δημιουργήματα, ἐπειδὴ εἶναι αὐθόρμητα καὶ ἀληθινά, δύναται νὰ συναχθῇ ἡ αἰσθητικὴ ἡ πηγάζουσα ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τὴν ψυχὴν του. Στηριζόμενοι λοιπὸν εἰς τὴν αἰσθητικὴν, τὴν ὁποῖαν ἡ μελέτη καὶ ἡ γνωριμία τῶν ἔργων ὠρισμένου τόπου καὶ ἐποχῆς μας παρέχει, δυνάμεθα νὰ δημιουργήσωμεν ἔργα ἀνώτερα, τὰ ὁποῖα, μολονδὶ θὰ ἔχουν τὰ γενικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς συγχρόνου τέχνης, θὰ φανερώνουν καὶ τῆς ἑλ-

(*) Μὲ τὸν τίτλον αὐτὸν ἐκδίδεται προσεχῶς βιβλίον τῆς κυρίας Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη, ἐγκριμένον ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας διὰ τὰ Σχολεῖα. Ἀποτελεῖται ἀπὸ πλῆθος πινάκων μὲ παντοῖα σχέδια διακοσμητικὰ, καὶ ἀπὸ ἐκτενῆ πρόλογον, μέρος τοῦ ὁποῖου ἡ συγγραφεὺς εἶχε τὴν καλοσύνην, πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου τῆς, νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν «Νέαν Ἑστίναν». — Σ.τ.Δ.

ληνικῆς ψυχῆς τὴν ἰδιοτυπίαν. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ τέχνη μας κατὰ τὸ μέρος τὸ ἀνήκον εἰς αὐτὴν θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ πολιτισμοῦ μας, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ εἶναι μίμησις, ἀλλὰ ζωὴ. Τὴν νεοελληνικὴν δηλαδὴ διακοσμητικὴν θὰ τὴν ἀναπτύξουν οἱ τεχνίται οἱ βαπτισμένοι εἰς τὰ αἰσθητικὰ νόματα τῆς πηγῆς τῆς λαϊκῆς μας τέχνης, οἱ ὅποιοι διὰ τὸν λόγον τοῦτον θὰ εἶναι δημιουργοὶ καὶ ἔχι μιμηταὶ ἢ ἀντιγραφεῖς ξένων ἔργων, καὶ θὰ εἶναι ἱκανοὶ ν' ἀφομοιώσουν ὅλας τὰς τεχνικὰς δυνατότητας τοῦ τόπου μας καὶ βοηθούμενοι ἀπὸ τὰ παλαιὰ ὑποδείγματα νὰ εὑρουν πρωτοτύπους νέας μορφάς.

Βεβαίως διὰ τὴν δημιουργίαν αὐτὴν δὲν θὰ περιορισθῶν εἰς τὰ ἰδικὰ μας μόνον στοιχεία, ἀποκλείοντες ἐντελῶς τὰ ξένα καὶ παραβλέποντες τὰς νέας ἀνάγκας, τὰς ὁποίας ἔχει δημιουργήσει ἡ ἐποχὴ μας καὶ τὴν ἀνεῖσιν, τὴν ὁποίαν προσφέρει ἡ σύγχρονος τεχνικὴ καὶ ὁ πολιτισμὸς ἐν γένει. Τοῦναντίον καὶ τὴν ἀνεῖσιν δέον νὰ ἐξασφαλίσουν καὶ τὰς ἀνάγκας νὰ ἱκανοποιήσουν καὶ τὰς ξένας τέχνας νὰ μελετοῦν. Ἄλλ' ἡ δημιουργία θὰ στηρίζεται πάντοτε εἰς τὰ ἰδικὰ μας ζωντανὰ στοιχεία καὶ θ' ἀφομοιώνῃ ἀπὸ τὰ ξένα ὅ,τι ἐναρμονίζεται καὶ λείπει. Τοιοῦτοτρόπως οἱ τεχνίται μας θὰ διατηρήσουν εἰς τὰ ἔργα των τὸν ρυθμὸν τῶν σχημάτων καὶ τῶν χρωμάτων, ὅστις θὰ χαρακτηρίσῃ τὴν νεοελληνικὴν διακοσμητικὴν τέχνην. Εἰς τοῦτο δ' ἔγκειται ἡ μεγάλη σημασία τῆς λαϊκῆς μας τέχνης. Εἰς τὸ ὅ,τι δηλαδὴ ἡ ἀπὸ τ' αὐθόρμητα δημιουργήματά της πηγάζουσα αἰσθητικὴ, ἀμα γίνῃ κοινὴ, θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τελειοποίησιν μιᾶς ἰδιοτύπου νεοελληνικῆς τέχνης.

Τὸ νὰ φροντίσωμεν λοιπὸν ν' ἀναπτύξωμεν ὅ,τι καλὸν καὶ ὠραῖον ἐκληρονομήσαμεν ἀπὸ τοὺς προγόνους μας ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν εἶναι μόνον χρέος μας, ἀλλὰ καὶ συμφέρον μας. Ἄλλως τε ἐκάστη τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπαρτίζεται ἡ ἀν-

θρωπότης, εἶναι ὑποχρεωμένη καὶ δύναται ν' ἀναπτύξῃ ἰδιοτύπον μορφήν τέχνης, τὴν σύμφωνον πρὸς τὸν ἰδιοτύπον πολιτισμὸν της. Τὴν μορφήν τῆς τέχνης δὲν δύναται ἡ ἐμὰς αὐθαρέτως νὰ ἐκλέξῃ, διότι τὰ ζωντανὰ καὶ ἐκλεκτὰ στοιχεία, τὰ ὁποία ἔχει μέσα του ἕκαστον ἄτομον τῆς ἐθνικῆς δυνάμεως, ἔχουν ληφθεῖ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ζῆ, καὶ εἶναι ζυμωμένα μετὰ τὰς ἰδιότητας καὶ τὸν ἰδιαιτέρον χαρακτήρα τῆς δυνάμεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει. Ἔνεκα τοῦτου μόνον ἐκεῖνος ὁ λαὸς δύναται νὰ προσδεύσῃ, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ νὰ δημιουργήσῃ κατὰ σύμφωνον πρὸς τὴν φύσιν του, τὴν ζωὴν του καὶ τὸ παρελθὸν του, ὁ λαὸς ὁ φροντίζων νὰ μελετᾷ τὸν ἑαυτὸν του καὶ νὰ βασιίζεται ἐπ' αὐτοῦ. Ἡ δὲ διακοσμητικὴ μας τέχνη θὰ προσδεύσῃ, μόνον ἂν φροντίσῃ, ἀφοῦ ὀρμηθῇ ἀπὸ τὴν λαϊκὴν τέχνην, ἀπὸ τὴν ζωντανὴν δηλαδὴ βᾶσιν της, ν' ἀναπτύσσεται, προσλαμβάνουσα ἐκάστοτε νέαν δυνάμιν ἀπὸ τὴν ρίζαν τῆς ζωῆς, καὶ νὰ ὑψώνεται ὀλονέν, ἀλλ' ἀναλόγως πάντοτε πρὸς τὸν πολιτισμὸν τοῦ λαοῦ μας.

Ταῦτα διέγνωσαν τὰ μεγάλα καὶ πολιτισμένα ἔθνη καὶ πρὸ καιροῦ προσεπάθησαν νὰ καλλιεργήσουν τὸ καλλιτεχνικὸν τοῦ λαοῦ αἰσθητικὸν, στρέψαντα τὴν προσοχὴν των ἕκαστον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς του τέχνης. Ἐὰν ἀποτελέσματα δικαιολογοῦν ἀπολύτως τὰς προσπάθειαις των. Εἶναι καιρὸς ν' ἀναγνωρισθῇ καὶ εἰς τὸν τόπον μας ἡ ἀνάγκη αὐτὴ ὡς ἐπιτακτικὴ, ἡ ἀνάγκη δηλαδὴ νὰ μελετηθῇ καὶ καλλιεργηθῇ ἡ λαϊκὴ μας τέχνη, τῆς ὁποίας ἡ ἀνάπτυξις καὶ οἰκονομικῶς θὰ ὠφελήσῃ τὸν τόπον καὶ θὰ βοηθήσῃ νὰ γίνῃ ἀνωτέρα τὸσον ἡ γενικὴ μόρφωσις μας, ὅσον καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ. Ἄλλ' ἐνῆ—ἐφ' ἔσον γνωρίζω— οὐδεὶς ἐσκέφθη ν' ἀμφισβητήσῃ ὅτι ἡ διακοσμητικὴ τέχνη συντελεῖ καὶ αὐτὴ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ πολιτισμοῦ, μολαταῦτα παρημελήθη σχεδὸν παρ' ἡμῖν ἡ λαϊκὴ μας τέχνη.

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

“ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΜΙΑΣ ΖΩΗΣ,”

—ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ ΣΥΡΕ ΚΑΙ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΑΛΒΑΝΑ-ΜΗΝΙΑΤΗ—

Σὲ μιὰ ὠραία ἰταλικὴ μετάφραση καὶ ἔκδοσις, ὁ λόγιος ἰταλὸς γυμνασιάρχης τοῦ Ossinio κ. Ρινάλδος Πιτόνη χάρισε στὸ ἰταλικὸ κοινὸ τὸ τελευταῖο βιβλίον τοῦ πολυγραφοτάτου Γάλλου συγγραφέα Ἐδουάρδου Συρέ «Τὸ ὄνειρον μιᾶς ζωῆς», ἢ, κατὰ τὸν μεταφραστὴ, «Τὸ ὄνειρον τῆς ζωῆς μου».

Ἐξώρρα βέβαια ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον ποῦ μπορεῖ νὰ ἔχει αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ βιβλίον τοῦ συγγραφέα τῶν «Μεγάλων Μυστῶν», γιὰ τὴν συνοψίζει τις Μητέρες ἰδέαις τῆς αἰσθητικῆς του καὶ τῆς θεατρικῆς ἀντιλήψεώς του καὶ φανερώσει τις φάσεις τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεώς του, ἡ ἰταλικὴ μετάφρασις ἐνδιαφέρει περισσότερο ἐμὰς τοὺς Ἕλληνας γιὰ τὸν ὠραῖον καὶ ἀναλυτικὸν πρόλογον τοῦ μεταφραστῆ. Ἐκεῖ μέσα ζωγραφίζεται δυνατὰ ἡ θεῖα μορφή καὶ ἡ αἰθέρια ψυχὴ μιᾶς ὑπέροχης Ἑλληνίδας, ποῦ στάθηκεν ἡ ἐμπνεύστρια καὶ ὀδηγήτρια τῶν μεγάλων πνευμάτων τῆς ἐποχῆς της, τῆς Μαργαρίτας Ἀλβαν-Μηνιάτη. Πρέπει δὲ νὰ θεωρήσωμε τὸν πρόλογον τοῦ μεταφραστῆ, ὡς μιὰ ἀπὸ τις πιδ πιστὰς μαρτυρίας ποῦ ἔχουμε γιὰ τὴν ζωὴν της καὶ γιὰ τὸν ψυχικὸν σύνδεσμὸν της μετὰ τὸν Συρέ, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἐπιδρασὴν της ποῦ εἶχε στὸ ἔργο του. Ἔτσι μετὰ τις πολυτιμὰς πληροφορίες ποῦ ὁ κ. Πιτόνη δίνει στὸν πρόλογόν του, συμπληρώνεται ἡ βιογραφία τῆς μεγαλύτερης ἀπὸ τις διανοούμενες γυναῖκες τοῦ 19ου αἰῶνα, τῆς νέας Στέελ «τῆς πλασμένης ἀπὸ γῆς τῆς Τανάγρας καὶ τῆς Λέσθου», ὅπως εἶπεν ὁ Ροζίνι.

Στὸ σαλόνι της, στὴ Φλωρεντία, ὅπου τὸ σπιθόβολον πνεῦμα της φωτοβολοῦσεν ἀπὸ τὸν πλατωνικὸν ἰδεαλισμὸν, μαζευόταν ὅ,τι ἐκλεκτὸ ἀεὶ διανόησις, ἀεὶ γράμματις, ἀεὶ ἐπιστήμη, ἀεὶ τέχνη εἶχεν ἡ Εὐρώπη τότε. Ἐκεῖ τὸ 1871, τρία χρόνια ἔπειτα ἀφοῦ

βγήκε τὸ περίφημον βιβλίον της «Ἱστορικὴ σκιαγραφία τῶν πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν σχέσεων τῆς Ἰταλίας μετὰ τὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν», τὴν γνώρισεν ὁ Συρέ· ἐκεῖ ὑφίσταται τὴ γοητεία τῆς ἀνώτερης ἐκείνης ψυχῆς καὶ τῆς ἐξαισιας ὀμορφιάς της, καὶ ἡ Μαργαρίτα «ξυπνὰ μέσα τοῦ τὸν ἀγνωστο θεὸ».

Ἀπ' ὅσους σύχναζον στὰ σαλόνια τῆς Ἀλβάν, ὁ μόνος ποῦ ζῆ ἀκόμη εἶναι ὁ μεταφραστὴς τοῦ τελευταίου βιβλίου τοῦ Συρέ. Ὁ κ. Πιτόνη, συνδεμένος μετὰ φίλια καὶ μετὰ τοὺς δύο, εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσει καλὰ τὴν Μαργαρίταν καὶ ἔπειτα, ὅταν ἡ ὠραία Κερκυραία ἐκλείσει τ' ἀσύγκριτα μεγάλα μάτια κάτω ἀπὸ τὸν ἰταλικὸν οὐρανόν, αὐτὸς δέχτηκε τις ἐκμυστηρεύσεις καὶ τὸ ξεχείλισμα τοῦ πόνου τοῦ φίλου τοῦ Ἀλσατοῦ συγγραφέα.

Εἶναι πολὺ συγκινητικὸς στὴν αἰσθηματικότητά τους οἱ λεπτομέρειες ποῦ μᾶς διηγεῖται ὁ κ. Πιτόνη γιὰ τὴν ἀρραβία ποῦ εἶχεν ὁ Συρέ στὴν ὀδηγήτρια τῆς ζωῆς του.

«Ὅταν τὸ πρωὶ τῆς 20 Σεπτεμβρίου 1887—γράφει—μ' ἐκάλεσαν βιαστικὰ καὶ μπήκα στὸ δωμάτιον ποῦ μιὰ ὥρα πρὶν εἶχε στήσει ἡ Μαργαρίτα Ἀλβάν, ὁ Ἐδουάρδος Συρέ μ' ἐσφίξε στὴν ἀγκυλιά του καὶ μοῦπε: «Σεῖς ξέρετε τί ἦταν γιὰ μένα αὐτὴ ἡ γυναῖκα!...» καὶ δὲν μπόρεσε νὰ ἐξακολούθησῃ, γιὰ τὸν πόνον οἱ λυγμοί.

Ἄλλο ἀργότερον, τῆς 26 Νοεμβρίου, μοῦ γράφεν ἀπὸ τὸ Βανν τῆς Ἀλσατίας, ὅπου γύρισεν ἀμέσως ὑστερὰ ἀπὸ τὴν κηδεῖα της: «Πέρασα μαυρὸς στιγμὴς, ἀλλὰ σιγά-σιγά κατέλαθα πὼς μονάχα ἡ ἐργασία μποροῦσε νὰ μὲ φέρῃ πιδ κοντὰ,—μὲ τις ἰδέαις καὶ τὰ αἰσθήματα,—σ' ἐκείνη ποῦ δὲν ἀνήκει πιδ σ' αὐτὸ τὸν κόσμον, ἀλλὰ ποῦ θὰ ζῆ γιὰ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΑΛΒΑΝΑ-ΜΗΝΙΑΤΗ

πάντα, δυνατά και φωτεινά, μέσα στην ψυχή μου, όπως και στην ψυχήν όλων όσοι την γνώρισαν».

Τῆς 8 Ἰανουαρίου 1888, τρεῖς μῆνες ἔπειτα ἀπὸ τὸ θάνατό της, ἐπρόσθετε: «Ἐκαίνο πού ἔχασα, δὲν μπορῶ νὰ τὸ ξανάβρω, καὶ γι' αὐτὸ δὲν γυρεύω νὰ παρηγορηθῶ. Ἡ φίλια τῆς Μαργαρίτας Μηνιάτη, ἡ στενὴ συνάφεια τῶν πνευμάτων μας, ἡ ἐνότης τῶν ἐργασιῶν μας καὶ τῶν σκοπῶν μας ἦτο ὁ ἥλιος καὶ ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς μου. Τὸ φῶς τῆς μ' ἐφώτισεν, ἡ πίστις τῆς ἐδημιούργησε τὴ δική μου· ἡ ἀφοσίωσή της ἄλλαξε τὴν ὑπαρξή μου. Τὸ νὰ ζητήσω ἢ νὰ περιμένω ἄλλο, ἀφοῦ τὸ ἔχασα, θὰ ἦταν τρέλλα καὶ βρῆσι. Δὲν ἀπομένει παρὰ νὰ προσπαθῶ νὰ τὴν κάμω ν' ἀναστηθῇ ὡς ἐνθύμησι, νὰ τὴν κάμω σύμβολον καθήκοντος, ἐργασίας καὶ ἐνέργειας.

«Ὅταν ξαναγύρισα στὸ Παρίσι, αἰσθάνθηκα ὅτι γιὰ κάμποσες μέρες ἡ μοναξιά ἐμοιαζε μὲ τὸ θάνατο. Ἀλλὰ ἡ ἀνάμνησή της εἶναι τόσο ζωηρὴ στὶς φωτεινὲς στιγμὲς μου, πού δὲν μοῦ φαίνεται καθόλου πῶς λείπει..»

«Ὅταν ὁ Συρὲ ἔγραφε αὐτὰ, ἦταν 47 χρόνων. Δεκάξη χρόνια εἶχαν περάσει ἀπὸ τότε πού γνώρισε τὴν Ἀλβὰνα, ἀλλὰ ἐμελλε ὁ σύνδεσμός του μὲ τὴ γυναῖκα αὐτὴ νὰ κρατήσῃ

πνευματικῶς σ' ἑλῆ του τῆ ζωῆ. Δὲν πρόκειται γιὰ ἔρωτα κλασικὸ, μὲ τὴν κανονικὴ σημασίαν τῆς λέξεως, οὔτε γιὰ ἔρωτα ρομαντικὸ· ἀλλὰ γι' ἀληθινὸ δημιουργικὸν ἔρωτα, πού ὁ ἴδιος ὁ Συρὲ καθορίζει στὸ πέμπτο μέρος τοῦ βιβλίου του καὶ ἰδίως στοὺς «Ἐδυνομένους τοῦ Διαβόλου» καὶ στὸν «Λεονάρδο Νταβίντσι».

Γιὰ τὴν ἐξαιρετικὴν ὀμορφιὰ τῆς Ἀλβὰνα δὲν δίνουν ἀκριβῆ ἰδέα οὔτε ἡ εἰκόνα πού ἐξωγράφησεν ἡ κόρη τῆς Ἀσπασίας καὶ δημοσιεύτηκε στὴν ἔκδοσιν τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς «Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργον τοῦ Κορέτζιο» (ἔκδοσιν Perrin), οὔτε τὸ προφίλ πού σχεδίασεν ὁ σύζυγός της Γεώργιος Μηνιάτης γιὰ τὴν πρώτη ἔκδοσιν τοῦ «Λεξικοῦ τῶν συγγραφέων» τοῦ φίλου του de Gubernatis. Στὴν πλαστικὴν ὀμορφιὰ ἦταν ἐνωμένη κάποια γοητεία ἀπὸ τὸ ἀπλὸ καὶ ἐπιβλητικὸ ἦθος τῆς καὶ ἀπὸ τὸ πνεῦμα πού φώτιζε τὸ τέλειο ἐκεῖνο πρόσωπο, κι' ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ τὰ πολὺ μεγάλα καὶ δυνατὰ μάτια της. Γιὰ τὰ μάτια αὐτὰ — πού ἄλλα ὅμοια πουθενὰ δὲν βρίσκονταν, — λέγει ὁ κ. Πιτόνη, πῶς, ὅταν, μιά βραδιά, στὸν πύργον Ραϊμιερί τοῦ Λιθόρνου, ἔπεσαν σὰν φλογεροὶ φάρροι ἐπάνω σὲ μιά νεαρὴ ἀδίκριτη κυρία, τὴν ἔκαμαν νὰ φύγῃ τρεχάλα μὲ κραυγὲς τρόμου. Καὶ ἡ Ροζίνα Πατούνη Μηλιάδη, τῆς Χιακῆς οἰκογένειας πού τρία χρόνια ἦταν ἡ ἀγαθὴ καὶ ἀφοσιωμένη σύντροφος τῆς ζωῆς τοῦ κ. Πιτόνη — ὅπως σημειώνει στὸν πρόλογό του — τοῦ ἔλεγεν ὅτι κάτω ἀπὸ τὸ βλέμμα αὐτὸ εἶχεν αἰσθανθῆ ἓνα σίδερο πού τῆς περνοῦσε τὸν ἐγκέφαλον καὶ ἔφερνε στὸ νοσ τῆς τὰ μάτια τοῦ Παλατιανοῦ πού ἦταν φημισμένα σ' ὀλόκληρον τὸ ἑλληνικὸ ἀρχιπέλαγος. Τὸ χαρακτηριστικὸ αὐτὸ εἶχεν ἡ Μαργαρίτα ἀπὸ κληρονομικότητα, γιὰ τὴ μητέρα της ἦταν ἡ Αἰκατερίνη Παλατιανοῦ.

Στὸν πρόλογό του, τὸν γεμάτο ἀπὸ πληροφορίας βιογραφικὲς καὶ κριτικὴν ἀνάλυσιν, ὁ κ. Πιτόνη μᾶς μιλεῖ γιὰ τὰ πρόσωπα πού γνώρισε στὸν πύργον τῆς Μαργαρίτας Ἀλβὰνα-Μηνιάτη, γιὰ τὸν Πέτρο Siciliani, τὸν γνωστὸ λαογράφον Γεράρδον Νερούτσον, τὸν Ἑλληνα λόγιον Τριανταφύλλον, τὴν κόμισσα Θεοτόκην καὶ γιὰ τὴ μεγάλη προτίμησιν πού ἔχεν ἡ Μαργαρίτα στοὺς ἀριστοκράτες τοῦ πνεύματος. Μᾶς πληροφορεῖ γιὰ τίς συζητήσεις πού γίνονταν ἐκεῖ μέσα μὲ θέμα τὰ

ψυχικὰ φαινόμενα καὶ τὰ προβλήματα τοῦ ἀποκρυψισμοῦ καὶ, ἀφοῦ μᾶς δώσει μιά γενικὴν ἰδέαν γιὰ τὴν κίνησιν, τῆς ἐποχῆς γύρω ἀπὸ τὴ νέαν αὐτὴν ἐπιστήμην, ξαναγυρίζει στὸ θέμα πού τὸν ἀπασχολεῖ περισσότερο, στὴν ἐπίδρασιν πού εἶχεν ἡ Μαργαρίτα στὸ πνεῦμα τοῦ Συρὲ. Κάθε ἔργο, κάθε ποίημα τοῦ Ἀλσατοῦ συγγραφέα αὐτὴ τὸ ἐμπνέει. «Τίποτε δὲν ἔγραψα — γράφει τὸ 1899 ὁ Συρὲ στὸν Πιτόνη — καὶ τίποτε δὲν ἔκαμα καλὸ ὑστερα ἀπὸ τὸ θάνατον τῆς φίλης μου, πού νὰ μὴ μοῦ τὸ ἐνέπνευσε καὶ νὰ μὴ μοῦ τὸ στήριξεν ἐκείνη, μέσα σὲ μιά μυστηριώδη ἐπικοινωνίαν καὶ ἐνότητα μὲ τὸ πνεῦμα της. Καὶ ὅταν βρέθηκα κατώτερος τοῦ ἑαυτοῦ μου καὶ ἐνέργησα ἢ σκέφτηκα κακά, αὐτὸ ἐγένετο ὅταν τὴν αἰσθάνθηκα μακριὰ μου».

Ὁ μεταφραστὴς στὸν πρόλογό του μὲ πολλὴ μετριοφροσύνη λέγει πῶς στὶς σελίδες πού ἔγραψε θέλησε μονάχα νὰ συμπληρώσῃ μερικὰ σημεῖα τῆς διήγησιν πού ἀνοίγεται μπρὸς τὰ μάτια τοῦ ἀναγνώστη καὶ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ, σὰν μάρτυρας, ὅσα γράφονται στὸ δεῦτερον καὶ τρίτον μέρος τοῦ βιβλίου αὐτοῦ.

Ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ κ. Πιτόνη μέσα στὶς δεκάξην αὐτὲς σελίδες κατέφερε μὲ πολλὴ τέχνη καὶ περισσότερη συγκεντρωτικὴ συνείδησιν νὰ μᾶς δώσει μιά ὄρασαν ψυχανάλυσιν τοῦ ἔργου τοῦ φίλου του καὶ

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ ΣΥΡΕ

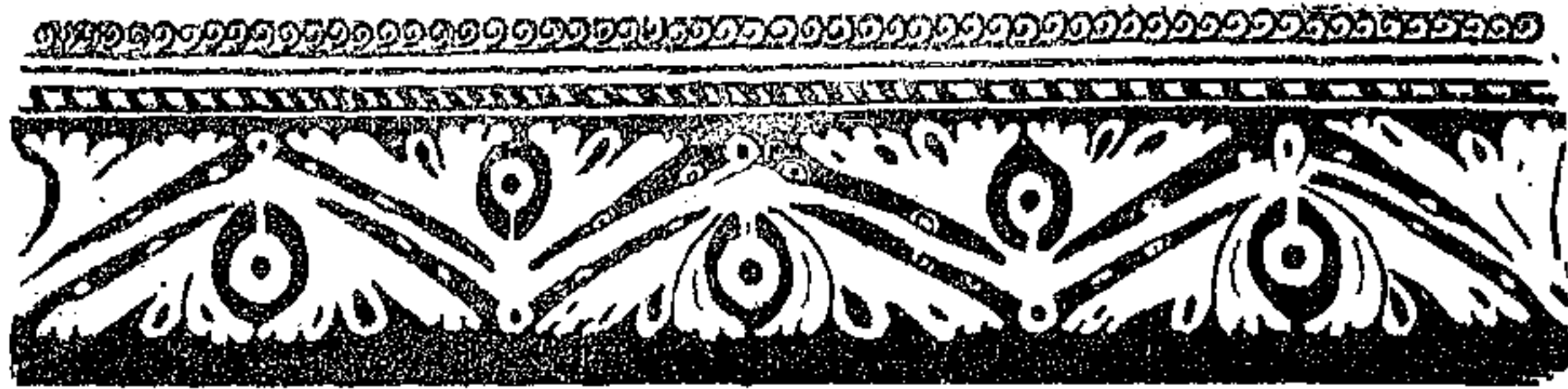
[Προτομή ὑπὸ τῆς Καρ Μαργαρίτας Σιαμουί — 1927]

ζωντανὴν εἰκόνα τῆς μεγάλης ἐκείνης γυναίκας «τῆς ἐξαιτίας ἀμαζόνιας τῶν ἀγίων τῆς σκέψιν».

Ἔτσι ὁ πρόλογος τοῦ βιβλίου αὐτοῦ μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ τὸ καλύτερον καὶ πιὸ πιστὸ συμπλήρωμα τῆς βιογραφίας τῆς Μαργαρίτας Ἀλβὰνα Μηνιάτη, καὶ ἓνα πολὺτιμον βοήθημα γιὰ τὸν μέλλοντα κριτικὸν τοῦ Ἐδουάρδου Συρὲ.

ΔΗΜ. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ

ΤΟ ΜΕΛΤΕΜΑΚΙ (*)

ΚΩΜΩΔΙΑ ΕΙΣ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Τάνης. — Πάρε μου και μερικά πακέτα τσιγάρα. Αυτά που μούστειλαν απ' τιν Άλεξάντρεια δὲν μπορῶ νὰ τὰ φουμάρω.

Βαγγέλης, φεύγοντας. — Καλά . . . (Ὁ Τάνης κυττάζει πρὸς τὴν πόρτα, κάνει νὰ χτυπήσῃ τὸ κουδοῦνι, μὰ ἐπειτα)

Τάνης, διαβάζει καὶ σὲ λίγο. — Οὐφ! . . . (Πετάει χάμω τὸ βιβλίον). Καὶ τί νὰ κάνῃ κανεὶς γιὰ νὰ σκοτώσῃ τὴν ὥρα του; (Χτυπάει τὸ κουδοῦνι).

Μανταλαίνα, ἔρχεται πάντα μετὰ τὰ μάτια κάτω καὶ κουνισιή. — Τί δρίζετε;

Τάνης, γελαστός. — Τί δρίζω; τίποτα . . . Ἔτσι χτύπησα γιὰ . . . γιὰ νὰ περνᾶ ἡ ὥρα.

Μανταλαίνα. — Ἐκεῖ πίσω απ' τὴν πόρτα καθόμουν, ἑτοίμη στὸ πρῶτο χτύπημά σας. Ξέρω γὰρ ἀπὸ ἀντρες, εἶναι σὰν τὰ παιδιά, ἔλο καὶ θέλουν περιποίηση. Τώρα μάλιστα πού ἔφυγε καὶ ἡ κυρία, ἔτι θέλετε πεῖτε τὸ σὲ μένα καὶ θὰ μὲ βρῆτε πάντα πρόθυμη.

Τάνης. — Ἐλα λοιπὸν ἔδω κοντά.

Μανταλαίνα, προχωρεῖ. — Νάμαι!

Τάνης. — Τὸν . . . Τὸν ἀγαποῦσες τὸν ἀντρα σου;

Μανταλαίνα, τῆς φαίνεται ἀστεῖο. — Χά! χά! Μ' ἐρωτᾶτε; Καὶ βέβαια τὸν ἀγαποῦσα, ἀφοῦ ἦταν ἀντρας μου.

Τάνης. — Τὸν πῆρες ἀπὸ ἔρωτα;

Μανταλαίνα. — Χά! χά! Ποτές μου δὲν ἔγνοιασα ἵνα πράμα εἶναι αὐτὸ πού λένε ἔρωτα.

Τάνης. — Τότε γιὰ τί τὸν πῆρες;

Μανταλαίνα. — Χά! χά! Γιατί; Ἄφοῦ μὲ ἤθελε, τότε πῆρα!

Τάνης. — Καὶ δὲ σκοπεύεις νὰ ξαναπανητρευτῆς;

Μανταλαίνα. — Αὐτό, νὰ σὰς πῶ τὴν ἀλήθεια, δὲν τὸ σκέφθηκα.

Τάνης. — Ἄν σὲ θέλει καὶ κανένας ἄλλος;

Μανταλαίνα. Μὰ ἄμα μὲ θέλει καὶ τὸ βάλει ἀμέτ-μουαμέτ νὰ μὲ πάρῃ, τί μπορῶ νὰ κάνω ἐγὼ, μιά γυναίκα ἀδύναμη κι' ἀπροστάτευτη;

Τάνης. — Ὡστε δηλαδή, σὰ νὰ λέμε, θὰ τὸ δευτερώσουμε.

Μανταλαίνα. — Καὶ νὰ θέλῃ μιά γυναίκα νὰ ἐναντιωθῇ, μιά-δυὸ φορές, θάρρη στιγμή πού θὰ πέσῃ μπροστὰ στὸ δυνατότερό της. . . (Κάθεται μὲ ἀφέλεια στὴν ἄκρη τῆς καρέκλας). Ἔτσι δὲν εἶναι; Ἄμα θέλει ὁ ἀντρας . . .

Τάνης. — Δὲν εἶσαι τόσο κουτή, ὅσο φαίνεσαι; σάμπως τὰ βλέπεις καλοῦταικα τὰ πράματα.

Μανταλαίνα. — Μὲ συμπαιθᾶτε πού κάθουμαι.

Τάνης. — Ἄ, δὲν κάνεις τὴ δουλειά σου!

Μανταλαίνα. — Δὲν ξέρω τί μὲ πιάνει! Ὅλο καὶ ζαλάδες . . . Ἄπ' τὸν καιρὸ πού ἔχασα τὸν ἀντρα μου, ἔτσι νοιώθω σύγκρουσ' ἔλο μου τὸ κορμί. Νά, σὰ μιά κούραση δίχως νὰ κάνω καὶ τίποτα, ἔτσι σὰ λιγοψυχιά, σὰ νὰ φεύγῃ ἔλο μου τὸ αἷμα ἀπὸ πάνω μου. . . Κι' ὅσο πάει καὶ χειρότερα.

Τάνης, τῆς βάζει τὸ χέρι στὸν ὄμο. — Δηλαδή, σὰ νὰ λέμε, ὅσο πάει νοιώθεις καὶ λιγώτερη δύναμη, πού ὁ πρῶτος ἀντρας πού

ὄμο σὲ θελήσῃ, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μπῆ καὶ σὲ μεγάλο κόπο.

Μανταλαίνα, μὲ νάζι καὶ κούρημα. — Πῶς τὰ λέτε! Σὰς ἀρέσουν φαίνεται τὰ χωρατὰ.

Τάνης. — Τί χωρατὰ; Ἐσὺ μόνη σου δὲ μου τὰ εἶπες;

Μανταλαίνα. — Ἴσως εἶναι κι' ἔτσι. . . Ἐγὼ δὲν ἔχω πολὺ μυζλό, οὔτε ξέρω πολλὰ γράμματα. . . Ἐσεῖς θὰ ξέρετε καλύτερα.

Τάνης, προχωρεῖ τὰ χέρι του πρὸς τὸ μαντῆλι της. — Καὶ γιὰ τί ἔλο εἶσαι σκεπασμένη μ' αὐτὸ τὸ μαντῆλι;

Μανταλαίνα. — Ὅλες αἰχῆρες στὸν τόπο μας τὸ συνηθίζουμε.

Τάνης. — Αὐτὸ σὲ ἀσχημιζεῖ, ἐνῶ εἶσαι νέα καὶ φρέσκια γυναίκα.

Μανταλαίνα. — Πολὺ τι νὰ ἀπ' ἔσο θαρρεῖτε, μὰ εἶναι καὶ τὰ βέβαια πού τὸν σακατεύουν τὸν ἀνθρωπο.

Τάνης, ἐνῶ τὴ χαιδεύει καὶ σιτὸ πρόσωπο. — Βγάλτο ἐπὶ τέλους αὐτὸ νὰ σὲ δῶ. Πῶς βγαίνει; (Κάνει νὰ τὸ βγάλῃ).

Μανταλαίνα, προφυλάσσεται μὲ σκέρσο. — Εἶναι καμμιά ἀνάγκη;

Τάνης, κάνει νὰ τὸ βγάλῃ διὰ τῆς βίας. — Βγάλτο σοῦ λέω!

Μανταλαίνα, βοηθαίει κι' αὐτή. — Ἄφοῦ τὸ θέλετε, γιὰ τί νὰ σὰς χαλάσω χατῆρι; (Τὸ βγάζει ἐντελῶς καὶ φαίνεται καὶ ὁ κατάσπρος λαιμὸς της). Ἔ, μὲ εἶδατε! Τί καταλάβατε τώρα;

Τάνης, σὰν νὰ ἐνθουσιάζεται. — Ἐσὺ εἶσαι. . . εἶσαι μιά γυναίκα μὲ τὰ οὐλα σου. . .

Νὰ σὲ πάρῃ νὰ σὲ ντύσῃ κανεὶς μὲ ρούχα ὠρατά, θὰ βάλῃς κάτω ἔλες τίς κυράδες.

Μανταλαίνα, σὰ νὰ ντροπέται, κατεβάζει μὲ σκέρσο τὸ κεφάλι της. — Γιατί τὸ λέτε αὐτό; Μὲ κάνετε καὶ ντρέπουμε.

Τάνης. — Τὸ λέω, γιὰ τί εἶναι ἀλήθεια.

Μανταλαίνα. — Σωπάτε τώρα! Κι' ἂν εἶναι ἀλήθεια, τί τ' ἐφελος; Ἄλλοιμονο στὸ φτωχὸ καὶ τὸν ἀπροστάτευτο!

Τάνης. — Μὰ ἡ προστασία μπορεῖ νὰ μὴ σοῦ λείψῃ, φτάνει νὰ θέλῃς. . .

Μανταλαίνα. — Μὰ γι' αὐτὸ ἤρθα κι' ἐγὼ κοντὰ σας. Εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου; Καλοὶ ἀνθρώποι φαίνονται, θὰ μὲ προστρεφούν, δὲ θὰ μ' ἀφήσουν νὰ χαθῶ!

Τάνης. — Δὲν ἔχεις κανένα στὸν κόσμο;

Μανταλαίνα. — Ψυχὴ! Ἐναν ἀδερφὸ

μονάχα στὴν Ἀμερική, μὰ ἔχει χρόνια νὰ γράψῃ. Πέθανε, ζῆ ποιὸς ξέρει; ἀπὸ τὸ θεὸ καὶ στὰ χέρια σας!

Τάνης, τὴν πιάνει. — Καὶ χωρὶς καμμιά δύναμη. Δηλαδή, σὰ νὰ λέμε, ἐγὼ τώρα μπορῶ νὰ σὲ κάνω ὅ,τι θέλω. . . Νὰ σὲ πιάσω ἀπὸ τὸν ἀσπρο σου λαιμὸ καὶ νὰ σὲ πνίξω χά! χά!

Μανταλαίνα. — Τί πονετικὸς πού εἶσαστε! Δὲν ξέρετε τώρα πῶς μου φαίνεται, πού μὲ περιποιόσαστε ἔτσι, ἔσεῖς ἕνας κοττά μου ἀφέντης! Θαρρῶ πῶς ἔχω πάλι κοντὰ μου τὸν ἀντρα μου! Καὶ ἡ κυρία, ναὶ κι' αὐτὴ εἶναι καλὴ καὶ πονετικιά σὰν κι' ἔσας.

Τάνης. — Ἄσε τώρα τὴν Κυρία. . . πῶς θὰ σοῦ φαινόταν, ἂν ἤθελα ἐγὼ νὰ γίνω προστάτης σου;

Μανταλαίνα. — Μήπως δὲν εἶσαστε καὶ τώρα; στὰ χέρια σας εἶμαι.

Τάνης. — Μὰ ἔχι ἔτσι, ἀκόμη καλύτερα. θὰ σοῦ ἀγοράσω ὠρατά ρούχα τῆς μόδας, νὰ τὰ βγάλῃς πιά αὐτὰ τὰ μαῦρα ἀπὸ πάνω σου. . . ὠρατὰ παπούτσι. . . κέλτσες μεταξωτές. . . (Κυττάζει μὲ τρόπο τὰ πόδια της). Πούχεις ὠρατά ποδιάρικα.

Μανταλαίνα, τὰ κρούβει. — Σωπάτε τώρα.

Τάνης. — Τί δὲ θέλεις;

Μανταλαίνα. — Ἀστεινεύσαστε πιστεῶ.

Τάνης. — Ὅχι, καθόλου. Ἐδὲ λέω πολὺ σοβαρὰ. Ἐσὺ ὅμως φαίνεται δὲ θέλεις, δὲν καταδέχεσαι. . .

Μανταλαίνα. — Ὅχι δὲ! Μὴν τὸ λέτε! Δὲ συνηθίζω γὼ νὰ προσβάλω! Γιατί μὲ πῆρατε; γιὰ καμμιά δριτνάρια;

Τάνης. — Ἔτσι μπράβο! Πέες μου, σοῦ ἀρέσουν τὰ ὠρατὰ πράματα;

Μανταλαίνα. — Καὶ σὲ ποὺν δὲν ἀρέσουν; Καὶ μάλιστα ὁ μαθημένος στὴν καλοπέραση. Μὴ μὲ βλέπετε ἔτσι, εἶχα κι' ἐγὼ τὰ πλοῦτη μου, τὰ καλά μου, τὰ λούσα μου.

Τάνης. — Καὶ βέβαια, γι' αὐτὸ κι' ἐγὼ. . . Καὶ ἄκου δῶ, σὰν ἔρθῃ ὁ Σεπτέμβρης καὶ πέσῃ κωνήγι, σ' ἕνα χωριὸ ἔδω κοντὰ, (σιγά-σιγά, καθὼς προχωρεῖ στὴν κουβέρτα του, τὴν ἀγκαλιάζει) ἔχω μιά κουμπάρα. θὰ σὲ βάλω νὰ καθῆσῃς στὸ σπῆτι της κι' ὅταν θάρρουναι κει γιὰ δυὸ τρεῖς μέρες, θὰ μὲ περιποιῆσαι σὺ. Ἐγνοια σου, θὰ περάσουμε ὠρατὰ κι' ἐγὼ ὅ,τι θέλεις, ὅ,τι τραβάει ἡ καρδιά σου. (Τὴ φιλάει). Πολλά, πολλά, κι' ὠρατὰ πράματα.

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

Μανταλαίνα. — Αὐτὸ τώρα ποῦ μοῦ δώσατε ἦταν γιὰ τὸ καπάρου;

Τάνης. — Ναί ἀκριβῶς, τὸ καπάρου! Ἄ, κατεργάρα, πόσα ξέρεις! αἶ, πῶς τὴ βρῖσκεις τὴν ἰδέα μου;

Μανταλαίνα. — Τί μ' ἐρωτᾶτε; ἔπως νομίζετε σεις. Μὰ γιατί ν' ἀφήσω καὶ τὴν Κυρία, νὰ πάω ἐκεῖ στὴν ἐρημιά;

Τάνης. — Ἄ, μὲ σκότισες μὲ τὴν Κυρία! Δὲν εἶσαι δὲ καὶ τόσο κουτὴ, ὅσο θὰ νόμιζε κανεὶς. Δὲ μὲ καταλαβαίνεις, ἢ κάνεις πῶς δὲ μὲ καταλαβαίνεις.

Μανταλαίνα. — Μὰ μὴ θυμώνετε, ἐγὼ πασχίζω νὰ σὰς εὐχαριστήσω.

Τάνης. — Ναί, μὰ πῶς θὰ μὲ φχαριστήσης ἐδῶ μέσα στὸ σπίτι; μπορεῖ νὰ μὰς πάρη χαμπάρι καὶ ἡ γυναῖκα μου! Ἐπειτα δὲν εἶναι καὶ σιωπὴ.

Μανταλαίνα. Εἶναι ζηλιάρια; Καὶ τί κάναμε, κανένα κακό; γιὰ τὸ καπάρου; καὶ τί; ἕνα φιλή; ἀμαρτία εἶναι;

Τάνης. — Ναί, μὰ μποροῦν νὰ γείνουν καὶ χειρότερα.

Μανταλαίνα. μὲ σκέπη μὰ καὶ μὲ ἀπλότητα. — Βέβαια, μήπως ξέρει κανεὶς ποτὲ ποῦ φτάνει; κακιά ὥρα! . . .

Τάνης. — Καλὰ ποῦ τὸ λές.

Μανταλαίνα. — Μὰ ἐσεῖς εἴσατε ἄντρας, πρέπει νὰ ἔχετε τὴ δύναμι νὰ κρατηθῆτε.

Τάνης. — Καὶ ἂν δὲν μπορῶ; ἂν σέ . . . (τὴν ἀγκαλιάζει).

Μανταλαίνα, τοῦ φεύγει. — Ἄ ὄχι . . . ὄχι . . . ὄχι . . .

Τάνης, τὴν κυνηγᾷ, τὴν πιάνει καὶ αὐτὴ τοῦ ἀντιστέκεται, ὡς ποὺ φθάνουν κοντὰ στὸν καναπέ. — Ἄ, βλέπω ἀντιστέκεσαι κι' ἐλεγχες πῶς δὲν ἔχεις δύναμη. Ποῦ τὴ βρῖσκεις τώρα τὴ δύναμη;

Μανταλαίνα. — Ἄ ὄχι, δὲν εἶναι αὐτὸ . . . Μὰ ἡ κυρία εἶναι τόσο καλὴ.

Τάνης. — Ἄ μὲ ζάλισες μὲ τὴν κυρία! (τὴν ἀγκαλιάζει, τὴ φιλεῖ). Λοιπὸν τί ἀποφασίζεις;

Μανταλαίνα. — Ἐτσι, ὅπως μὲ κάνατε τώρα, τί νὰ σὰς πῶ; τί μπορῶ ἐγὼ ἢ κακομοῖρα, ἀφοῦ ἐσεῖς θέλετε; Ὀσπερ, δηλαδή, εὐκολο νὰ τὰ βάλῃ κανεὶς μ' ἕναν ἄντρα; (Σκύβει, κρούβει τὸ πρόσωπό της καὶ ψευτοκλαίει). Μὰ μὲ τί μάτια θὰ δῶ τὴν κυρία;

Τάνης, ποὺ βλέπει νὰ ἐρχεται ὁ Βαγγέ-

λης. — Ἔλα, ὁ Βαγγέλης! (Ἡ Μανταλαίνα σιμωπνται).

Βαγγέλης, φανερώνεται. — Τὰ τοιγάρ σου. (Τ' ἀκκουμπᾷ πρὸ τραπέζι καὶ οὐν κἀπὶ ν' ἀντελήφθη, κυττάζει παρῶξεν). Συμφωνήσου ἐργάτες γι' αὔριο.

Τάνης, δὴθεν πῶς ἐξακολουθεῖ τὴν κουβέντα του μὲ τὴ Μανταλαίνα. — Ἐτσι, ὅπως εἶπαμε . . . Πῆς τῆς Σταματίας νὰ σοῦ δώσῃ ἕνα καλὸ μεζεδάκι καὶ νὰ μοῦ φέρῃς ἕνα οὔζο . . . Κατάλαβες;

Μανταλαίνα, μὲ διφορούμενη σημασία. — Κατάλαβα καὶ βέβαια κατάλαβα, δὲν εἶμαι δὲ καὶ τόσο κουτὴ.

Τάνης. — Ἔλα γειά σου, λοιπὸν πήγαινε τώρα. (Ἡ Μανταλαίνα φεύγει πρὸς τὴν κουζίνα ἀφοῦ πάρει τὸ δίσκο).

Βαγγέλης. — Λοιπὸν τί χαμπάρια;

Τάνης. — Τί χαμπάρια; γιατί πράμα;

Βαγγέλης. — Τί κατάλαβες; ἢ χήρα ξηγιέται, ἢ δὲν ξηγιέται;

Τάνης. — Ἄ, ἄδικα ὅσο καὶ νὰ πασχίσῃς . . . Αὐτὴ εἶναι μιὰ ἄγια γυναῖκα . . .

Βαγγέλης, κἀπως εἰρωνικά. — Βέβαια, σιωπὴ φραγκοπαναγιὰ! . . .

Τάνης, ποὺ τὸ ἀντιλαμβάνεται. — Τί δηλαδή; στὴν τιμὴ μου σοῦ λέω, ὄλο τὸν ἄντρα της θυμᾶται καὶ κλαίει . . . Οὔτε ἀξίζει τὸν κόπο νὰ ἐπιχειρήσῃ κανεὶς.

Βαγγέλης, σὰ νὰ μὴ τὸ πιστεῦῃ. — Ἐτσι αἶ; ὥστε σὰ νὰ λέμε . . . ἀβάρια!

Τάνης. — Ἄ βέβαια, σοῦ λέω καιρὸς χαμένος.

Βαγγέλης. — Δηλαδή πῶς τὸ κατάλαβες; ἔρριξες τὴν πετονιά σου καὶ δὲν τσιμπᾷ;

Τάνης. — Ἄ ναί, ἔτσι ἀπ' ἐξω-ἀπ' ἐξω τὴν ψυχολόγησα. Τίποτα, σοῦ λέω, τίποτα!

Βαγγέλης. — Γιὰ στάσου νὰν τὴν ξεμοναχίσω, νὰν τὴ ψυχολογήσω κι' ἐγὼ σὲ καμμιὰ γωνιά. (Χειρονομία ἀνάλογη).

Τάνης. — Ἄ περιττὸν, ἀφοῦ σοῦ λέω ἐγὼ, ἄδικα θὰ πάῃ ὁ κόπος σου.

Βαγγέλης. — Δὲν εἶναι δὲ καὶ τόσοσ κόπος' ἐξὸν ἂν δὲ θέλεις ἐσὺ, διαφέρει.

Τάνης. — Ἐγὼ; Καὶ γιατί νὰ μὴ θέλω;

Βαγγέλης. — Ἐέρω κι' ἐγὼ; βλέπεις τὸ πράμα πρέπει νὰ πάῃ ἱεραρχικῶς, ἀπὸ ἀνώτερο σὲ κατώτερο.

Τάνης. — Τί δηλαδή; Μπᾶς καὶ σοῦ πέρασε ἡ ἰδέα πῶς ἐγὼ . . .

Βαγγέλης. — Ἄ μπᾶ, μπᾶ, χωρατεύω . . .

Τάνης. — Ἐλεγα κι' ἐγὼ! . . . (Διήθεν). Μὰ τί κάνει αὐτὴ; Μπὶτ κτήνος εἶναι; θὰ μοῦ φέρῃ, ἢ δὲ θὰ μοῦ φέρῃ τὸ οὔζο μου; τρεῖς ὥρες κάνει! (Συγχρόνως ὁμοῦ φανερώνεται ἡ Μανταλαίνα μὲ τὸ δίσκο).

Βαγγέλης, ἐνδεικτικά. — Νάτη! . . . Λοιπὸν δὲ μὲ θέλεις τίποτ' ἄλλο πιστεῦω, καπετάνω. (Κάνει νὰ φύγῃ).

Τάνης. — Γιατί; Ποῦ πᾶς; Γιατί φεύγεις; **Βαγγέλης,** φεύγοντας. — Μὰ ἔχω δουλειά, γι' αὐτὸ φεύγω.

Μανταλαίνα. — Σὰς ἔφερα τὸν καλύτερο μεζέ, σηκοτάκια τῆς κότας. (Τ' ἀκκουμπᾷ).

Τάνης. — Σ' εὐχαριστῶ . . . κι' ὅσα εἶπαμε . . . (Τὸ χέρι σὶδὸ στόμα). Ταμουδιά! . . . καὶ ἄκου δῶ!

Μανταλαίνα. — Ἀκούω.

Τάνης. — Ἄν τύχη αὐτὸς . . . (Δείχνει πρὸς τὸ μέρος ποῦ ἔφυγε ὁ Βαγγέλης) καὶ σὲ φέρῃς ἔτσι ἀπ' ὄξω-ἀπ' ὄξω, ἐσὺ σοβαρῆ, κράτα τὴ θέση σου.

Μανταλαίνα. — Ἐννοια σας, γιὰ τί μὲ πῆρατε;

Τάνης. — Κύτταξε νὰ μὴ σὲ μπλέξῃ, γιατί εἶναι πονηρός.

Μανταλαίνα. — Ἄς πάρῃ τὰ μούτρα του! ἴσια κι' ὅμοια! νὰ μὴν πέσουμε κι' ἴσαμε κεῖ! (Προχωρεῖ κοντὰ του μὲ νάζι). Ἐσεῖς τέλος πάντων, ἄλλο . . . ἕνας ἀφέντης!

Τάνης. — Ναί, μὰ πήγαινε τώρα, γιὰ νὰ μὴν υποψιασῇ τίποτα, κι' ἐγὼ, ἄμα βρῶ εὐκαιρία, θὰ σοῦ πῶ πῶς καὶ τί . . . Τὸ νοῦ σου, τὰ εἶπαμε . . .

Μανταλαίνα. — Ἐννοιαστεῖτε. (Φεύγει).

Τάνης, τὴ σταματᾷ. — Ἄ, Μανταλαίνα!

Μανταλαίνα. — Ὀρίστε.

Τάνης. — Δόσε μου, σὲ παρακαλῶ πολὺ, ἕνα βιβλίο νὰ περάσῃ ἡ ὥρα μου. Τοῦτο τὸ βαρέθηκα.

Μανταλαίνα. — Ποῖο βιβλίο;

Τάνης. — Ἀρπάξε ἕνα στὴν τύχη . . . (Πηγαίνει ἡ Μανταλαίνα καὶ τοῦ τὸ φέρνει).

Τάνης, τὸ πῆρνει. — Εὐχαριστῶ.

Μανταλαίνα, κοιτοσιέκεται. — Μὲ θέλετε τίποτ' ἄλλο;

Τάνης, ὄχι. (Φεύγει ἡ Μανταλαίνα).

Τάνης, διαβάζοντας. — «Ἡ Εὐνοουμένη τοῦ Βασιλέως» χά! χά! (Διαβάζει μεγαλοφώνως). «Ὁ θαλαμηπόλος μὲ μεγαλοπρεπῆ οἰκοστολὴν ἠρώτησε τὸν εἰσελθόντα: — Καὶ ποῖον ἔχω τὴν τιμὴν ν' ἀναγγεῖλω εἰς τὴν

Μαρκησίαν; Ὁ τελευταῖος, διστάσας ἐπ' ὀλίγον, ἐφέλλισε: — Ἀναγγεῖλατε τὸν ὑποκόμητα τοῦ Σαινκεντέν. (Χασμουριέται). Ὁ ὑπῆρτης ἀνεχώρησε, διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ καθήκον του, ὁ δὲ ξένος ἐξαγαγὼν σιγαροθήκην ἤγαψε σιγάρον τῆς Ἀθῆνας καὶ ἀνέμενε μὲ τρέμουσαν καρδίαν εἰς τὸν ἀντιθάλαμον. Μετ' ὀλίγον, ὁ θαλαμηπόλος εἰσήγαγε τὸν νεοελθόντα εἰς τὰ ἰδιαιτέρα διαμερίσματα τῆς Μαρκησίας. Αὐτὴ ἐκάθητο ἐπὶ ἀνακλίντρου καὶ μόλις εἶδε τὸν ξένον δὲν ἠδυνήθη νὰ συγκατῆσῃ τὴν ἐκπληξὴν της. Ἠγέρθη ἀμέσως καὶ ὡς λιποψυχοῦσα (χασμουριέται) μόλις ἠδυνήθη νὰ προσφέρῃ τὰς δύο αὐτὰς λέξεις: — Ἐσεῖς, Μεγαλειότατε! — Πρὸς Θεοῦ, ἀπήντησεν ἐκεῖνος: θέλετε νὰ μὲ καταστρέψετε; οὔτε λέξιν! Καὶ ἔπειτα μὲ ὑπόκωφον φωνὴν, ἐπρόσθεσε: — Ναί, ἐγὼ εἶμαι, ἔτοιμος νὰ καταθέσω τὸ ἀπέραντον Βασιλείον μου εἰς τοὺς κομφοῦς πόδας σας». (Τεντώνεται καὶ χασμουριέται). Πρὶν προχωρήσωμεν εἰς τὴν μετὰ τοῦ ἰσχυροῦ βασιλέως καὶ τῆς ὠραίας καὶ μοιραίας Μαρκησίας συνομιλίαν, ἂς περιγράψωμεν τὴν τελευταίαν, διὰ νὰ λάβῃ ὁ ἀναγνώστης ἀμυδρὰν ἰδέαν τοῦ ἐξαισίου κάλλους της. (Χασμουριέται, διαβάζει νυσταγμένος καὶ ὅσο πῖπει κόβεται ἡ φωνὴ του καὶ σχεδὸν μουμουρίζει). Καθὼς ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου μεγαλοπρεπῶς καὶ ὑπεμεδία, μίαν σειρὰ μαργαριτῶν μὲ πλαῖσιον τὰ αἱματώδη χεῖλη της ἐκυρίευσαν τὸν ἀπέναντί της ἰσθμόν. Καὶ τὸ σῶμα της, ὡ πῶς νὰ περιγράψωμεν ἔλας τὰς γραμμὰς καὶ τὰς θαυμασίας ἐκείνας συνθέσεις τῶν καμπυλῶν . . . (Τοῦ πῆρνει τὸ βιβλίο, χώνεται βαθειὰ στὴ πολυθρόνα καὶ ἀποκοιμείται).

[Μπαίνει ἡ Ἀλίκη, ἕνα κορίτσι ὡς 17 χρονῶν, ποὺ φαίνεται ὅμως μεγαλύτερο μὲ ἀπλὴ φορεσιὰ σχολείου].

Ἄλίκη, μπαίνει δευτεῖα, κρατᾷ βαλιτζάκι καὶ δὲν τὸν βλέπει, καθὼς εἶναι χωμένος μέσα στὴν πολυθρόνα. — Ψυχὴ! . . . κανεὶς! . . . (Ἐξαφνα βλέπει τὸν κοιμισμένο καὶ τρομάζει). Ἄ! . . . τρομάξα! . . . (τὸν πλησιάζει σιγὰ-σιγὰ). Κοιμᾶται; (Πιάνει τὸ βιβλίο καὶ διαβάζει). Βέβαια δὲν εἶναι ὁ θεῖος, γιατί αὐτὸς μάτια μου εἶναι νέος, δὲ μοιάζει σὰν ἀπὸστρατος, τρώγεται! . . . μὰ εἶναι ἔμως ἐλεεινὰ κακοντυμένος! . . . Θὰ εἶναι ἴσως ὁ ἐπιστάτης τοῦ κτήματος τῆς

θείας, ξαπλώθηκε καὶ τὸν πήρε ὁ ὕπνος, ἐνῶ αὐτὴ λείπει μὲ τὸν ἀντρα τῆς . . . καὶ μποροῦσαν νὰ τοὺς γδύσουν ἔλα τὸ σπῆτι καὶ σὺ, κύριε, χαμπαράκι ! . . . πρέπει λοιπὸν νὰ τὸν ξυπνήσω ! . . . αἰ, κύριε, ξύπνα . . . κοιμάται βαρειά . . . (Μὲ δυνατώτερη φωνή).
 Ἔ, κύριε, δὲν ἀκοῦς ; ξύπνα, πυρκαγιά !

Τάνης, μέσα ἀπ' τὸν ὕπνο του. — Οὐφ, Βαγγέλη, ξεφορτώσου με, φτάνουν πιά τ' ἀστεία.

Ἄλλικη. — Ἴ ἀστεία ! φωτιά μωρέ, πυρκαγιά ! θὰ καῖς ζωντανός !

Τάνης, ἔξαφνα ἀντιλαμβάνεται καὶ πετάγεται ἀπάνω. — Ἄ, ποιὸς εἶναι ;

Ἄλλικη. — Ἄ, παρντόν ! δὲν εἶσατε ὁ . . . ἐπιστάτης . . . ὁ κύριος ἐπιστάτης . . . ὄχι, φαίνεσθε ἀπ' τὴ φάτσα κύριος . . . μὲ συγχωρεῖτε, λάθος ἔκανα.

Τάνης, ἐνθουσιασμένος. — Καὶ σεῖς ; ἐσεῖς ποῖα εἶσατε ; μὰ ὅποια κι' ἂν εἶσατε, εἶσατε τρέλλα !

Ἄλλικη. — Δὲ σὰς ρώτησα, κύριε ! τὴν κυρία θέλω. Μὰ ἐσεῖς ποιὸς εἶστε ; μὲ συγχωρεῖτε ποὺ σὰς πῆρα γι' ἄλλον.

Τάνης. — Ἄ, γιὰ τὸν ἐπιστάτη ; Ποιὸν ἐπιστάτη γυρεύετε ; (Πηγαίνει κοντὰ τῆς ἀδιάκριτα).

Ἄλλικη, ἀπομακρύνεται. — Ἀφήστε με, δὲν ξέρω . . .

Τάνης. — Μήπως κάνετε λάθος ; ποιὸ σπῆτι γυρεύετε ;

Ἄλλικη. — Ἐδῶ εἶναι τὸ χτύμα τῆς κυρίας Γιαρλή ;

Τάνης. — Ἐδῶ εἶναι . . . Τὴν ἴδια γυρεύετε ;

Ἄλλικη. — Ναι, τὴν ἴδια.

Τάνης. — Τώρα ὅπου νάσαι θάρθη, καθεῖστε.

Ἄλλικη, κάθεται. — Οὐτε ὁ ἀντρας τῆς δὲν εἶν' ἐδῶ ; θὰ βγήκαν, φαίνεται, μαζί ξέω.

Τάνης, γελῶντας. — Ὁ ἀντρας τῆς ;

Ἄλλικη. — Ναι.

Τάνης, τὸ ἴδιο. — Κάπου ἐδῶ εἶναι, μοῦ φαίνεται.

Ἄλλικη. — Ἄ ἐδῶ ; Τότε, κάντε μου τὴ χάρη νὰ τὸν εἰδοποιήσετε σὰς παρακαλῶ, πῶς ἤρθε ἢ ἀνεψιά του ἀπὸ τὸ σχολεῖο.

Τάνης, μ' ἐκπληξή. — Ἐσεῖς ; ἐσεῖς εἰσθε ἢ . . .

Ἄλλικη. — Ναι, γιατί σὰς φκίνεται παράξενο ;

Τάνης. — Μὰ δὲν εἶναι δυνατόν ! . . . (Μὲ γλύκα). Ἐσεῖς, ἐσεῖς εἰσθε ἢ . . .

Ἄλλικη. — Πῶς δὲν εἶναι δυνατόν, ἀφοῦ σὰς λέω ἐγὼ εἶμαι ;

Τάνης. — Τὸ ἄλικάκι ;

Ἄλλικη. — Ὀλόκληρη !

Τάνης. — Μὰ αὐτὴ μοῦ εἶπαν πῶς εἶναι ἓνα μωρό, ἐσεῖς εἰσθε γυναῖκα πιά . . . (Διορθώνει) δηλαδή μία δεσποινίς μὲ τὰ οὐλα τῆς.

Ἄλλικη. — Μὲ τὰ οὐλα μου ! χὰ ! χὰ ! καὶ σεῖς ποιὸς εἰσθε, παρακαλῶ ; ποῦ μὲ ξέρετε ;

Τάνης, γελῶντας. — Ποιὸς θέλετε νάμαι ; δὲ μαντεύετε ;

Ἄλλικη. — Θὰ εἶσατε κανένας φίλος τοῦ θεῖου μου καὶ θ' ἀκούσατε νὰ μιλάγε γιὰ μένα ἐδῶ στὸ σπῆτι . . . Ἴσως κανένας συνάδελφος του, πολὺ νεώτερος βέβαια γιατί ὁ θεῖος εἶναι ἀπόστρατος πιά !

Τάνης, γελῶντας. — Ἀκριβῶς ! ἓνας νεώτερος συνάδελφος του, πολὺ νεώτερος. Ὁ θεῖος σας εἶναι ἓνα γεροντάκι, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ κουνηθῆ.

Ἄλλικη. — Μπᾶ, τόσο μεγάλος εἶναι !

Τάνης. — Τί νομίζατε ;

Ἄλλικη. — Βέβαια πές, ἀφοῦ μπῆκε πιά εἰς ἀποστρατεῖαν. Καὶ ἢ θεῖα μου νὰ εἶναι τόσο νέα γυνζίκα !

Τάνης. — Μεταξὺ μας, τώρα, δεσποινίς, ἐγὼ εἶμαι οἰκογενειακὸς φίλος καὶ σεῖς εἰσθε ἀνεψιά, λοιπὸν μποροῦμε νὰ τὰ ποῦμε ὀλιγὸς διόλου ἐμπιστευτικά : Φανταστῆτε μιὰ νέα γυναῖκα καταδικασμένη νὰ περνᾷ ὅλη τῆς τὴ ζωὴ μ' ἓναν παλιόγερο !

Ἄλλικη, σὰ νὰ τῆς κακοφαίνεται. — Ἀφοῦ εἶσαι τῆς ἀρέσει, λογαριασμός δικός τῆς !

Τάνης. — Δὲν εἶναι εἶσαι. Νά, φανταστῆτε ἐσεῖς τώρα, νὰ πέρνατε ἐμένα !

Ἄλλικη. — Γιατί ὄχι ; Δὲ θὰ εἶσατε καὶ τόσο μεγάλος !

Τάνης, μὲ χαρά. — Δὲν εἶμαι τόσο μεγάλος !

Ἄλλικη. — Τοῦλάχιστον δὲ φαίνεστε . . . τῆς θεῖας θὰ τῆς πέφτατε πολὺ νέος.

Τάνης. — Πολὺ νέος !

Ἄλλικη. — Εἰσθε λοιπὸν καὶ σεῖς ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ ;

Τάνης. — Ἀκριβῶς.

Ἄλλικη, γελῶντας. — Εἰς ἐνέργειαν βέβαια ;

Τάνης. — Εἰς ἐνέργειαν καὶ εἰς δράσιν.

Ἄλλικη. — Καὶ θὰ ἤρθατε βέβαια ἐδῶ μὲ ἄδεια ;

Τάνης, κουνάει καταφατικὰ τὸ κεφάλι. — Ἦρθα νὰ περάσω ἐδῶ μερικὲς ἡμέρες μὲ τὸν παλιὸ συνάδελφό μου, ποὺ τὸν εἶχα προῖστάμενο στὰ καρδιά τοῦ στόλου.

Ἄλλικη. — Δὲ θὰ εἶναι πολλὰ χρόνια ποὺ θὰ φοροῦσατε ἀκόμα τὸ σπαθάκι τοῦ δοκίμου ;

Τάνης, γελῶντας. — Ἄ βέβαια, κάνα δυὸ τρία . . .

Ἄλλικη, μ' ἐκπληξή. — Μόνο ;

Τάνης. — Ἄ ἴσως καὶ περισσότερα . . .

Ἄλλικη. — Ἐρχεται στὴ Σύρα κάθε καλοκαίρι στὶς παύσεις ἓνα δοκιμάκι. Ὅλα τὰ κορίτσια τοῦ κάπου κόρτε, τὸν ζαλιζοῦν τὸν κακομοῖρη, δὲν ξέρει ποῖα νὰ πρωτοκουττάξῃ. Τοῦ χρόνου βγαίνει ἀξιωματικὸς . . . Ἄ, μ' ἀρέσουν πολὺ οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ναυτικοῦ.

Τάνης. — Τότε νὰ φροντίσουμε νὰ σὰς παντρέψουμε μὲ κανένα. Θέλετε ;

Ἄλλικη, ντροπαλά. — Αὐτὰ δὲ λέγονται . . . (Τὰ μάτια κάτω). Ἐσεῖς θὰ μένετε μέρες ἐδῶ ;

Τάνης, γελῶντας. — Ἄ, ἀρκετὰ . . .

Ἄλλικη, σὰν μὲ παράπονο. — Ἐγὼ ἔμωσ θὰ φύγω σὲ λίγες μέρες, ποὺ ἔρχεται ἡ θεῖά μου στὴ Σύρα. Ἐγραψε στὴ Συπεριέρ νὰ μ' ἀφήσῃ νὰ ἔρθω ἐδῶ γιὰ μερικὲς μόνο μέρες, ὡς ποὺ νὰ μοῦ τηλεγραφήσῃ νὰ πάω ἐκεῖ, ἄμα φτάσει . . . Ὡστε σὲ δυὸ τρεῖς μέρες, πιστεύω, τὸ πολὺ πέντ' ἔξῃ . . .

Τάνης. — Ἰόσο λίγο ;

Ἄλλικη. — Καὶ θὰ κάναμε καλὴ συντροφιά, τώρα ποὺ γνωριστήκαμε, καὶ εἶσαι μάλιστα ! χὰ ! χὰ ! πυρκαγιά ! φωτιά ! χὰ ! χὰ !

Τάνης. — Αἰ, θὰ πάτε νὰ βρῆτε τὸ δοκιμάκι.

Ἄλλικη. — Ἄ ὄχι, αὐτὸς εἶναι γιὰ τ' ἄλλα τὰ κορίτσια, ἐγὼ διαφέρω.

Τάνης. — Τί δηλαδή ;

Ἄλλικη, ντροπαλά. — Μ' ἀρέσουν σοβαρότεροι ἄνθρωποι.

Τάνης. — Ἄ εἶσαι ; (Σιωπὴ). Δηλαδή σ' αὐτὸ μοιάζετε τῆς θεῖας σας.

Ἄλλικη. — Πῶς αὐτό ;

Τάνης. — Τῆς ἀρέσουν καὶ αὐτῆς οἱ σοβαρότεροι ἄνθρωποι, γι' αὐτὸ πῆρε αὐτὸ τὸ γέρο.

Ἄλλικη. — Ἄ ὄχι, πάλι καὶ τόσο πολὺ γέρο !

Τάνης, γελῶντας. — Αἰ βέβαια, αὐτὸς παρα-

εἶναι ! μὰ δὲν ἔχετε ἰδέα, τί τραβάει μαζί του ἢ θεῖα σας ; Ἰδιότροπος, γκρινιάρης ! ὦ πόσο τὴ λυπᾶμαι αὐτὴ τὴ γυναῖκα ! καὶ δὲ λέει καὶ νὰ πεθάνῃ, νὰ πάῃ στὸ διάολο ὁ γρουσαύζης, γιὰ νὰ γλυτιώνῃ ἢ κακομοῖρα !

Ἄλλικη. — Ἄ σὰς παρακαλῶ, κύριε, ἴσαστε καὶ μὴ παρέκει ! εἶναι θεῖος μου κι' ἔσο νάσαι, δὲ θέλω !

Τάνης. — Δικαιωμά μου εἶναι νὰ λέω ἐλεύθερα τὴ γνώμη μου.

Ἄλλικη. — Μὰ ὄχι μπροστὰ μου ! . . . κυττάξτε καλὰ, μοῦ εἶσατε τόσο συμπαθητικὸς καὶ δὲ θέλω νὰ τὰ χαλάσουμε.

Τάνης, μὲ πνευτικὸ πείσμα. Αἰ λοιπὸν ἐγὼ θὰ λέω, θὰ λέω, καὶ λίγο μὲ νοιάζει ἂν τὰ χαλάσουμε ! εἶναι ἓνας γέρο κρονόληρος, ἓνας ἐλεεινός, ἓνας γκρινιάρης, ἓνας τύραννος, ἓνας τιποτένιος !

Ἄλλικη. — Κύριε προσέξτε, εἰσθε σπῆτι του !

Τάνης. — Καὶ μὲ τί δικαίωμα θὰ μ' ἐμποδίσετε ἐσεῖς, ποὺ μόλις τώρα αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἤρθατε ; ἐγὼ ἔχω τόσες μέρες ἐδῶ κι' ἔχω ἐπομένως περισσότερα δικαιώματα ! (Ξαπλώνεται μεγαλοπρεπῶς στὴν πολυθρόνα).

Ἄλλικη. — Κι' ἔμωσ τὸν βρίζετε ! ὠραία πληρώνετε τὴ φιλοξενία, σὰς συγχαίρω !

Τάνης. — Δὲ σὰς ἐπιτρέπω νὰ σχολιάζετε τὴ διαγωγή μου.

Ἄλλικη. — Κι' ἐγὼ δὲ σὰς ἐπιτρέπω νὰ λέτε ὅ,τι θέλετε. (Χτυπῶντας τὸ πόδι τῆς). Γιατὶ βέβαια τοῦτο εἶναι περισσότερο σπῆτι μου ἀπὸ σπῆτι σας ! ἐσεῖς ἐπὶ τέλους ποιὸς εἶστε ; ἓνας ξένος ! κυττάξτε καλὰ γιατί θὰ μ' ἀναγκάσετε νὰ τὰ πῶ ὅλα τῆς θεῖας μου, ἄμα ἔρθει.

Τάνης. — Χὰ ! χὰ ! τώρα μοῦ κόψατε τὰ ἦπατα ! Κι' ἂν τὰ πῆτε, βλέπετε ! χὰ ! χὰ ! μὰ δὲν τὰ λέει, νομίζετε, ἢ ἴδια, κάθε ὠρα, κάθε στιγμὴ, σὲ μένα τὸν ἴδιο ; Δὲν μπορεῖ πιά ἡ γυναῖκα, ἀπόκαμε !

Ἄλλικη, μ' ἐκπληξή. — Τὰ λέει σὲ σὰς ; βρίζει σὲ σὰς τὸν ἀντρα τῆς ;

Τάνης. — Καὶ τοῦ ἀξίζει τοῦ καλιανθρώπου !

Ἄλλικη, μὲ τρόμο. — Ὡ, ἂν ἦταν αὐτό ! (Ψιθυρίζει).

Τάνης. — Τί νὰ ἦταν ;

Ἄλλικη. — Κάτι τρομερὸ ποῦ . . .

Τάνης. — Ποῦ ;

Ἄλλικη. — Ἄ, δὲ στέκει σ' ἓνα κορίτσι

νά προφέρῃ ἐκείνο πού υποψιάζουμαι . . . πού . . . (Τὸν κυττάζει).

Τάνης. — Σούτ ! σιγά για τὸ Θεό, μὴ σὰς ἀκούσῃ κανεὶς !

Ἄλλκη. — "Α ὦστε ; Καὶ κάνατε αὐτὰ σ' ἓνα φίλο σας, σ' ἓνα συνάδελφός σας, πού σὰς φιλοξενεὶ στὸ σπίτι του ; Ντροπή σας !

Τάνης, σκασημένος σιὰ γέλοια. — Χά! χά!

Ἄλλκη. — Γελάτε κιόλας ; μπὲ ἀναίθνητος εἶστε ! πὼς γελάστηκα ; μοῦ κάνατε τόση καλὴ ἐντύπωση, μόλις σὰς εἶδα ! ἔχετε κάτι στὴν ὄψη σας πού, φαίνεται, ξεγελάει τίς γυναῖκες ! "Ὅχι, δὲ φταίει ἡ γυναῖκα ποτέ, ἐσεῖς μονάχα φταίτε ! "Ἡ θεία μου εἶναι καθὼς πρέπει, τὴν ξέρω ἐγώ, μὰ ποιὸς ξέρει ἐσεῖς τί πλάνος εἰσάσατε ;

Τάνης. — Χά! χά!

Ἄλλκη, πηγαίνοντας πρὸς τὴν πόρτα. — Γελάτε, γελάτε . . . ἐγὼ ὅμως τώρα δὲν ἔχω καμμιά θέση σ' ἓνα τέτοιο σπίτι ! καλύτερα νὰ ξαναγυρίσω στὸ μοναστήρι !

Τάνης, τὴ σταματᾷ. — Ποῦ πάτε ; (Διήθεν μὲ εἰρωνεία). Καὶ θὰ κάναμε τόσο καλὴ συντροφιά !

Ἄλλκη. — Συντροφιά ἐγὼ τώρα μὲ σὰς ! ἔχετε πὼς νὰ περάσατε ! "Ἦ μὲ θέλετε ἐμένα ; ἀντίο . . .

Τάνης, τὸ ἴδιο — Μὰ ἐλάτε τώρα . . .

Ἄλλκη. — Ἀφήστε με, σὰς παρακαλῶ !

Τάνης, βλέποντας τὴ Σοφία νᾶρχεται. — "Α, νά'τη ! (Καθὼς ἡ Ἄλλκη τοῦ ξεφεύγει, πέφτει ἀπάνω στὴ Σοφία πού μπαίνει).

Σοφία, μ' ἐκπληξῆ. — "Α ! . . . εἰς, Ἄλικάκι μου ; (Τὴν ἀγκαλιάζει). Καλέ, εἰς με γάλωσες, ἔγινες γυναῖκα πιά ! Καὶ ποῦ ξεφύτρωσες ; μὲ πρόλαβες . . .

Ἄλλκη, χωρὶς θάρρος. — "Ἐγραφε ἡ θεία μου στὴ Σουπεριέρ νὰ μ' ἀφήσῃ νά . . .

Σοφία. — "Τὸ ξέρω καὶ σκόπευα νὰ ρθῶ αὐριο ἐγώ.

Ἄλλκη, τὸ ἴδιο καὶ κάνοντας νὰ φύγῃ. — Ναι, μὰ πρέπει νὰ ξαναπάω στὸ μοναστήρι . . .

Σοφία, μ' ἐκπληξῆ. — Καὶ γιατί ;

Ἄλλκη, μὴ ξέροντας τί νὰ πῇ. — Κάτι ξέχασα καὶ πρέπει νὰ πάω νά . . .

Τάνης. — Μὴν τὴν ἀκούς, φεύγει γιατί δὲν τῆς ἀρέσει ἐδῶ, γιατί . . . χά! χά!

Σοφία. — Δὲν τῆς ἀρέσει ; Καὶ γιατί, παιδί μου ;

Ἄλλκη, δείχνοντας τὸν Τάνη. — Νά, ὁ κύριος ἤθελε νὰ μοῦ κάνη τὸν ἔξυπνο ! Κι' ἀκόμα νά, γελάει . . .

Σοφία, τὰ ἔχει χαμένα. — Μὰ τί ;

Τάνης. — "Ἐγὼ τὸν ἔξυπνο ; Ἰσα-Ἰσα ἡ δεσποινίς, σ' ἔβριζε σὲ μένα μὲ τὰ χειρότερα λόγια, υποψιαζόταν πὼς ἡ θεία τῆς . . . νὰ μὴν τὰ πῶ . . .

Ἄλλκη. — "Ἐγώ ; ψέμματα ! ἐγὼ ! ἐσεῖς λέγατε πὼς ὁ θεῖος μου εἶναι ἓνας γέρο γρουσουζής, ἓνας τύραννος, καὶ τότε κι' ἐγὼ . . .

Σοφία, στὸν Τάνη. — "Α, νὰ σὲ πάρῃ ὁ διάβολος ! Τὰ συνηθισμένα σου τ' ἀστεία ! (Στὴν Ἄλλκη). "Ἐβριζε τὸ θεῖο σου αὐτός ;

Ἄλλκη, μὲ μεγάλη ἐκπληξῆ. — Τὸν ἑαυτό του ; λοιπὸν αὐτός ; αὐτός εἶναι ὁ . . .

Σοφία. — "Ὁ θεῖος σου βέβαια ! χά! χά! καὶ τί σοῦλεγε ; χά! χά!

Ἄλλκη, χαμένα. — Μὰ αὐτός . . . αὐτός εἶναι ἀκόμα νέος . . . εἶναι . . .

Σοφία, τὴ σπρώχνει. — "Τι κάθεται λοιπὸν ; πέσε στὴν ἀγκαλιά του ! ("Ἡ Ἄλλκη ντροπιασμένη διστάζει).

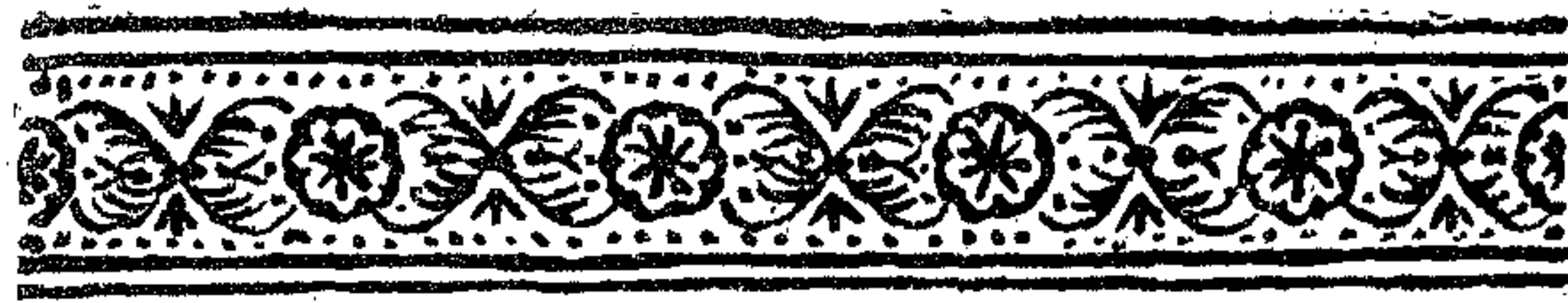
Τάνης, ἀνοίγει τὴν ἀγκαλιά του καὶ πηγαίνει κοντὰ τῆς καὶ τὴ φιλάει στὸ μέτωπο). Ἀνηψούλα μου, εἰσαι ἀκόμη κακιωμένη μαζί μου ;

Ἄλλκη, μὲ ντροπή. — "Α, θεῖτε μου ! "Τ' εἶναι αὐτὰ πού μοῦ κάνατε ; θεῖτε μου !

ΑΥΛΑΙΑ

Τέλος τῆς Α' πράξεως.

(Ἀκολουθεῖ)

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ (*)

Καρπὸς ὄλων αὐτῶν τῶν μακρῶν ἀγώνων τῆς ἐπτανησιακῆς κοινωνίας ὑπῆρξεν ἡ δημογραφία πλουσίου λαογραφικοῦ ὕλικου, τὸ ὁποῖον συνισταταται σὲ γνωμικά καὶ παροιμίες μ' αὐτὲς ὁ φτωχὸς λαὸς ἐκαυτηρίαζε καὶ διέσυρε τὴν ἠθικὴ καὶ τὸν χαρακτήρα τῶν ἀρχόντων, κάτω ἀπ' τὸ πέλμα τῶν ὁποίων εἶχε σκύψει ἐπὶ δλόκληρους αἰῶνες. Ὅταν διεξέρχεται κανεὶς τὸ ὕλικὸ αὐτό, αἰσθάνεται ὅτι ὁ λαὸς πού τὸ ἐδημιούργησε καὶ τὸ χρησιμοποίησε στὴν καθημερινή του ὁμιλία, πόνουσε ἀπ' τὸ πολὺ μίσος, πού ἐπὶ αἰῶνες ἐστριφογύρισε μέσα στὴν ψυχὴ του, μὴ μπορῶντας νὰ βρῇ διέξοδο.

Ἄξιο νὰ σημειωθῇ εἶναι ὅτι στὴν καταφορά αὐτῆ ἡ nobilita δὲν ἀντιδρᾷ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Δὲν βρῖσκαται οὔτε μιὰ παροιμία ἢ γνωμικὸ ἐκ μέρους τῆς, εἰς βάρος τῆς τάξης πού γίνεται τώρα νεκροθάφτης τῆς.

Ἡ εἰκόνα πού τὰ γνωμικά αὐτὰ μᾶς διγουν γιὰ τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν ἠθικὴ τοῦ ἐπτανησίου ἀριστοκράτη, δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ θεωρηθῇ αὐθεντικὴ. Ἡ ὑπερβολὴ εἶναι τὸ κυριώτερο στοιχεῖο τῶν χαρακτηρισμῶν πού περιέχου. Ὡστόσο στὸ σύνολό τους μᾶς δίνου μιὰ ζωντανὴ εἰκόνα τῆς ἀριστοκρατίας ἀπὸ τὴν ἀποψή τῆς ὡς τάξης ἀρχουσας, ἀπέναντι στὸν ἀρχόμενον κ' ἐκμεταλλεῦμενον λαό.

Τὰ γνωμικά αὐτὰ εἶναι τόσο πολλὰ, ὥστε συλλεγόμενα θὰ μπορούσαν ν' ἀποτελέσουν συλλογὴ πολυσέλιδη¹. Μολονότι δὲ δὲν ὑπάρχει ἐλάττωμα καὶ μομφὴ πού νὰ μὴ περιέχου, προσεπάθησα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν βαρυτέρων ἐλαττωμάτων πού ἀποδίδου στοὺς

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο καὶ τέλος.

¹ Τὰ περισσότερα βρῖσκονται σὲ δελτία τῶν Ἀρχείων τοῦ ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ἓνα μικρὸ δὲ μέρος εἶναι ἐγκατεστημένο ἀνάμεσα σ' ἄλλες παροιμίες, στὴ συλλογὴ τοῦ Γ. Καββαδία, μὲ τὸν τίτλο «Πρωκτικὸς Λόγος».

εὐγενεῖς, νὰ τὰ κατατάξω σὲ ὠρισμένες κατηγορίες καὶ νὰ παραθέσω ἐδῶ λίγα ἀπὸ κάθε εἶδος, ἀλλὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ψυχολογίας τῶν ποπολάρων καὶ τῶν διαθέσεών τους ἀπέναντι τῶν εὐγενῶν.

Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὰ γνωμικά αὐτά, ὁ ἀριστοκράτης, ὁ ἀφέντης ἢ ὁ ἀρχοντας, ὅπως ὀνομάζεται, εἶναι τέρας κακίας καὶ μοχθηρίας καὶ τ' ὄνομά του εἶναι συνώνυμο τοῦ διαβόλου.

1. Ἀρχοντας καὶ διάβολος ἀδέρφια διδυμάρια.

2. Ἄν δὲν γίνῃς διάβολος, πὼς θὰ γίνῃς ἀρχοντας ;

3. Ὁ διάβολος τὸν ἀρχοντα χρυσὸ γκόλφι τὸν ἔχει.

4. Δυὸ ἀφεντάδες, τρεῖς διαβόλοι.

5. Κάλλιος εἶν' ὁ διάβολος ἀπ' τὸν ἀφέντη, γιατί ὁ διάβολος τὸ Θεὸ δὲν τὸν ἀρνεῖται.

6. Συβάσου μὲ τὸν διάβολο, νὰ σὲ κάνη ἀρχοντα.

7. Διαβόλοι ἐδῶ στὸν κόσμο εἶν' οἱ ἀρχόντοι.

8. Ἄν προσκυνήσῃς ἀρχοντα, ἀρνείσαι τὸ Χριστό σου.

9. Παπᾶς, γυναῖκα κι' ἀρχοντας τρεῖς κουτσοδαιμόνια.

10. Πλευρίτης εἶν' ὁ ἀρχοντας καὶ σφάχτης ὁ ἀφέντης.

11. Ὅσοι παραδίδονται σὺν διάβολο, χάνου τὴν ψυχὴν τους κι' ὅσοι παραδίδονται σὺν ἀρχοντα, χάνου καὶ τὴν ψυχὴν τους καὶ τὸ κορμί τους.

12. Φίδι πλιὸ φαρμακερὸ ἀπ' τὸν ἀρχοντα δὲν εἶναι.

13. Ἀρχοντας ρωμὸς, νὰ σὲ φυλάῃ ὁ Θεός.

14. Πανουκλιασμένο κι' ἀρχοντα ἂν ταοὺ ἀπαντήσῃς, μέριαζε.

15. Ὄξω ἀπ' τοὺς ἀρχόντους οὗλοι οἱ ἄλλοι.

λοι, κι' ἂν δὲν εἶναι, θερά νὰ κάρουν τὸν κόνα.

Ὁ ἄρχοντας ἔχει τόσο κακὴ ψυχὴ, ὥστε κάθε αἰσθημα ἀγάπης τοῦ εἶναι ξένο κι' ἀγνωστο, γι' αὐτό, ἔχι μονάχα κανέναν δὲν ἀγαπᾷ, μὲ οὔτε νὰ τὸν ἀγαποῦν θέλει. Κι' ἂν ἀκόμα τοῦ κἀνη κανεὶς ἕνα καλό, θὰ τὸν μισήσῃ περισσότερο.

1. Ὅσο ἐστὶν τὸν ἀγαπᾷς, τόσο ὁ ἄρχος σὲ μισεῖ.
2. Νὰ νοιώσῃ πὼς τὸν ἀγαπᾷς, σὲ πνίγει ὁ ἀφέντης.
3. Κάλλια φχαριστεῖται ὁ ἄρχος, νὰ τονε γελᾷς, πάρα νὰ σὲ νοιώσῃ πὼς τὸν ἀγαπᾷς.
4. Νὰ νοιώσῃ ὁ ἀφέντης πὼς τὸν ἀγαπᾷς καὶ θέλεις τὸ καλό του, ἢ δὲ σὲ κἀμη νὰ τονε σκαθῆς, θὰ κόψῃ τὸ λαιμό του.
5. Ὅσο ἐστὶν τονε καλόχεις τὸν ἀφέντη, τόσο ἐκείος γυρεύει νὰ σὲ πνίξῃ.
6. Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάῃ ἀπὸ ἀφέντη πού τονε βοήθησες στὴ χρεῖα του.

Ἡ μοχθηρία τοῦ ἀρχοντα εἶναι τέτοια, ὥστε τὴ μόνη του εὐχαρίστηση ἀποτελεῖ τὸ νὰ βλέπῃ γύρω του φτώχεια καὶ δάκρυα, κι' ἀντιθέτως τὴ μεγαλύτερη θλίψη αἰσθάνεται, ὅταν βλέπῃ τοὺς φτωχοὺς νὰ χαίρωνται.

1. Σὺν τί σκάση νᾶχη ὁ ἀφέντης, ὅπου ἀκούει καὶ τραγουδοῦνε.
2. Πόνος τονε πιάνει τὸν ἀφέντη, σὼντας βλέπει τοὺς ἄλλουνοὺς νὰ χαίρωνται.
3. Ἄλλο δὲ σκάει τοὺς ἀφέντες, παρὰ σὼντας βλέπουν τῶν φτωχῶνε τὰ παιδιὰ ξυπόλητα καὶ γερά σὰν τὰ στρουμπούλια.
4. Πῆς τοῦ τ' ἀρχόντου πῶρα νὰ μαυρομελανιάσῃ καὶ πῆς τον πὼς τὴν ἔτισουξες νὰ τὸν ἀντεροκόψῃς.
5. Τὸ βλέπει ὁ ἄρχος τὸ καλό καὶ τοῦρχειται νεραϊδικό.
6. Ὁ ἄρχοντας νὰ δῆ καλό, τὸν πιάνει τὸ γλυκό του.
7. Ὁ ἀφέντης τὸ καλό, μήτε νὰ τὸ ἴδῃ ἂν μπορεῖ, μήτε νὰ τ' ἀκούσῃ.
8. Τ' ἀκούει ὁ ἀφέντης τὸ καλό καὶ τονε πιάνει ζάλη.
9. Ὡς καὶ μὲ τὰ μάτια πολεμάει νὰ τονε φάῃ ὁ ἀφέντης τὸν φτωχό, ἂν τονε δῆ καὶ τρώῃ.
10. Ὅποτε κι' ἢ σὲ ρωτήσῃ ὁ ἄρχος «πὼς περνᾷς, φτωχέ μου;» «Καλά, ἀφεντάκη, καὶ περὶκαλα» νὰ τοῦ λὲς νὰ σκάῃ.

11. Ἄλλη τόση γίνεται ἡ καρδιά τ' ἀρχόντου, σὼντας βλέπει τοὺς φτωχοὺς νὰ κλαῖνε.

12. Πῆς τ' ἀφεντός πὼς ἐβούλιαξε μιὰ χώρα νὰ δῆς γελάνια.

13. Πῆς του τοῦ πλοῦσιου πὼς πεθαίνει ὁ κόσμος ἀπ' τὴν πεῖνα, νὰ σὲ κἀμη εἰκόνα νὰ σὲ προσκυνᾷ.

14. Πεῖνα ἀκουσε καὶ πετάει ἀπ' τὴ χαρὰ του ὁ ἀφέντης.

15. Ὁ ἄρχος τὸ κακό τ' ἀκούει καὶ λεφτοῖδρώνει.

16. Αναγλείφεται πού ἀκούει ὁ ἀφέντης πὼς πεινάει ὁ κόσμος.

17. Τὴν καλύβα τοῦ φτωχοῦ τὴν ἔκαιγε, ἂν εἰμπόρει ὁ ἀφέντης.

18. Μέσα του ὁ ἀφέντης ἤθελε νὰ τσουῆε ὄλους, γιὰ νὰ πάῃ νὰ πέσῃ νὰ πνιγῇ μὲ οὐλο μὲ δαύτους.

Ὁ ἄρχοντας εἶναι τόσο ξένος πρὸς τὸ αἰσθημα τῆς τιμῆς, ὥστε οὔτε ν' ἀκούῃ γιὰ τιμὴ θέλει, οὔτε νὰ ἔχη σχέσεις μὲ τιμίους, οὔτε ἀκόμα νὰ τὸν χαρακτηρίζουν ὡς τίμιο.

1. Τόσο ἀνατριχιάζουνε οἱ ἀφεντάδες τὴν τιμὴ, πού μήτε γιὰ λόγου τους δὲν τῆρε θέλουνε.
2. Μὴν τοῦ πῆς τοῦ ἀρχόντου πὼς εἶναι τίμιος γιὰτι ἄλλοις σ' ἐσέβαντε.
3. Δὲ θέλει ὁ ἀφέντης μήτε νὰ τονε λένε τίμιονε.
4. Κάλλια τῶχει ὁ ἀφέντης νὰ τονε πομπολογοῦνε, πάρα ἂ μᾶθη, πὼς τονε στοχάζονται γιὰ τίμιον ἄνθρωπο.
5. Κάλλια τῶχει ὁ ἀφέντης νὰ τονε γελᾷσῃς κι' ἄς τονε ζημιώσῃς, πάρα νὰ σὲ βοῆ πὼς εἶσαι τίμιος καὶ τοῦ λὲς τὴν πᾶσα ἀλήθεια.
6. Κάλλια φχαριστεῖται νὰ τότε βολῆς, πάρα νὰ τοῦ λὲς τ' ἀρχόντου πὼς τὸν ξὲς γιὰ τίμιονε.
7. Λὲς καὶ τονε πιάνει ζάλη τὸν ἀφέντη ὄντας ἀκούει νὰ τὸν παινοῦνε.

Ὁ ἄρχοντας δὲν ἔχει κανένα ἱερὸ καὶ ὄσιο ἐπάνω του. Εἶναι ἱκανὸς ν' ἀπατήσῃ καὶ τὸ Θεὸ ἀκόμα ἂν μπορέσῃ εἶναι ὑπουργός, ἀνασχυντός σὰν πόρνη, ψεύτης σὲ τέτοιο βαθμό, ὥστε, ἂν βεβαιώσῃ κάτι, νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι τὸ ἀντίθετο ἀληθεύει. Κατέρχεται καὶ στὰ ταπεινότερα μέσα γιὰ νὰ ἐκμεταλλεῖται καὶ ν' ἀδικήσῃ καὶ ἡ ὑπόσχεσή

του ἀξίζει γι' αὐτὸν ὅσο καὶ τὰ φρόκαλα.

1. Νογᾷ ὁ ἀφέντης πού τὸν Θεὸ δὲν μπορ' ἂ τὸν γελᾷσῃ κι' ἐκεῖ τοῦ δαιμονίζεται καὶ τοῦρχειται νὰ σκάσῃ.

2. Σεισιπωμένα μοῦτρα, ἢ π... ἢ ἄρχοντας.

3. Ὅσο θέλεις σκύβει ὁ ἀφέντης γιὰ νὰ σὲ φάῃ.

4. Γλυκὰ λόγια τ' ἀφεντός, πικρὰ κι' ἀντεροκομιδὸς.

5. Ἀρχόντου ὁρμήνεια θάνατος.

6. Ἄν σοῦ πῆ ὁ ἀφέντης μέρα, κι' ἥλιος νᾶν' μὴν τὸ πιστέψῃς.

7. Ἀρχοντας σὲ πάλνεσε; ξεμολογήσου σῶσε.

8. Ποτὲ τοῦ ἀρχόντου μὴν τοῦ δώσης μπέσα.

9. Σταυροκοπιέται ὁ ἀφέντης μας, κακὸ προμελετάει.

10. Ὅποιος τάξει, δένεται, ὄξου κι' ἂν εἶν' ἄρχοντας.

11. Φρόκαλα τοῦ ἀρχόντου ὁ λόγος κι' ἡ τιμὴ του παρακάτω.

Ὁ ἄρχοντας εἶναι τόσο ἐξοικειωμένος μὲ τὸ κακό, ὥστε τοῦ ἔγινε πιὰ ψύχωση καὶ ἐνοτικτο γι' αὐτὸ καὶ φίλο ἂν ἀποκτήσῃ, δὲν μπορεῖ νὰ μὴν τοῦ κἀνη κακό. Γιὰ νὰ γίνῃ λοιπὸν κανεὶς φίλος μὲ τοὺς ἀρχόντες πρέπει ἢ νὰ τρελλάθῃ, ἢ νὰ εἶναι προδότης τῆς τάξης του καὶ νὰ συνεργάζεται μ' αὐτοὺς γιὰ τὸ κακό τῆς.

1. Ἀφέντη φίλον ἔπιασες, νᾶχε σὲ πιάσ' ἢ θέρμη... μαῦρο φίδι σ' ἔφαγε... σκάψε καὶ τὸ λάκκο σου.
2. Φίλο ἀφέντη; φίδι πού σ' ἔφαγε.
3. Φίδια εἶν' οἱ φίλλες τοῦ ἀρχόντου.
4. Φίλους χίλιους ἀφεντάδες; ἂν μπορεῖς κανένανε.
5. Φίλον ἄρχο ἀπόκτησες; πρὶν σὲ προδώσῃ πούλησ' τον.
6. Φίλο σὲ καλεῖ; γιὰ μάμουρα σὲ θέλει ὁ ἀφέντης.
7. Φίλος τ' ἀφεντός; ἀρχοντομάμουρας.
8. Φίλος τ' ἀφεντός; ἢ προδότης ἢ λωλός.
9. Φίλος τ' ἀφεντός; ἀρτσιμπιμπαντισοιμος... σπιγοῦνος ἢ ρουφιάνος.
10. Φίλους θέλει ὁ ἀφέντης, γιὰ νὰ του μοιρολογᾷ νὰ χαίρεται.
11. Ἀρχοντ' ἂν θὰ πιάσῃς φίλο, γράφου σκλάβος, νὰ ξενοιάσῃς.

12. Ὡς καὶ τὴ γυναῖκα του ὁ ἀφέντης κρούα κι' ἀνατριχιαστά τῆνε φιλάει.

Τόσο ἡ ἐγνοια τοῦ καλοῦ εἶναι ξένη πρὸς τὸν ἀρχοντα, ὥστε, καὶ σὲ γεῦμα ἂν καλέσῃ κάποιον, κακὸ μελετᾷ ἐναντίου του καὶ δλέθριο θὰ τοῦ ἀποβῇ καὶ ἐν γένει οἰαδήποτε ἐπαφῇ μ' αὐτὸν εἶναι πάντοτε δλέθρια.

1. Ἀφέντης σὲ θυμήθηκε; σ' ἔχει γιὰ συνέβγαλμα.
 2. Ἀφέντης σ' ἔκραξε; σήκου κι' ἀρατίσου.
 3. Ὄξω ἀπὸ σιμά, ἄρχοντά μου, κι' ὅ,τι ἄλλο ὀρίζεις σ' τὸ ὄρισμούς σου.
 4. Καταδέξου, σοῦ λείει ὁ ἀφέντης; μὴν τὰ φᾶς, γιὰτ' εἶναι φίδια.
 5. Στὸ κατώφλι τ' ἀρχόντου μὴν πατήσῃς, ὄξου κι' ἂν ἔπιασε φωτιά στὸ σπῆτι του κι' ἀνέβηκες νὰ τὴ σβήσῃς.
 6. Ἀρχοντας σ' ἀρνήθηκε; δόξασ' τὸν Θεὸ πού γλύτωσες.
 7. Ἀφέντη πᾶς γυρεύοντας; θὰ βρῆς τὸ διάβολό σου.
 8. Ἀφέντη ἀπόκτησες, κακὰ τὰ ἕστερά σου.
 9. Μακρὰ ἀπ' ἀρχόντους, μὴ κολλήσῃς.
- Ὁ ἄρχοντας εἶναι σὲ τέτοιο βαθμὸ ἀπληστος, ὥστε τίποτα δὲν διστάζει νὰ κἀμη ἀκόμα καὶ τὴν πιὸ ταπεινωτικὴν πράξιν γιὰ τὸ συμφέρον του.

1. Μηδὰ ἔχει σφταμοὺς ἢ ἀνεχοραγιά τ' ἀρχόντου;
2. Πῆς τοῦ ἀρχόντου «Σκύψε νὰ σὲ δώσω», νὰ δῆς τὴ μύτη του ἀνάποδα νὰ πεταχθῇ πίσω ἀπ' τὰ δυὸ του σκέλια.
3. Πέφτουν οἱ πλοῦσιοι στοὺς φτωχοὺς σὰν ὄρνια στὸ ψοφίμι.

Ὁ ἄρχοντας εἶναι τόσο ἐγωιστής γιὰ τὴν προνομιούχο θέσιν του καὶ περιφρονεῖ τοὺς φτωχοὺς σὲ τέτοιο βαθμὸ, ὥστε οὔτε ὅτι εἶναι ἄνθρωποι κι' αὐτοὶ ἀναγνωρίζει καὶ προτιμᾷ νὰ τὸν σκοτώσῃ, παρὰ νὰ μιλήσῃς γιὰ ἰσότητα.

1. Τοῦ φαίνεται τ' ἀρχόντου πὼς δὲν τοὺς γέννησε τοὺς ἄλλους μάννα.
2. Δίνοντας ὁ ἄρχος τοῦ φτωχοῦ τὸ δάχτυλό του, εἶναι σὰν νὰ τοῦ λὲῃ «κι' αὐτὸ πολὺ σου».
3. Κάλλια τῶχει ὁ ἀφέντης νὰ τονε σκο-

τώσης, πάρα νὰ τοῦ εἴης πὺς εἶν' ἀνθρωπος κι' αὐτὸς σὰν τοὺς ἄλλους.

Ἄπ' ἐναντίας μικροστὰ στοὺς ἀνώτερούς του δὲν ἔχει κανένα αἰσθημα ἀξιοπρέπειας.

1. Δεῖξ' τὸν ἀφέντη τ' ἀφεντὸς νὰ πέση ἐμπρός του προύμνια . . . νὰ κυλιστῆ μισροσιὰ του.

2. Μνήσια (ἀρχεῖ) ποὺ νᾶν' ἄρχοντας κι' ὁ μπάγιας κι' ἀπὲ δὲν τοῦ κακοφαίνεται τ' ἄρχόντου κι' ἂν τοῦε κρεμάσουν.

Εἶναι τόσο ἀγαγνος ὁ ἄρχοντας, ὥστε τὸ μίασμα ποὺ φωλιάζει μέσα στὴν ψυχὴ του μεταδόθηκε καὶ στὸ σῶμα του, καὶ εἶναι καὶ σωματικὰ βρώμικος.

1. Μυρίσου τον τὸν ἄρχοντα ἀπὸ κοντά, νὰ ἰδῆς ποὺ κατελώνει σὰν φορτίμ.

2. Ὡς καὶ τὸ ἴδιο τὸ κορμὶ τ' ἄρχόντου σπιλάς κατελώνει.

3. Νὰ ψόφαγε ὁ ἀφέντης μας νὰ ξεβρωμέψη ὁ τόπος.

Ὁ ἄρχοντας, μὲ τὸ νὰ στηρίξη τὴν ἐλπίδα τῆς διατήρησις τῆς προνομιοῦχου θέσις του στὴν ἀμάθεια τῶν φτωχῶν, φοβᾶται τόσο πολὺ καὶ καταδιώκει τὴ μάθησι καὶ τὸν διαφωτισμὸ τους, ὥστε εἶναι ἱκανὸς νὰ τὸν καταστρέψη, ἂν δῆ κανέναν φτωχὸ νὰ εἶναι ἔξυπνος καὶ ν' ἀποκτᾶ συνείδησι τῶν δικαιωμάτων του.

1. Σ' εἶδε ὁ ἀφέντης ποὺννοῖωσες; σκάψε καὶ τὸ λάκκο σου.

2. Μὴ σὲ καταλάβη ὁ ἀφέντης ποὺ μπορεῖς νὰ ξέρης, γιατί κι' ἀδερφὸ νὰ σ' ἔχη ἐκειὸς σὲ πύγει.

3. Νὰ μὴ σὲ νοιώση ὁ ἀφέντης πὺς νοιώθεις γιατί ἐχάθηκες.

Εἶναι τόσο βλαβερός στοὺς φτωχοὺς ὁ ἄρχοντας, ὥστε καὶ ἡ συάντησι του ἀκόμα ν' ἀποτελεῖ γι' αὐτοὺς ὀλωνὸ ἀπαίσιο γι'

αὐτὸ ὁ φτωχὸς καὶ τ' ἔνομα τοῦ ἄρχοντα πρέπει σὰν βλασφημία νὰ τὸ πρόφερη.

1. Ἀφέντη ἐπρωταπάντησες; κακὴ γινεχρή σου μέρα.

2. Ἀφέντην εἶδες, διάβαινε καὶ κάνε τὸ Σταυρό σου.

3. Ἄρχοντα εἶδες σι' ὄναιρο σου; καὶ νὰ τσακιστῆς ἄλλο κακὸ μὴν πάθης.

4. Ἄρχο ἢ θενὰ μελετήσης, πέρνε προῦτα τὸ συμπάθειο.

Ἔλεος τὸ παράπονο τῶν ποπολάρων στρέφεται στὴν ἀπρόσωπη κοινωνικὴ ἀδικία, ποὺ ὄλα τὰ κακὰ τὰ μοίρασε στοὺς ἄρχοντες καὶ τοὺς ἐπέτρεψε νὰ ζοῦν ἀπ' τῶν φτωχῶν τὸν ἰδρώτα, οἱ ὅποιοι μόνο δουλεύουν καὶ τίποτα δὲν τοὺς μένει στὰ χέρια γι' ἀνταμοιβὴ τῶν κόπων τους.

1. Ὁ, τι κάμει ὁ Θεός, γιὰ τοὺς ἀφεντάδες.

2. Κανένα βάρος δὲν πληρῶν' ὁ πλοῦσιος.

3. Κι' ἀνφονάξ' ὁ σκλάβος καὶ πῆ πὺς ἔχει δίκιο, τὸν σφάζουνε.

4. Μὲ τῶν φτωχῶν τὸν ἰδρωτα ἐφτυάστηκαν οἱ ἄρχοντοι.

5. Ἀπ' τὴν ἔρημ τὴ σπορὰ τ' ἀφεντὸς τὸ (γ)ήμορο, τοῦ Βασιλιᾶ τὸ δέκατο, τρεῖς φορὲς ὁ σπόρος της, τοῦ δραγάτη, τοῦ ζευγᾶ κι' ἂν μείνη νὰ μεράσωμε.

Τὰ γνωμικὰ αὐτὰ τῶν ποπολάρων τῆς Ἑπτανήσου δίδουν ἐν μικρογραφίᾳ τὴν εἰκόνα τοῦ μίσους ποὺ ἐγαλούχησε ἐπὶ αἰῶνες τὴν ἀναπτυσσόμενη αστικὴ τάξι ὄλου τοῦ κόσμου, ἐνάγνια στὴν τάξι ἐκείνη ποὺ, μὲ τὴν συμμαχία τοῦ «ἀφέντη θεοῦ» της, τὴν κρατοῦσε κάτω ἀπ' τὸ πέλμα της Ἰσα μὲ τὴ στιγμὴ ποὺ ἀνδρώθηκε κι' ἀπετίναξε τὸν ζυγὸ της. Ἀποτελοῦν ἀκόμη γιὰ μᾶς σήμερα ἕνα μακρινόν, ἀντίλαλο τοῦ στεναγμοῦ ποὺ ἀνέκαθεν ἀντήχησε ἐπάνω στὴ γῆ καὶ ποὺ εἶναι μοιραίο ν' ἀντηχῆ παντοῦ ὅπου ὑπάρξε καὶ ἔπου ὑπάρχει κοινωνικὴ ἀδικία.

ΝΙΚΟΣ ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΓΙΟΣ ΜΟΥ ΚΙ Η ΚΟΡΗ ΜΟΥ (*)

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ (*)

— Πές μου, Διμίλιε, ελίκρινως. Μήπως εἶναι κανένας ἄλλος λόγος;

— Ὁχι, ἔχι, ὄχι.

Τοῦ κάκου ἐπέμεινα. Ὁ Διμίλιος ὄχι καὶ ὄχι.

Φυσικά, δὲν ἦταν δυνατό νὰ τὸν ρωτήσω καθαρότερα. Ὅσες ὑποφίες κι ἂν εἶχα, δὲν μποροῦσα νὰ εἶμαι βέβαιος πὺς ἡ κακὴ φήμη τῆς Κιάρας ἦταν ἡ αἰτία. Καὶ δὲν ἤθελα νὰ μάθω ὁ ὑποψήφιος γαμπρός μου καὶ ποὺ μπορεῖ καὶ νὰ μὴν τῶξερε (ἂν ἦταν δυνατό! . . .)

Ἐπρεπε νὰ περιμένω. Κι ἀναγκάσθηκα νὰ τοῦ δώσω τὴν προθεσμία ποὺ μοῦ ζήτησε. Στὸ τέλος μοῦ εἶπε:

— Κύριε Δοξαρά, ἔχετε τὸ λόγο μου. Σὲ τρεῖς ἡμέρες θὰ σᾶς ἀπαντήσω. Ὅπως κι ἂν ἔρθη τὸ πᾶρμα, ἔπως κι ἂν εἶναι ἡ μητέρα μου, θὰ τῆς τὸ πῶ. Κι εἴμα λάβω τὴν ἀπάντησή της, θὰ σᾶς γράψω.

Αὐτὰ εἶπαμε μὲ τὸν Διμίλιο. Καὶ τὸν ἀφῆσα σχεδὸν μὲ τὴν βεβαιότητα, πὺς τὴν ἀπάντησι τῆς μητέρας του τὴν εἶχε λάβει πρὸ πολλοῦ.

Ἐνα μεγάλο ὄχι. Κι ἀπὸ τα ἐπίμονα ἐκείνα τῆς Ἰωνίδαινας.

Αὐτὸς ἔμωσι τί θᾶκανε; Ὅταν γύρισα στὸ σπίτι, φώναξα τὴν Κιάρα καὶ τὴ ρώτησα πὺς ἦταν μαζί της, αὐτὲς τίς ἡμέρες, ὁ Διμίλιος.

— Ὅπως πάντα, μοῦ ἀποκρίθηκε.

— Σοῦ ἔκανε λόγο γιὰ . . . καμμιά πρότασι γάμου;

— Ὁχι. Γιατί;

— Τί σὲ μέλει . . . Ἀποκρίσου μου: μιλῆσατε ποτὲ γιὰ γάμο;

— Γιὰ τὸ δικὸ μας γάμο, ὑρισμένως: Ὁχι.

— Γιὰ τὸ γάμο γενικῶς . . . τί ἰδέα ἔχει;

— Καλὴ. Θέλει νὰ παντρευτῆ.

— Καὶ δὲν σοῦ εἶπε ποτὲ πὺς ἰὰ πάρη ἐσένα;

— Αὐτὸ στοχάζομαι, ἐννοεῖται. Δὲν μπορεῖ νὰ γαμπᾶ ἐμὶ καὶ νὰ μοῦ τὸ λέη γιὰ νὰ πάρη ἄλλη . . .

— Κι αὐτὲς τίς ἡμέρες δὲν κατάλαβες καμμιά μεταβολή, καμμιά ψυχρότητα, καμμιά ἀποφυγή; . . .

— Στὸν Διμίλιο; Ἀπεναντίας . . . Μπορῶ νὰ ρωτήσω τώρα κι ἐγώ; πρὸς τί τόσες ἐρωτήσεις;

— Θὰ σοῦ πῶ . . . ἀλλὰ ὄχι τώρα. Περίμενε δυὸ-τρεῖς ἡμέρες. Θὰ σοῦ πῶ.

— Καλὰ . . . Ἐχω ἐμπιστοσύνη.

Ὅστε—μποροῦσα νὰ συμπεράνω—ὁ διασταγμὸς δὲν ἦταν ἐκ μέρους του. Γιατί, στοχάζομαι, ἂν ἔκρινε πὺς δὲν μποροῦσε νὰ πάρη τὴν Κιάρα, γιὰ ὅποιοδήποτε λόγο, δὲν θὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ τῆς κάνη κόρτε, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ τοῦ ἔδωσα νὰ καταλάβη πὺς αὐτὸ ἔπρεπε νὰ τελειώση. Ὁ μόνος του διασταγμὸς θᾶταν πραγματικῶς ἡ μητέρα του, ἡ αἰκογένειά του. Αὐτὴ θὰ εἶχε ἀντιρρήσεις. Κι ὁ νέος προσπαθοῦσε ἀκόμα νὰ τὴν πείση.

Ἐξακολουθοῦσα νὰ ἐλπίζω πὺς δὲν θὰ τοῦ ἦταν δύσκολο. Ἡ ἴδια ἡ ἀγάπη του θὰ τοῦ ὑπαγόρευε τὰ καλύτερα ἐπιχειρήματα. Κι ἐπιτέλους, ἂν ἀγαποῦσε τὴν Κιάρα ἀληθινά, θᾶποφάσιζε νὰ τὴν πάρη καὶ χωρὶς ἄδεια.

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

"Εται περίμενα μ' ἐλπίδα.

"Κι, αὐτὴ τὴ φορὰ ὁ Αἰμίλιος δὲν μ' ἐγέλασε. Πρὶν περάσῃ ἡ προθεσμία, ἔλαβα ἕνα κομψότατο γράμμα του. Καὶ τὸ γράμμα αὐτὸ ἦταν ἕνα μεγάλο—μεγάλο κι εὐγενικότατο... ὄχι!

"Ὅσο κι ἂν τὸν τιμοῦσε ἡ πρότασή μου, —μοῦ ἔγραφε, — τοῦ ἦταν, δυστυχῶς, ἀδύνατο νὰ τὴν δεχθῆ. Ἡ μητέρα του κι ἡ ἀδελφή του εἶχαν λόγους νὰ μὴ θέλουν αὐτὸ τὸ γάμο. Κι ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ ὑποκύψῃ, γιατί τὴν «οἰκογενειακὴ ἁρμονία» τὴν ἐβάλαζε πάνω ἀπ' ἕλα! Καμμιά ἄλλη ἐξήγηση.

Περὶ τὸ νὰ παραστήσω πῶσο μὲ σύγχισε καὶ μ' ἐτίκρανε αὐτὴ ἡ ἀρνηση.

Μιὰ στιγμή, μπαίνοντας ἄξαφνα στὸ γραφεῖο μου, ἡ Λουίζα μ' ἐπίασε νὰ σιγοκλαίω.

Δὲν ἤξερε τίποτα, κατατρόμαξε ἡ δύστυχη καὶ μὲ ρώτησε μ' ἐπιμονή.

"Αναγκάστηκα νὰ τῆς τὸ πῶ. Κι ἀφοῦ θρηνήσαμε κι οἱ δυὸ τὴν τύχη τῆς κόρης μας, καθήσαμε νὰ σκεφθοῦμε τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ τώρα.

"Ἐγώ, ὁ ἀνόητος, ἤθελα νὰ πᾶω πάλι, νὰ ρωτήσω τὸν Αἰμίλιο, γιὰ ποιὸ λόγο ἡ μητέρα του κι ἡ ἀδελφή του δὲν ἤθελαν τὸ γάμο· κι ἂν ἦταν λόγος πού δὲν ἔπειθε τὸν ἴδιο, νὰ τοῦ προτείνω νὰ τὸν κάμῃ, σὰν ἐνήλικος, καὶ χωρὶς τὴν ἄδεια τῆς οἰκογενείας του. Ἡ «οἰκογενειακὴ ἁρμονία», θὰ τοῦ ἔλεγα, προσωρινὰ μόνο θὰ χαλοῦσε.

"Ἀλλὰ ἡ Λουίζα, πολὺ φρόνιμα, μ' ἐμπόδισε.

— Δὲν καταλαβαίνεις, λοιπόν, μοῦ εἶπε, πῶς αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν τὸ θέλει; Βλάκας εἶναι ἡ μωρὸ παιδί; "Αν τῷθελε, ἔννοια σου καὶ δὲ θὰ ρωτοῦσε κανένα Κοκότες στεφανιώθηκαν παιδιά οἰκογενειῶν χωρὶς τὴν ἄδειά τους, καὶ γιὰ τὴν Κιάρρα δὲν θὰ τῷκανε ὁ Αἰμίλιος ἂν τὴν ἀγαποῦσε; Μὰ δὲν τὴν ἀγαπᾷ, αὐτὸ εἶναι ὄλο!

— Τότε γιατί δὲν μοῦ τῷπε ἀμέσως, ὅταν τοῦ τὸ πρότεινα;

— Γιατί ἐδίσταζε. Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, τὸν τραβοῦσε ἡ προίκα, τὸ ὄνομα, ἴσως—δὲ λέω—καὶ κάποια συμπάθεια ἀπὸ τᾶλλο, τὸν ἐτρόμαζαν τὰ λόγια τοῦ κόσμου κι ὁ ζωηρὸς χαρακτήρας τῆς Κιάρρας. Θὰ τῷπε καὶ στὸ σπῆτι του, θὰ πῆρε καὶ τὴ γνώμη τῆς μητέρας του, δὲ μπορεί!.. Ἐπειτα σὲ ντρε-

πόταν, σὲ λυπόταν, ἤθελε νὰ τὸ φέρῃ μὲ τρόπο. "Ὡς ποῦ ἔφτασε ὁ κόμπος στὸ χτένι. Τότε μόνο σοῦ ἔγραψε... "Ὁχι, δὲ θὰ πᾶς νὰ τὸν βρῆς. Θάναγκαζόσουν νὰ κάμῃς κουδέντες γιὰ τὴν Κιάρρα, μ' ἕνα νέο, πού δὲν πρέπει νὰ τὸ καταδεχθῆς ποτέ! "Αφησέ τον νὰ κουρευεῖται!

— Κι ἡ Κιάρρα πού τὸν ἀγαπᾷ;... ἡ Κιάρρα, πού τῆς ὑποσχέθηκα νὰ τῆς τὸν δώσω;

— Τῆς δίνεις ἄλλον καὶ τότε ἀγαπᾷ αὐτὸν... Ἐννοια σου κι ἡ κόρη μας δὲν διακρίνεται καὶ γιὰ τόσο μεγάλη σταθερότητα! Τοὺς ἀλλάζει σὰν ἀσπρόρουχα. Καὶ νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια; Ἐχω τὴν ἰδέα πῶς δὲν ἀγάπησε ποτέ τῆς κανένα. "Ακουσέ με· παίζει μὲ ὄλους, ὅπως μὲ τὸν Πέπο τὸν ψαρά.

Δὲν ἦταν λοιπόν νὰ γίνῃ ἄλλο ἀπ' αὐτὸ πού ἔλεγε ἡ Λουίζα. Στὴν Κιάρρα, συμφωνήσαμε νὰ μὴν ποῦμε λέξη γιὰ τὴν ἀρνηση τοῦ Αἰμίλιου. Καὶ πρὶν ἀνησυχῆσῃ γιὰ τὴ σιωπὴ μας, νὰ βροῦμε, νὰ διαλέξουμε, ἕναν καλὸ νέο, κατᾶλληλο νὰ τὸν ἀγαπήσῃ, κατᾶλληλο προπάντων νὰ τὴν πάρῃ, καὶ νὰ κάνουμε συνοικέσιο μὲ ἀπλή προξενειά.

"Ακόμα βλέπετε, τὸ θεωροῦνται εὐκολο... Δὲν συλλογιζόμαστε τί θηρίο πού εἶναι ὁ κόσμος, καὶ τί φοβερὸ στόμα πού τὸ ἔχει!.. Προπάντων ἐγώ...

Πότε λέγαμε γιὰ τὸν ἕνα, πότε λέγαμε γιὰ τὸν ἄλλον, κανένα δὲν μᾶς ἄρεσε, γιὰ κανένα δὲν τᾶποφασίζαμε, καὶ οἱ μέρες περνοῦσαν.

"Ἡ Κιάρρα, γι' αὐτὰ ἕλα, δὲν εἶχε ἰδέα. "Ἀξαφνα, μιὰ μέρα, τὴν εἶδα νὰ μπαίνει στὸ γραφεῖο μου μὲ τὸ πρόσωπο λιγάκι χλωμὸ καὶ μὲ κάποια λύπη στὰ μάτια.

— Μπαμπά, θέλω κάτι νὰ σοῦ πῶ...

— Τί εἶναι, παιδί μου;

— Ὁ Αἰμίλιος...

— "Ε, ὁ Αἰμίλιος;... Λέγε!

— Τί ἔπαθε, μπαμπά, καὶ μοῦ εἶπε πῶς πρέπει νὰ τὰ χαλάσουμε;

— Πότε;

— Σήμερα, πρὸ ὀλίγου, τὸν εἶδα στὸ δρόμο· καὶ μὲ πλησίασε μόνο γιὰ νὰ μάποχαιρετήσῃ... Τοῦ εἶπες τίποτα ἐσὺ; Δὲν μοῦ ἐξηγήθηκα καθόλου...

Μοῦ ἤλθε μιὰ ἐμπνευση.

Μὲ ἀπόφραξη τῆς ἀποκρίθηκα:

— Ναι, τοῦ εἶπα καὶ μοῦ εἶπε. Μάθε λοιπόν πῶς ὁ Αἰμίλιος σου εἶν' ἕνας παλιάνπος, χειρότερος ἀπ' ὄλους... Σοῦ πούλοσε αἰσθητήματα γιὰ τὴν προίκα σου. Κι ἄμα ἔμαθε πῶς σοῦ δίνω μόνο τριακόσιες χιλιάδες, μοῦ μῆγυσε πῶς δὲ σὲ παίρνει, ἂν δὲν σοῦ τίς κάμω πεντακόσιες. Φυσικὰ τοῦ ἔδωσα νὰ καταλάβῃ. Κι ὁ παραδόπιστος, μὲ τὴν ἰδέα πῶς θὰ τὰ μάθαινες, βιάστηκε νὰ σ' ἀποχαιρετήσῃ. Πίστευε, λοιπόν, ἄλλη φορὰ καὶ... κάνε βίζιτες στὰ σπῆτια!..

Στὴν ἀρχή, ἡ Κιάρρα φάνηκε πῶς τὸ πιστεύει. Ἐπειτα ὅμως κούνησε τὸ κεφάλι τῆς μὲ δισταγμὸ καὶ μάπορία. Καὶ στὸ τέλος μοῦ εἶπε καθαρά:

— Δὲν τὸ πιστεύω. Κάτι ἄλλο συμβαίνει καὶ μοῦ τὸ κρύβεις.

— Αὐτό, αὐτὸ πού σοῦ εἶπα.

— Ἀδύνατο...

— Γιατί;

— Γιατί ὁ Αἰμίλιος δὲν εἶναι καθόλου παραδόπιστος. Τριακόσιες χιλιάδες τίς θεωρεῖ προίκα ὑπεραρκετὴ. Τὸν ἄκουσα ἐγὼ νὰ λέῃ γιὰ κορίτσι μὲ διακόσιες μόνο χιλιάδες, πῶς εἶχε προίκα μεγάλη. Καὶ θάδρισκε τὴ δική μου μικρή; Ἀδύνατο...

Δὲν μπορῶ νὰ πῶ ψέμμα. Προδίδουμαι στὴν στιγμή. Καὶ μόνο ἀπὸ τὸ ὕφος μου ἀπὸ τὰ μάτια μου, ἡ Κιάρρα τὸ κατάλαβε. Κι ἐπέμεινε στὴν ἰδέα τῆς καὶ μοῦ ζήτησε ἐπιμονὰ νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθεια.

"Ἡ ἐπιμονὴ τῆς καὶ πρὸ πάντων ἡ ὑποψία τῆς πῶς ἐγὼ εἶχα πῆ κάτι κακὸ τοῦ Αἰμίλιου, πῶς ἐγὼ τῆς ἔφταιγα γιὰ ὅ,τι εἶχε γίνει, μ' ἐφοῦρξισε.

Καὶ δὲν μπόρεσα νὰ βαστάξω.

— Κάνεις σὰ νὰ μὴν ἤξερες, τῆς εἶπα ἐπιτέλους· κάνεις σὰ νὰ μὴν τῶχες μαντέφει πρώτη ἐσὺ... Δὲ θυμάσαι τί μοῦ εἶπες μιὰ μέρα; Θὰ θελήσουν ἡ μητέρα του κι ἡ ἀδελφή του;

Ἐμπνευση πού τὴν εἶχα τώρα!

— "Α! γι' αὐτό!.. ψιθύρισε ἡ Κιάρρα.

Κι ἔγινε χλωμότερη, καὶ τὰ μάτια τῆς ἐπῆραν σὰ μιὰ ἔκφραση τρόμου.

Τὴ λυπήθηκα, μὰ ἦταν ἀργὰ γιὰ νὰ ὑποχωρήσω. Κι ἐξακολούθησα:

— Γι' αὐτὸ βέβαια!.. Μὲ κανένα τρόπο δὲ θέλησαν νὰ τᾶκούσουν. Κι ὁ νέος, πού βάζει τὴν οἰκογενειακὴ ἁρμονία ψηλό-

τερ' ἀπ' ἕλα, ἀναγκάστηκε νὰ ὑποχωρήσῃ. "Ἀξαφνα ἡ Κιάρρα σήκωσε τοὺς ὄμους τῆς. Καὶ πρόφερε δυνατώτερα:

— Δὲ θὰ σκάσουμε βέβαια!..

Πραγματικῶς αἰσθάνθηκε περιφρόνηση; ἢ τὴν προσαπολήθηκα, γιὰ νὰ μοῦ κρύψῃ τὸ σπαραγμὸ τῆς;..

— Βεβαίως πού δὲ θὰ σκάσουμε, τῆς ἀποκρίθηκα. Μὰ καὶ σὺ μπορεί νὰ ἰδῆς τώρα, πῶς στὸ ἐξῆς πρέπει νὰ εἶσαι προσεκτικώτερη. Μᾶς ἔκαμα μιὰ προσβολή, πού δὲν εἶχαμε ἀνάγκη νὰ τὴν ὑποστοῦμε.

— Ἀφοῦ εἶναι τόσο ἀνόητοι, νὰ δίνουν ἀκρόαση καὶ σημασία στὰ λόγια τοῦ κόσμου...

"Ἡ ἀπάντηση αὐτὴ μὲ ἠσούχασε. Ἡ Κιάρρα ὀρισμένως δὲν τῷπαίρνε κατᾶκαρδα.

— Ναι, εἶπα, μὰ ὁ κόσμος δὲν ἔχει καὶ τόσο ἄδικο. Μπορεῖ νὰ μεγαλώνῃ τὸ μικρὸ ποτὲ ὅμως δὲν τὸ πλάττει. Δὲν πρέπει νὰ δίνουμε ἀφορμὴ στὸν κόσμο, νά!

"Ἡ Κιάρρα κατέβασε τὸ κεφάλι.

— Ἄς εἶναι τέλος πάντων, ἐξακολούθησα, ὅ,τι ἔγινε ἔγινε. Δὲν πιστεύω νὰ μὴν μπορέσῃς τώρα νὰ ξεχάσῃς αὐτὸ τὸν...

Μ' ἔκοψε, φωνάζοντας:

— Αὐτὸν τὸν γελοῖο; τὸν ἀνόητο; πού περίμενα, στὴν ἡλικία του, τὴν ἄδεια τῆς μητέρας του γιὰ νά...; Χμ! αὐτὸ μοῦ ἔλειπε! Μοῦ φαίνεται πῶς γελάσθηκα καὶ δεῦτερη φορὰ στὴ ζωὴ μου. Δὲν πειράζει... Τρίτη δὲν θὰ γελασθῶ.

"Ἐγινε ἡρεμῆ, κάθησε ἀντικρὺ μου καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ τῆς διηγηθῶ πῶς ἀκριβῶς συνέβη ἡ ἱστορία μὲ τὸν Αἰμίλιο.

Δὲν ἐδυσκολεύθηκα νὰ τῆς πῶ ὅλες τίς λεπτομέρειες. Κι ὅσο προχωροῦσα στὴ διήγησή μου, τόσο πῶ ἡρεμῆ, πῶ ἠσυχασμένη καὶ πῶ περιφρονητικῆ ἔβλεπα τὴν Κιάρρα. Κάθε ἀνησυχία μοῦ εἶχε φύγει. Στὸ τέλος ὅμως θεώρησα καλὸ νὰ τὴν ἐγκαρδιώσω ἀκόμα.

— Μὴ λυπᾶσαι, τῆς εἶπα, κι' ὄλ' αὐτὰ θὰ διορθωθοῦν. Ὁ κόσμος ὅταν δὲν ἔχει πιά ἀφορμὴ, ξεχνᾷ εὐκολο. Δὲν τρέχεις κανένα κίνδυνο, ἔννοια σου. Καὶ γρήγορα, πιστεύω, θὰ σοῦ ζητήσω τὴ γνώμη σου γιὰ κανένα ἄλλο.

— Ὄ, δὲν εἶναι καμμιά βία! μοῦ ἀποκρίθηκα. Γιὰ τὸν Αἰμίλιο σοῦ εἶπα, ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ τὸν συμπαθῶ...

— Ἴσως σημαίνει ; Ἴσως μπορεί νὰ συμβῆσιν καὶ τὸν ἄλλο.

— Ἄ, τότε μάλιστα !

Ὅταν χωριστήκαμε, δὲν μετανοοῦσα πιά πού εἶπα στὴν Κιάρρα τὴν ἀλήθεια. Ἦναι εἶχε δεχθῆ με γενναϊότητα. Καὶ πάντα, — στοχαζόμουν, — ἦταν καλύτερο γι' αὐτὴν νὰ τὴν ξέρι . . .

* *

Δὲν θὰ εἶχε περάσει οὔτε μὴν ἐβδομάδα. Ἦσυχια στὸ σπίτι,

Ὁ Νάνης, ἀνύποπτος ὀλωσδιόλου, ἐξακολουθοῦσε τὴν ὠραία του ζωὴ. Κι ἡ Κιάρρα ἐβαζε ὅλη τῆς τῆ δύναμη νὰ τὸν μιμηταί.

Ὡ, ναί ! κάθε ἄλλο παρά στενοχωρημένη, λυπημένη φαινόταν ἡ κόρη μου ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες. Κι εἶχα τὴν ἰδέα, πὼς χωρὶς μεγάλο κόπο θὰ κατώρθωνε νὰ ξεχάσῃ τὸν λιμνίω καὶ μαζί του ὅλα τὰ δυσάρεστα.

Μιά-δύο φορές, ἀλήθεια, τὴν ἐπίασα μὲ τὰ μάτια προσηλωμένα στὸ κενό, ὅπως τὴν ἡμέρα ἐκεῖνη πού τῆς ἔκαμα τὴ μεγάλη σκηνή. Ἀλλὰ καὶ τὶς δύο φορές, μάλιστα τῆς μίλησα, συνηλθε τόσο γρήγορα κι ἐγέλασε τόσο εὐθυμα, ὥστε δὲν μοῦ ἔμεινε ἡ παραμικρὴ ἀνησυχία.

Ὡς τόσο, μὴ νύχτα, δὲν μπόρεσα νὰ κοιμηθῶ.

Εἶχα πέσει στὸ κρεβάτι τῆ συνηθισμένη ὥρα, χωρὶς νὰ συμβῆ προηγουμένως τίποτε ἔκτακτο πού νὰ μοῦ ἐρεθίσῃ τὰ νεῦρα. Καὶ ὅμως δὲν μ' ἐπαύει ὁ ὕπνος. Ἐνα σωρὸ σκέψεις, πρῶτα κοινές κι ἀδιάφορες, ἔπειτα μαῦρες, ἀπάσιες, μοῦ τὸν ἐδιωχναν.

Ὅτ ἐπιμείνω σ' αὐτὴ τὴν ἀγρυπνία, γιατί ἀποτελεῖ τὸ παράδοξο, τὸ πιδ ἀνεξήγητο, τὸ πιδ μυατηριώδες περιστατικὸ τῆς ζωῆς μου. Πολλά τέτοια εἶχ' ἀκούσει, ἀλλὰ δὲν μοῦ εἶχε συμβῆ ἀκόμα κανένα.

Τὸ περισσότερο, συλλογιζόμουν τὴν Κιάρρα. Ἐλεγα πὼς τὸ χῶνεψε καὶ χαιρόμουν. Κ' ἔκανα σχέδια γιὰ τὸ μέλλον τῆς, γιὰ τὸ γάμο τῆς, πού μοῦ φαινόταν πάλι τὸ εὐχολώτερο πράγμα τοῦ κόσμου. Ἦμουν τελοσπάντων αἰσιόδοξος. Κι ἐπερίμενα ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ νὰποκοιμηθῶ.

Σιγά-σιγά ὅμως ἡ αἰσιοδοξία αὐτὴ μὲ ἀφηνε. Καὶ πάλι ἐκεῖ πού συλλογιζόμουν τὴν Κιάρρα, εἶχα θυμηθῆ τὸν ἀνοστο ξανθὸ νέο τοῦ Γιαννάκη καὶ τὴ φοβερὴ ἐκεῖνη λέξη :

«παλιοκόριτσο» . . . Μία πολὺ κακὴ φήμη ἐθάρυε τὴν κόρη μου. Ἰὼξερε κι ἡ ἴδια. Κι εἶχε ἰδῆ τὸ πρῶτο κακὸ ἀποτέλεσμα, — τὴν ἀρνησὴ τοῦ Αἰμίλιου νὰ τὴν πάρῃ. Πὼς μποροῦσε αὐτὸ τὸ πράγμα νὰ μὴ τῆς ἔκαμ' ἐντύπωση ; Ἡ ἀφηρησιὰ τῆς μὴν ἦταν προσποίηση ; Μὴν ἔπαυσε τὸ κορίτσι καὶ δὲν εἶχα οὔτε ὑποψία :

Ἀπὸ τῆ στιγμὴ ἐκεῖνη οἱ σκέψεις μου ἦταν ὅλες μαῦρες. Εἶχ' ἀπελπισθῆ ἀκόμα, πὼς δὲν θὰ κατώρθωνε νὰ κοιμηθῶ. Καὶ γύριζα στὸ κρεβάτι μου, καταστενοχωρημένος.

Εἶχαν κτυπήσει κι οἱ τρεῖς μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Κι ἤξερε, πὼς, ὅταν αὐτὴ ἡ ὥρα μ' εὑρισκε ἀγρυπνο, δὲν κοιμώμουν πιά, παρά τὸ πρῶτ.

Τότε μοῦ ἦλθε ἡ ἰδέα νὰ σηκωθῶ καὶ νὰ πάω σιγά-σιγά στὴν κάμαρα τῆς Κιάρρας . . .

Δὲν ξέρι γιατί, δὲν μποροῦσα νὰ τὴν φαντασθῶ κοιμισμένη, ἤσυχη, ἐνῆ ἐγὼ τῆ συλλογιζόμουν κι ἀγρυπνοῦσα. Καὶ μοῦ ἔλεγε, πὼς κι' αὐτὴ, τὴν ἴδια ὥρα, ἔκανε μαῦρες σκέψεις, πού τῆς ἐδιωχναν τὸν ὕπνο. Ὅχι, δὲν μποροῦσα νὰ τὴν φαντασθῶ κοιμισμένη !

Κι αὐτὸ ἀκριβῶς ἦταν τὸ προαίσθημα.

Πέρασε ἀκόμα μὴ ὥρα.

Μία ἔλεγα νὰ σηκωθῶ, μία ἔλεγα πὼς ἦταν ἀνοησία.

Ἄξαφνα ὅμως ἀκούτ' ἀπὸ μακριά, ἀπὸ πολὺ μακριά, σὰ μὴ κρυγὴ γυναικεία, ἀπαίσια. Ποῖος ξέρι ποιά ξεφώνιζε στὴ γειτονιά, εἴτε ἀπὸ πόνος, εἴτε ἀπὸ λύπη, εἴτε ἀπὸ θυμὸ . . . Καὶ μ' ἐπίασε μὴ μεγάλη ἀνησυχία, σχεδὸν ἕνας φόβος . . .

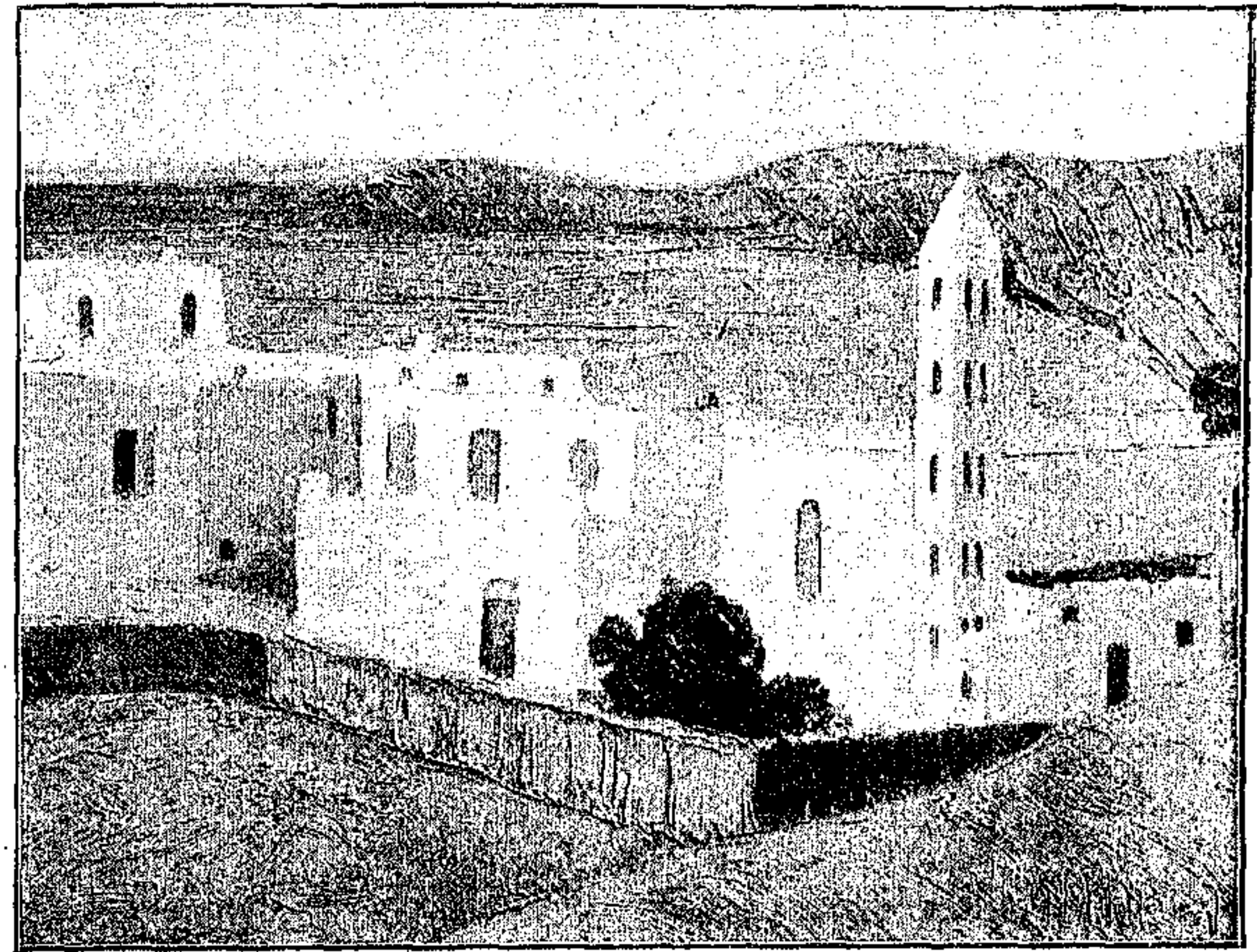
Σηκώθηκα, πέρασα στὰ πόδια μου τὶς παντοφλές κι ἔτσι καθὼς ἤμουν, ἀν ὕπνοβάρης, βρέθηκα στὸ διάδρομο.

Ἡ κάμαρα τῆς Κιάρρας δὲν ἦταν μακριά. Προχώρησα σ' ἐν' ἀμυδρὸ φῶς καὶ, μάλιστα ἔστριψα τὸν ἄλλο διάδρομο, εἶδα φῶς ζωηρότερο.

Ἰδῆβαινε ἀπὸ τὸ φεγγίτη, πού ἦταν ἀπένανθ ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς κάμαρας τῆς !

Ἦξερα ὅμως πὼς ἡ Κιάρρα δὲν κοιμόταν ποτὲ μὲ φῶς. Νὰ λοιπὸν πού ἀγρυπνοῦσε κι αὐτὴ ! Καὶ δὲν θάταν οὔτε ξαπλωμένη στὸ κρεβάτι, γιατί πάλι θὰ εἶχε σκοτεινά. Ἐκτὸς ἀν ἐδιόθαζε . . .

Μὰ τέτοια ὑπόθεση, ἐκεῖνη τῆ στιγμὴ, δὲν

ΠΕΡΙΚΛΗΣ Ν. ΛΥΤΡΑΣ

ΤΟΠΙΟΝ - ΤΗΝΟΣ

μοῦ φαινόταν καθόλου πιθανή. Τὸ προαίσθημά μου ἦταν κακὸ. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν τολμοῦσα νὰ κτυπήσω, ἢ νὰ δοκιμάσω ν' ἀνοίξω ἐκεῖνη τὴν πόρτα, ἢ νὰ ρωτήσω ἀπέξω τὴν Κιάρρα τί κάνει . . .

Ἦθελα νὰ τὸ ἰδῶ καὶ ὄχι νὰ μοῦ τὸ πῆ ἐκεῖνη, πού μποροῦσε νὰ μοῦλεγε κι ἕνα ψέμμα . . .

Ἀλλὰ πὼς ;

Ἀπὸ τὴν κλειδαρότρυπα, μισοβουλωμένη κιόλα μὲ τὸ κλειδί, δὲν ἔβλεπα τίποτε. Ἡ ὀπτική ἀκτίνα, ἀπὸ κεῖ, δὲν ἐφθανε στὸ μέρος ὅπου βρισκόταν ἡ Κιάρρα.

Καὶ συλλογίσθηκα μὴ στιγμὴ νὰ φέρω τὴ σκάλα καὶ νὰ κοιτάξω ἀπὸ τὸ φεγγίτη, ὅπως τὸ ἔκαμα τότε μὲ τὸ Νάνη . . .

Ἄξαφνα ὅμως, καθὼς ἤμουν σκυμμένος στὴν κλειδαρότρυπα, παρατήρησα πὼς ἡ γραμμίτσα, ἡ χαραμάδα στὸ κλείσιμο τῆς πόρτας, ἐφεγγε ὅλη, χωρὶς νὰ διακόπτεται πουθενὰ ἀπὸ κανένα μαυράδι. Δὲν ἦταν λοι-

πὸν κλειδωμένη ἡ Κιάρρα, οὔτε σῦρτη εἶχε βάλει ἀπὸ μέσα. Θὰ ἔκλεισε ἀπλῶς τὴν πόρτα μὲ τὸ χερούλι, πού ἡ σούστα του, χαλασμένη ἴσως, δὲν εἶχε πιάσει. Ἐφτανε νὰ σπρώξω ἐλαφρὰ γιὰ νὰνοίξῃ.

Κι αὐτὸ ἔκαμα.

Ἀθόρυβα, μὲ τὸ πρῶτο μου ἐλαφρὸ σπρώξιμο, ἡ χαραμάδα ἐπλάτυνε. Κι ἐπειδὴ δὲν ἔκουσα τίποτε, ἐσπρώξα ἀκόμη.

Τότε μπόρεσα νὰ ἰδῶ τὴν Κιάρρα.

Καθόταν ντυμένη, μὲ τὴ ράχη πρὸς τὴν πόρτα, μπροστὰ σ' ἕνα τραπεζάκι, κι' ἔγραφε. Δίπλα τῆς ἦταν ἕνα ποτήρι νερό.

Περίεργο πράγμα ! Τὸ πρῶτο πού εἶδα, τὸ πρῶτο πού μοῦ ἔκαμ' ἐντύπωση, ἦταν αὐτὸ τὸ ποτήρι, πού ἐγυάλιζε ζωηρὰ κι ἀλόχοτα κάτω ἀπ' τὸ ἠλεκτρικὸ . . .

Ἴσως σημαίνει αὐτὸ τὸ βιαστικὸ νυκτερινὸ γράψιμο ; Ἴσως γύρευε τὸ γεμάτο ἐκεῖνο ποτήρι ἀπάνω στὸ τραπεζάκι ;

Τὸ κακό μου προσάσθημα δυνάμωσε.

Ἄνοιξ' ἀκόμα τὴν πόρτα κι ἐπέρασα μέσα, χωρίς νὰ με ἀκούσῃ καθόλου ἢ Κιάρρα, χωρίς νὰ δικιόψῃ, χωρίς νὰ στραφῇ.

Ἦταν τόσο βυθισμένη! Καὶ φοβόταν τόσο λίγο πῶς ὅτις τέσσερις τὸ πρωὶ κάποιος θὰ ἐσπρωχνε τὴν πόρτα τῆς κάμαράς της! . .

Γι' αὐτὸ δὲν εἶχε φροντίσει οὔτε κἀν νὰ τὴν κλείσῃ καλά. Εἶχε ὅμως καὶ κάποιον ἄλλο λόγο ποὺ δὲν ἐκλείδωσε. . .

Ἐπλησίασα σιγά-σιγά καί, κρατώντας τὴν ἀναπνοή μου, στάθηνκα πίσω της.

Εἶδα τότε πῶς τὸ ποτήρι ἐκείνο δὲν εἶχε μέσα νερὸ καθαρὸ· εἶδ' ἀκόμα πῶς ἡ Κιάρρα εἶχε τελειωμένο ἓνα γράμμα καὶ τώρα ἔγραφε δεύτερο. . . Τὸ πρῶτο βρισκόταν ὀλάνοιχτο σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ τραπέζιου κι εἶχε ἀπὸ πάνω τὸ φάκελλό του, γραμμένον κι αὐτόν.

Συγκέντρωσα τὸ βλέμμα μου στὴν ἐπιγραφὴ καὶ μοῦ φάνηκε πῶς διάβασα τὸνομά μου.

Ἀντριχίσινα, κατάλαβα, φωτίσθηκα!

Καὶ μοῦ ἤρθε νὰ ὀρμήσω, καὶ πρῶτα-πρῶτα, νὰρπάξω τὸ ποτήρι ποὺ γυάλιζε ἔτσι ἀπαίσινα στὸ φῶς καὶ νὰ τὸ πετάξω ἀπ' τὸ παράθυρο.

Συλλογίσθηκα ὅμως τὸν τρόπο τῆς Κιάρρας καὶ κρατήθηκα.

Δὲν ἔπρεπε νὰ παρουσιασθῶ τόσο ξαφνικά.

Καὶ πισοπατώντας, ξαναγύρισα ὡς τὴν πόρτα.

Αὐτὰ ὄλα, ἐννοεῖται, ἔγιναν σὲ λίγα δευτερόλεπτα.

Αὐτὴ τὴ φορὰ, ἡ Κιάρρα, μ' ὄλο της τὸ βύθισμα, κάτι ἀκουσε καὶ γύρισε τρομαγμένη.

Μόλις πρόφτασα νὰ πιάσω τὸ θυρόφυλλο καὶ νὰ προσποιηθῶ πῶς μόλις ἐκείνη τὴ στιγμή ἔμπαινα.

— Μπὰ! ἔκαμα. Δὲν κοιμήθηκες ἀκόμα; Καὶ γράφεις; . . .

— Ἄ! . .

Καὶ τὸ πρῶτο κίνημα τῆς Κιάρρας ἦταν νὰ κρύψῃ τὸ γράμμα ποὺ ἔγραφε κάτω ἀπ' τὸ στυπόχαρτό της.

— Ἐ, ἔ! ἔκαμα πλησιάζοντας γελαστός.

Περιττό! Δὲ θὰ διαβάσω βέβαια τὰ γράμματά σου! Ἀπορῶ ὅμως γιατί τὰ γράφεις τέτοιαν ὥρα. Κι ἔχεις, βλέπω, γραμμένο κι ἄλλο. . .

Χαμογέλασα μὲ προσποίηση θαυμαστή. — Δὲν ξέρω κι ἐγὼ τί ἔπαθα ἀπόψε! μοῦ ἀποκρίθηκε. Δὲ μοῦ πήγαινε ὕπνος καθόλου, καθόλου. Καὶ σηκώθηκα νὰ γράψω.

— Περίεργο! ἔκαμα. Κι ἐγὼ ἀπόψε ἔχω ἀγρυπνία. Καὶ μιὰ στενοχώρια σὲν πυρετό. Βγήκα καὶ γύριζα ἀπέξω, νὰ μοῦ περάσῃ, καὶ βλέποντας φῶς στὴν κάμαρά σου. . .

— Εἶσαι ἄρρωστος; μ' ἔκοψε ἀνήσυχη.

— Μοῦ φαίνεται. . . Καίω. Καὶ διψῶ. . .

ἄχ, πῶς διψῶ. . . Για, νὰ πιῶ λίγο νερό. . . Τὸ θέλεις αὐτό;

Καὶ χωρίς νὰ περιμεῖνω ἀπάντηση, ἔρπαξα τὸ ποτήρι καὶ τὸ ἔφερα στὸ στόμα μου μὲ ὀρμή, σὰ νάθελα νὰ τὸ κατεβάσω μονορρούφι.

— Μή!

Ἐντροπή ἢ Κιάρρα, πετάχτηκε νὰ μ' ἐμποδίσῃ, μοῦ κράτησε τὸ χέρι, μοῦ πήρε τὸ ποτήρι κι ἔτρεξε νὰ τὸ ἀφήσῃ στὴ νιπτήρα.

— Γιατί; ἔκαμα τάχα ἐκπληκτός.

— Αὐτὸ εἶναι. . . γιατρικό, μοῦ ἀποκρίθηκε καταταραγμένη. Στάσου νὰ σοῦ δῶσω νερό. . . Μιὰ στιγμή. . .

Σαπούνισε βιαστικά τὰ χέρια της, ὅπου εἶχαν πέσει μερικὲς σταξιές ἀπὸ τὸ «νερό» τοῦ ποτηριοῦ, κι ἐτοιμάσθηκε νὰ μοῦ γεμίσῃ ἕν' ἄλλο, ἀπὸ τὴν καράφα ποὺ εἶχε στὸ κομποδῖνο της.

— Μὰ τί γιατρικό εἶναι, ρώτησα, ποὺ τρομάζεις τόσο μὴν ἀγγίξῃ στὰ χεῖλιά μου; . .

— Σουμπλιμέ, μοῦ ἀποκρίθηκε. Διάλυση σουμπλιμέ. . . Μοῦ εἶχε τελειώσει καὶ τώρα δὲ ἔκαμα ἄλλη. Δὲν πρόφτασα νὰ τὴ βάλω στὴ μπουτίλλια.

Ἀλήθεια, ὄλοι μας στὸ σπίτι μεταχειρίζομαστε γι' ἀντισηπτικὸ διάλυση σουμπλιμέ, κι ἡ Κιάρρα βρῆκε ἔτσι πρόχειρη τὴ δικαιολογία. Φαντασθῆτε ὅμως, ἀν ἦταν δυνατό νὰ πιστέψω, πῶς τέτοιαν ὥρα θὰ ἐτοίμαζε τὸ ἀντισηπτικὸ της ἐπειδὴ. . . τῆς εἶχε τελειώσει!

(Ἀκολουθεῖ)

Τὸ δεκαπενθήμερον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Τὸ Μουσεῖον Μπενάκη

Ὁ τόπος μας, χάρι' στὴ γενναιοδωρία τῶν κληρονόμων τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ εὐεργέτου Ἐμμανουὴλ Μπενάκη, ἀποκτᾷ ἓνα σπουδαιότατο μουσεῖο. Τὸ μέγαρο τῆς ὁδοῦ Κουμπάρη, ποὺ χάρισαν οἱ κληρονόμοι τοῦ Ἐμμανουὴλ Μπενάκη στὸ Κράτος, δὲν εἶναι ἀπλῶς ἓνα οἶκημα ποὺ μπορεῖ νὰ γίνῃ καλλιτεχνικὴ στέγη. Μόνο του εἶναι ἓνα μοναδικὸ μουσεῖο. Τρεῖς πολὺτιμες συλλογές (ἡ συλλογὴ σπανίων ἐθνικῶν κειμηλίων, πινάκων καὶ ἄλλων ἔργων τέχνης τοῦ κ. Ἄντ. Μπενάκη, ἡ συλλογὴ ἀντικειμένων Ρωδιακῆς τέχνης τοῦ Ἀλεξάνδρου Μπενάκη καὶ ἡ συλλογὴ ἔργων Κινεζικῆς κεραιουργικῆς τοῦ κ. Εὐμορφοπούλου) δωρίζονται στὸ Κράτος μαζί μὲ τὸ μέγαρο.

Ἀλλὰ ἡ γενναιοδωρία τῶν ἀπογόνων τοῦ μεγάλου φιλανθρωποῦ δὲν σταματᾷ ἐδῶ. Ὁ Ἄντ. Μπενάκης θὰ προσθέσῃ στὸ μέγαρο τῆς ὁδοῦ Κουμπάρη μιὰ πτέρυγα ἀκόμα. Θὰ τὸ ἐφοδιάσῃ μὲ μιὰ μεγάλη βιβλιοθήκη καί, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν κανονικὴ λειτουργία του, θὰ τὸ προικοδοτήσῃ μὲ τὸ ἀπαιτούμενο χρηματικὸ ποσὸν καὶ θ' ἀναθέσῃ τὴ διοίκησίν του σὲ μιὰ ἐπιτροπὴ, στὴν ὁποία θ' ἀντιπροσωπεύεται πάντα ἡ οἰκογένεια Μπενάκη μὲ δυὸ μέλη της. Ἔτσι τὸ Μουσεῖον Μπενάκη θὰ εἶναι ἀσφαλισμένο ἀπὸ ὄλους ἐκείνους τοὺς κινδύνους ποὺ ἀπειλοῦν τὰ ἱδρύματα τοῦ εἴδους αὐτοῦ. Θὰ εἶναι ἓνα ἱδρυμα, στὸ ὁποῖο οἱ φιλότεχνοι θὰ μποροῦν νὰ ἐμπιστεθοῦν τὶς συλλογές των. Ὅ,τι ἀκριβῶς ἐπιθυμοῦν οἱ κληρονόμοι τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ εὐεργέτου.

Π. Χ.

Μνημεῖα καὶ Ἡρώα

Ἡ μεταπολεμικὴ κοινωνία, ὡς ἠθικὴ ὑπόστασις, δὲν μοιάζει καθόλου μὲ τὴν προπολεμικὴ. ἔχει μετατοπισθῆ τὸ κέντρο τῆς βαρύτητος κι ἡ ἰσορροπία εἶναι ἄλλη. Γεγονότα ποὺ, ἄλλη φορὰ, θάπαιρναν διαστάσεις σκανδάλου, δικαιολογοῦνται σήμερον ἀπὸ μιὰ συνήθεια τόσο γενική, ποὺ ἔχει γίνῃ σχεδὸν νόμος. Κορὶ φὰν τούτοι, ἔτσι κάνουν ὄλοι! Γι' αὐτὸ θάταν τουλάχιστο ἀναχρονισμὸς νὰ διαρρηξῇ κανένας τὰ ἱμάτιά του γιὰ τὸν τρόπο ποὺ γίνονται κάποιοι δῆθεν Διαγωνισμοὶ γιὰ Μνημεῖα καὶ Ἡρώα. Τὸν ξέρουν πιά καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ αὐτῶν τὸν τρόπο: εἶναι, προαποφασισ-

μένο σὲ ποιὸν γλύπτη ἢ ἀρχιτέκτονα θάνατεθῇ τὸ ἔργο. Γιὰ τὰ μάτια ὅμως, καλοῦνται μὲ μιὰ προκήρυξη νὰ διαγωνισθοῦν ὅσοι θέλουν. Γιὰ τὰ μάτια, σχηματίζεται καὶ μιὰ κριτικὴ ἐπιτροπὴ. Γιὰ τὰ μάτια, καμμιά φορὰ, δίνεται καὶ προθεσμία, ὥστε νὰ μπορέσουν «νὰ λάβουν μέρος καὶ ἄλλοι καλλιτέχναι». Ὅλα γιὰ τὰ μάτια. Τὸ ἔργο εἶναι πιά ἀγκαζέ, καὶ τίποτα, καμμιά ὑποβολὴ ὠραιότερου ἢ φτηνότερου, δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰλλάξῃ τὴν ἀρχικὴ ἀπόφασις.

Ἔτυχε νὰ παρακολουθῆσω ἓναν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς δῆθεν Διαγωνισμοὺς. Ἦταν γιὰ κάποιο Ἡρώο στὴν πρωτεύουσα μιᾶς μεγαλονήσου. Ἐνας φίλος μου γλύπτης, ποὺ ἔτυχε νὰ ἰδῇ τὴν προκήρυξιν σὲ μιὰν ἐφημερίδα, θέλησε νὰ διαγωνισθῇ. Καὶ πῆγε σ' ἓναν κύριο, ποὺ τοῦ εἶπαν πῶς εἶναι μέλος τῆς ἐδῶ Ἐπιτροπῆς, νὰ ζητήσῃ πληροφορίες. Ὁ κύριος αὐτός, φιλάνθρωπος φαίνεται, τοῦ εἶπε ἀμέσως: «Μιὰ νομίζω ὅτι δὲν θὰ γίνῃ διαγωνισμὸς» τὸ ἔργο ἔχει ἀνατεθεῖ στὸν γνωστὸ γλύπτη, τὸν κύριο Α.» «—Μὰ τότε πῶς δημοσιεύεται προκήρυξις γιὰ διαγωνισμὸ;» ρωτᾷ ὁ γλύπτης. «—Δὲν ξέρω. Νὰ πάτε νὰ ρωτήσετε τὸν κ. Β. Αὐτός εἶναι ἐδῶ ὁ κύριος ἀντιπρόσωπος τῆς τοπικῆς ἐπιτροπῆς». Ὁ φίλος μου πηγαίνει στὸν κ. Β., τὸν ρωτᾷ, τὸν παρακαλεῖ νὰ τοῦ πῇ ὅλη τὴν ἀλήθεια, γιὰ νὰ μὴ χάσῃ ἀδίκαια καιρὸ καὶ κόπο, κι' ὁ κ. Β. τοῦ ἀπαντᾷ: «Ὅχι! σὲ κανένα δὲν ἔχοιμε ἀναθέσει ἀκόμα τὸ ἔργο. Θὰ γίνῃ διαγωνισμὸς. Μπορεῖτε νὰ λάβετε μέρος;» Ὁ κακόμοιρος τὸ πιστεύει. Ἐργάζεται νύχτα-μέρα, τσακίζεται, ξεδεύεται, γιὰ νὰ κάμῃ ἓνα σχέδιο Ἡρώου. Κάνει ἓνα ἀριστουργηματάκι, ποὺ τὸ θαυμάζουν ὅσοι τὸ βλέπουν, ἀκόμα καὶ μέλη τῆς ἐδῶ ἐπιτροπῆς. Τὸν προτρέπουν νὰ τὸ στείλῃ, τοῦ ὑπόσχονται μάλιστα νὰ γράψουν ἐκεῖ-πέρα στὸν Μητροπολίτη, νὰ τὸ συστήσουν. Ὁ φίλος μου τὸ στέλνει. Ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὸ ἰδοῦν κἀν ἐκεῖ πέρα, χωρὶς νὰ τὸ ἀνοίξουν, τοῦ ἀπαντοῦν, εὐθὺς μὲ τὴν ἐπιστοφὴ τοῦ κυριόμου, ὅτι τὸ Ἡρώο εἶχε ἀνατεθεῖ πιά στὸν γνωστὸ γλύπτη κύριο Α.!

Κι' ἄλλα τέτοια, ὅσα θέλετε. . . Εἶπαμε, ὅπως ἔγινε ἡ κοινωνία, θάκανε ἀστεία ἐντύπωσιν ἐκεῖνος ποὺ θὰ τῆπαιρνε κατὰκαρδὰ καὶ θὰ διαμαρτυροῦταν σοβαρά. Ἡ συνήθεια εἶναι πιά νόμος. Τὰ Μνημεῖα καὶ τὰ Ἡρώα ἔτσι γίνονται; δὲν τὰ παίρνουν μὲ διαγωνισμὸ οἱ ἀξιότεροι, ἀλλ' οἱ ἐπιτήδεις, οἱ εὐνοούμενοι, ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν γνωριμίες καὶ διαθέτουν μέσα, εἴτε ἀξιοὶ εἶναι, εἴτε ἀνάξιοι. Πολὺ καλά. Ἐνα πρῶγμα ἔμως ἤθελα νὰ ρωτήσω: Γιατί ἀπ' αὐτὴ τὴ λοβιτούρα, νὰποκλείεται ὀλιγαριθ-

λου ὁ ἀνθρωπισμὸς κι' ἡ φιλανθρωπία; Δὲν μπόρουσε νὰ γίνεσαι πῆ φανερά, κιὸ παλληκαριστα; «Θὰ κίλισε ἐνα Ἡρώς καὶ τὸ ἀναθήσαμε στὸν γνωστὸ γλύπτη κ. Α. Αὐτὸς μᾶς ἄρρεσε. Ἐπιτέλεισε. Τελείωσε!» Ἡρὸς τί οἱ προκηρῆσεις, οἱ κριτικὲς Ἐπιτροπές, οἱ προθεσμίες κι' οἱ παρατάσεις αὐτῶν τῶν Διαγωνισμῶν ποὺ δὲν πρόκειται νὰ κριθοῦν ποτέ; Εἶναι σωστὸ, γιὰ νὰ τηρηθοῦν τάχα τὰ προσηχήματα, — πράγμα τόσο περιττὸ σήμερα, — νὰ παθαίνουν τέτοια νύλα οἱ κακώμοιροι οἱ ἄλλοι, οἱ ἐκ τῶν προτέρων αποκλεισμένοι, ποὺ, ἀνύποπτοι, ὑποβάλλονται σὲ τόσον κόπο, καὶ πολλές φορές οἱ φτωχοὶ ξεδεύουν χιλιάδες, γιὰ νὰ κέρρουν ἐνα πρόπλοισμα καὶ νὰ τὸ στείλουν στὸν δῆθεν Διαγωνισμὸ; Πολὺ σκληρό, πολὺ ἀπάνθρωπο, ἅγιε Μητροπολίτα! Ὅλα κι' ὅλα, ἀλλὰ λίγος ἀνθρωπισμὸς, λίγη φιλανθρωπία, νομίζω ὅτι, μ' ὅλο τὸ κατάντημα τῆς μεταπολεμικῆς κοινωνίας, θὰ χοροῦσε ἀκόμα σ' αὐτές τουλάχιστο τίς ὑποθέσεις. . . . Τί διάβολο! Τὸ ἴδιο λοιπὸν ἓνας φτωχὸς καλλιτέχνης, τὸ ἴδιο κι' ἓνας χοντράνθρωπος παραλῆς, ποὺ γεμιέται καμμιὰ φορὰ νὰ λάβῃ μέρος σὲ μιὰ ψευτοδημοπρασίᾳ τοῦ Δημοσίου γι' ἀρβύλες ἢ γιὰ σανά; Ξ.

Ἐπαλήθευσις θλιβερῶν προβλέψεων

Στὸ προηγούμενο τεῦχος τῆς «Νέας Ἐστίας» διετύπωσα μερικὰς ἐπιφυλάξεις γιὰ τίς ὑποσχέσεις ποὺ ἔδωσαν οἱ «νέοι» θεατρικοὶ συγγραφεῖς μ' ἐνα μανιφέστο τους. Θύμισα ἀκόμα ὅτι ὁ κριτικὸς «Θίασος τῶν Νέων» δὲν ἔκρινε παρὰ ν' ἀποδεχθῆι ὅτι οἱ «νέοι», ἐκτός ἀπὸ μιὰ ἢ δυὸ ἐξαιρέσεις, δὲν εἶχαν ἔργα ἀξία νὰ παιχθοῦν, καὶ παρατήρησα ὅτι ἡ ἀνασυγκρότησί του μπορεῖ νὰ εἶναι ἢ ἐπανάληψη ἑνὸς σφάλματος.

Ποτὲ ὁμοῦ δὲν περιμένα ὅτι θὰ εἶχαμ τόσο γρήγορα τὴν ἐπαλήθευση τῶν θλιβερῶν αὐτῶν προβλέψεων. Καὶ τί ἐπαλήθευση! Αὐτὰ ποὺ γράφτηκαν στίς ἐφημερίδας γιὰ τὰ τρία μονόπρακτα δράματα, δὲν ἦταν παρὰ κρίσεις ποὺ τὰ ἐχαρκτηρίζαν ἀπλῶς «γελοία». Ἐκείνο ὁμοῦ ποὺ ἔγινε στὴν προμετέρα τῶν μονοπρακτῶν ἦταν κατὰ τὸ μοναδικό, κατὰ ποὺ θὰ μείνει στὰ χρονικά τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου. Δὲν ἀπολοῦσαν τὸ κοινὸν τὰ τρία αὐτὰ μονόπρακτα, ὅπως συμβαίνει καὶ μετὰ ἀξιόλογα θεατρικά ἔργα. Δὲν τὸ ἀφῆσαν ἀσυγκίνητο κι' ἀδιάφορο. Ἀπεναντίας. Τὸ ἐξόργισαν. Ἀλλὰ ἡ ὁργὴ του ἦταν τόσο μεγάλη, ὅστε ἔσπασε. . . . μετὰ γέλια καὶ καγχασμούς. Μιὰ δλόκληρη πλατεία ἀπὸ κόσμον ἐκλεκετό, ἀπὸ κόσμον ποὺ δὲν παρασύρεται ποτὲ σ' ἐκδηλώσεις, φώναζε, συμπληρώνει τὸν ἠθοποιό; διασκεδάει μετὰ τὴν καρδιά της. Μετρικοί ἀπὸ τοὺς θεατᾶς παρὰ λίγο νὰ σκάσουν ἀπὸ τὰ γέλια. Ἄλλοι ἐφυγαν γιὰτὶ φοβήθηκαν μήπως πάθουν τίποτα. Ἐνα κῆμα ἀσυγκράτητης εὐθυμίας εἶχε ἀπλωθῆι στὴν πλατεία, ἐνῶ παίζονταν τὰ τρία αὐτὰ δράματα!

Ἄλλ' ἂν γελᾶσαμε τὴ βραδιά ἐκεῖνη μετὰ τὰ μονόπρακτα ὅσο ποτὲ στὴ ζωὴ μας, σήμερα

εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ ἐκφράσουμε τὴ λύπη μας γιὰ τὴν ἀποτυχία τῶν τριῶν αὐτῶν «νέων». Ἦταν μιὰ ἀποτυχία ποὺ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἔχει θλιβερὰς συνέπειες. Ὁ κόσμος ποὺ παρακολούθησε τὴν προμετέρα ἐκείνη ἢ διάβασε τίς δημοτικότητας κρίσεις τῶν ἐφημερίδων, θὰ θυμᾶται γιὰ πολὺν καιρὸ τὴν ἀποτυχία αὐτὴ καὶ θὰ προφέρει τὸ ὄνομα «νέοι» μετὰ μορφισμό, ποὺ θὰ δείχνει ἀπειρὴ δυσπιστία καὶ περιφρόνηση. Καὶ οἱ «νέοι» θὰ κοιτίσσουν πολὺ γιὰ νὰ σβήσουν τὴ φοβερὴ ἀνάμνηση ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ μονόπρακτα. Προσπίτων δ' «Θίασος τῶν Νέων» θὰ μοχθήσει ἀληθινὰ γιὰ νὰ κερδίσει πάλι τὴ συμπάθεια τοῦ κοινου. Θὰ πρέπει νὰ ἐργασθῆι πολὺ, πάρα πολὺ, καὶ κυρίως νὰ μὴ δέχεται ἀνεξέταστα τὰ ἔργα ποὺ τοῦ πηγαίνουν, ἀδιάφορα ἂν τὰ ἔργα αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ «νέους» πραγματικούς ἢ ἀπὸ «νέους» ποὺ πλησιάζουν τὰ πηνήντα.

Π. Χ.

Τὰ σοβαρὰ τοῦ κ. Κόντογλου καὶ τάστέτα τοῦ κ. Μπαστιά

Διαβάσαμε τὴν ἀπάντησιν τοῦ κ. Φ. Κόντογλου, εισηγητοῦ στὸ διηγηματογραφικὸ Διαγωνισμὸ τῶν «Ἑλληνικῶν Ἰαμμάτων», σ' ὅσα ἔγραψε ὁ κ. Ροδάς στὸ «Ἐλεύθερο Βῆμα» γιὰ τὸν ἀποκλεισμὸ τοῦ κ. Βεῖνόγλου. Στὴν ἀρχὴ, ὁ κ. Κόντογλου λέγει ὅτι ἀγνοεῖ τὴ «Νέα Ἐστία». Τοῦ τὸ συγχωροῦμε, ὅπως συγχωρεῖ κανεὶς καὶ μεγαλύτερες ἀνθρώπινες ἀδυναμίες ἀπὸ τὸ μικρὸ κι' ἀκίνδυνο αὐτὸ ψεμματάκι, σὲ ἀνθρώπους μετὰ τόσο δυνατὸ προσωπικὸ ταλέντο ὡς τῶν «Ταξιδιῶν». Εἴμαστε ἀπὸ τοὺς πρώτους ποὺ ἐξάραμε αὐτὸ τὸ ταλέντο, καὶ δὲν θὰ τὸ ἀρνηθοῦμε, ὅσα κι' ἂν πῆ ἑναντίον μας ὁ κάτοχος του. Κι' ἐρχόμεστε στὴν οὐσία ποὺ δὲν εἶναι καθόλου προσωπική.

Διαφωνοῦμε ἀπόλυτα μαζί του, ὅτι ὁ κ. Βεῖνόγλου, ὡς διηγηματογράφος καὶ πεζογράφος γενικά, δὲν ἔχει ἕπος καὶ τεχντροπία ἐντελῶς δικά του, κι' ἐπομένως ἐντελῶς ρωμῆικα, ἀφοῦ ὁ νεαρὸς συγγραφέας εἶναι ρωμῆος. Ἡ πρωτοτυπία του ἴσα-ἴσα μᾶς κάνει νὰ τὸν νομίζουμε μιμητὴ πότε κάποιου μοντέρνου Γάλλου, — ὅπως συνέβη στὸ Διαγωνισμὸ τῆς «Νέας Ἐστίας» μετὰ τίς «Θεότητες τοῦ Κοτύλου», ποὺ ὁ Ἄλκης Θρύλος φοβόταν πολὺ μὴν εἶναι μετάφρασις ἀπὸ τὸ γαλλικό, — πότε κάποιου Ἑγγλέζου, ὅπως συνέβη στὸν Διαγωνισμὸ τῶν «Ἑλληνικῶν Ἰαμμάτων». Ὁ κ. Κόντογλου, ποὺ δὲν ἀμφισβητοῦμε οὔτε τὴν πίστη του, οὔτε τὴ γνῶσιν του, θὰ τὸ ἀναγνώριζε, ἂν διαβάζε ὅσα ἔχει γράψῃ ὁ κ. Βεῖνόγλου, ποὺ ἄλλωστε δὲν τοῦ ἀρνεῖται τὸ μεγάλο ταλέντο. Θὰ ἴδῃ ὅτι εἶναι κι' αὐτὸς ἓνας «γνήσιος δέκτης τῆς γύρω του ζωῆς», κι' ἅμα ἔξερη μάλιστα πὼς ὁ ρωμῆος αὐτὸς πέρασε τὴν παιδικὴν του ἡλικία στὴ Σμύρνη, καὶ σ' ἀρραμένην κοινωνίᾳ τάξῃ τῆς Σμύρνης. Θὰ καταλάβῃ ἀπὸ ποῦ πῆρε καὶ παίρνει τοὺς τύπους αὐτοὺς τῶν διηγημάτων του ποὺ ξενίζουν ὡς ξένοι καὶ γεννοῦν ὑπομῆες

(ὅπως π. γ. ἡ θερησκόληπη γριὸ Ἄγγλιδα). Ἄν ὁ κ. Κόντογλου, ποὺ ζωγραφίζει στὰ ἔργα του Μεξικανούς κι' Ἰσπανιόλους χωρεῖς νὰ τοὺς γνηρίσῃ, μένει πάντο ἓνας ρωμῆος συγγραφέας, πόσο μᾶλλον ὁ κ. Βεῖνόγλου, ποὺ τοὺς ξένους τοῦ τοῦς γνώρισε κιάλα στὴ ζωὴ! Ἡ βράβευσί του σὲ Διαγωνισμὸ τῆς «Νέας Ἐστίας» ποὺ, ἂν τὴν ἐγνώριζε, — βεβαίως ὁ κ. Κόντογλου, — θάταν γι' αὐτὸν «ἐγγέγου» (!) ἡ καὶ κάνει φιλολογία», μαρτυρεῖ ἴσα-ἴσα ἐκεῖνο ποὺ ἰσχυρίζομαστε μεῖς. Τὸ «κάνω φιλολογία» εἶναι ἐνα γαλλικὸ κλισιὸ τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ τοῦ αἵωνα, ποὺ τελευταία τοῦ γίνεται μεγάλη κατάρχη στὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ δὲν λέγει τίποτ' ἀπολύτως. Ἀπόδειξη ὅτι ἀποτελεῖ κι' ἐν' ἀπὸ τὰ πιὸ συνηθισμένα κριτικά τεστάρια τοῦ κ. Φώτου Πολίτη. Ὅλοι ὅσοι δὲν εἶναι ἀγράμματοι σὰ μερικούς, ὅλοι ὅσοι ξέρουν τί γράφτηκε στὸν κόσμον, καὶ παρακολουθοῦν τὸ τί γράφεται, κι' ἐπιτέλους δὲν θεωροῦν τὰ βιβλία περιττά, ὅλοι αὐτοὶ κάνουν καὶ «φιλολογία». Γιατὶ τοῦτο δὲν τοὺς ἐμποδίζει, ὅσους ἔχουν ταλέντο, νὰ κάνουν καὶ «ζωή». Τὸ τέλειο ἔργο σήμερα εἶναι κείνο μόνον ποὺ συνδυάζει καὶ τὰ δύο. Ἐριστοτεχνήματα τῆς ἀγράμματος μεγαλοφυΐας, ἀπὸ τίς ρωμῆικες κι' αὐτὰ φαντασιώσεις, μᾶς εἶναι τόσο ξένα, ὅσο καὶ τὰ ψιχα κατὰσκυάσματα τὰ «περιδιαγραμμάτων». Ἡ λογοτεχνική μας ἐργασία τὸ ἐπακρωῖναι, κι' αὐτὴν μᾶλλον ἔπρεπε νάχει ὡς «ἐγγέγου» ὁ κ. Κόντογλου; ἐκτός ἂν ἰσχυρισθῇ πάλι ὅτι τὴν ἀγνοεῖ ὅπως καὶ τὴ «Νέα Ἐστία», ἢ ὅτι τὸ ρομάντο «Πλούσιοι καὶ Φτωχοὶ» δὲν εἶναι «ζωή». . . . Σ' αὐτὰ μόνον τὰ σημεῖα διαφωνοῦμε μετὰ τὸν κ. Κόντογλου κι' ἐπιμένουμε ὅτι, ἔστω χωρεῖς νὰ θέλῃ, ἀδίκην ὡς κριτικὴς τοῦ Διαγωνισμοῦ ἓνα νέο συγγραφέα, ποὺ εἶχε κάθε δικαίωμα στὸ πρῶτο βραβεῖο.

Ἄν τώρα ὁ συγγραφέας αὐτὸς ἔτυχεν νὰ πάρῃ μικρὸς τὸ πρῶτο τὸν βραβεῖο στὴ «Διάπλασι», ποὺ καὶ τὰρ' ἀκόμα τὴ σκολίξει μετὰ ἰστοριογενημάτων — ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς του ζωῆς σάν τὸ «Περὶ βόλι τοῦ Παππουλή» καὶ σάν τὸν «Γυρισμὸ», — δὲν εἶναι λόγος, μὰ τὴν ἀλήθεια, νὰ τὸν ὑποβιάζομε. Ἀπεναντίας! . . . Ὁ φίλος κ. Μπαστιάς, ποὺ κατὰ γράφει γι' αὐτὸ στὸ ἴδιο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ του, ὠρισμένως ἀστεϊεύεται. Καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι βρῆμ' ἐπιτέλους τὸν τόνον αὐτῶν τῶν «φιλολογικῶν» ἐπαγγελματικῶν ἀντεγκλήσεων: Ἄστελος, ἄκακος, ἀνάδυνος, φαιδρός. Ἐπιτέλει! Ἐπιτέλει! Ἐπιτέλει! ὁ κόσμος, ἀντὶ νὰ θυμῶνῃ μαζί μας ὅπως ἄλλοτε. . . . Ξ.

Οἱ «Σιγανόπακιδες» καὶ ἡ λογοκρισία

Τὴν κατακραυγὴ, μετὰ τὴν ὅποια ἐγινε δεκτὸ τὸ νέο ἔργο τοῦ κ. Παντελῆ Χόρν οἱ «Σιγανόπακιδες» ὁμολογῶ ὅτι ὄχι μόνον τὴν συμμερίζομαι, ἀλλὰ καὶ τὴν θεωρῶ ἀναγκαίτητη γιὰ παρόμοιες περιπτώσεις. Γιὰ θεατρικά ἔργα σάν τίς «Σιγανόπακιδες», — ποὺ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ κριθοῦν ὅπως τοὺς ἀξίζει ἀπὸ τὸ θεατρικὸ κριτικὸ τῆς «Νέας Ἐστίας», — πρέπει νὰ ἐξαν-

τελεῖται ὅλη ἡ ἀυστηρότης. Ὅταν μάλιστα τὰ ἔργα τοῦ εἶδους αὐτοῦ τυχαίνει νὰ γράφονται ἀπὸ ἀνθρώπους σάν τὸν κ. Χόρν, ποὺ εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς δυὸ-τρεις καλοὺς θεατρικοὺς μας συγγραφεῖς, ἢ ἀυστηρότης δὲν πρέπει νὰ ἔχει κανένα μέτρο.

Ἄλλ' οἱ «Σιγανόπακιδες» δὲν κριθῆκαν μόνον ἀπὸ τοὺς εἰδικούς; τῶν ἐφημερίδων. Κριθῆκαν κι' ἀπὸ τὴν Ἀστυνομία. Ἡ καλύτερα, ἀπὸ ἓνα ἀστυνόμο, ποὺ ἀπαγόρευσε τὴ συνέχισιν τῶν παραστάσεων των, ἀφοῦ γνομάτευσε ὅτι προσβάλλον τὴ θρησκεία.

Ἡ κρίσις ὁμοῦ αὐτὴ τοῦ κ. ἀστυνόμου εἶναι ἀπαράδεκτη. Ὅχι γιὰτὶ τὴ βρῶσκουμε ἀυστηροῦ, ἀλλὰ γιὰτὶ προέρχεται ἀπὸ ἓνα ἀναρμόδιο καὶ δημιουργεῖ μιὰ κακὴ ἀρχὴ. Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ κ. Χόρν, ποὺ διαμαρτυρήθηκε καὶ χαρακτήρισε ἀναλεύθερο μέτρο τὴν ἐπέμβασι τοῦ κ. ἀστυνόμου, μᾶς ἔχει στὸ πλεύρό του. Ἀλλοίμονο, ἂν ἡ τύχη ἑνὸς ἔργου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν ἑνὸς κ. ἀστυνόμου! Ἡ τέχνη, καλὴ ἢ κακὴ, πρέπει νὰ εἶναι ἐντελῶς ἐλεύθερη καὶ νὰ μὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ καμμιὰ ἐπιτροπὴ λογοκρισίας δημοσίων θεαμάτων. Νὰ μὴ ἐξαρτᾶται δηλαδή οὔτε ἀπὸ τὴ γνῶμην μερικῶν ἀνθρώπων, ποὺ μποροῦν, βέβαια, νὰ κρίνουν καλύτερα ἀπὸ ἓνα κ. ἀστυνόμο.

Τὸ θεατρικὸ ἔργο ἰδίως, ἂν εἶναι κακό, θὰ πῆσει μόνον του, χωρεῖς τὴν ἐπέμβασι κανενὸς κ. ἀστυνόμου καὶ καμμιᾶς ἐπιτροπῆς. Καὶ οἱ «Σιγανόπακιδες» ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἔκαναν παρὰ πολὺ λίγες, ἐλάχιστες παραστάσεις. Θὰ ἔπεισαν, γιὰτὶ δὲν ἄρρεσαν. Ἐνῶ, ἂν θεωρηθῆι παράνομη ἢ ἀπόφασις τοῦ κ. ἀστυνόμου καὶ ξαναπαιχθοῦν, θ' ἄρρεσουν, ἢ τουλάχιστο θὰ ἔχουν πυκνὸ ἀκροατήριον. Θὰ ἔχουν τὸ ἀκροατήριον τῶν «ἀπαιγορευμένων» ἔργων, ποὺ δημιουργεῖται ἀπὸ τίς διάφορες ἀστοχὲς ἐπεμβάσεις.

Π. Χ.

Ἡ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Ἐκθεσις Δ. Φ. Μεζίκη

(Ἀθήναια Στρατηγοπούλου)

Ὁ κ. Δ. Φ. Μεζίκη ἐδιάλεξε μὲν ἄσχημη περιστάσι, γιὰ νὰ ἐκθέσει τὰ προϊόντα τῆς τέχνης του. Τί τὰ θέλετε; Εἰμαθα ἢ γενεὰ τῶν Ἐπιγόνων! Ἡ ἐποχὴ μας ἔχει ἀναλύσει μὲ ἀξιοθαύμαστη ὑπομονή ὅλους τοὺς σταθμούς τῆς τέχνης, ἀπὸ τότε, ποὺ ὁ ἀνθρώπος ἔχει ἐκφρασθῆι μετὰ τὸν πρῶτον τρόπο του. Τὰ ἔχει ὅλα μέχρι τῆς ἐλάχιστης λεπτομερείας συστηματοποιήσει μετὰ τὴν λαμπρὴν μέθοδον τοῦ Ἱστορικοῦ Καμμιὰ γωνία τῆς Ἱστορίας τῆς τέχνης δὲν ἔμεινε σκοτεινὴ. Πράγμα βέβαιον εὐχάριστο ἀπὸ τὴ μιὰ ὄμην, ποὺ ἐπλούτισε τὴ σοφία του καὶ στὸ κεφάλαιον αὐτὸ τοῦ πολιτισμοῦ του' ἀπ' τὴν ἄλλη ὁμοῦ μένει κάποιος ἀπογοήτευσι στὸν παρατηρήτη, ποὺ εὐρίσκειται ἐκπληκτοσ προστά σ' ἓνα τέτοιον ἀπάνταστον ὄγκον ματιέρας. Μ' ὅλα ταῦτα, ὁ κ. Δ. Φ. Μεζίκη ἐνόμισε, πὼς ἦταν ἀνάγκη κι' αὐτὸς νὰ

μᾶς ἐξηγήσει τὴν περίοδον τῆς Γαλλικῆς Τέχνης τοῦ 18ου αἰῶνος καὶ ἰδίως τὰ μᾶς μιλῶσαι μετὰ τὴ ζωγραφικῆ τού - τις «Λουόμενες» καὶ τὴ «Σπουδὴ συνθέσεως» - γὰ τὸν Renoir, τὸν «νεώτερον Rubens, τὸν μίγον αὐτὸν τεχνίτην τοῦ Ἐμπρεσιονισμοῦ».

Αὐτὸ, ποὺ ζημιώνει πολὺ τὴν τέχνην τοῦ κ. Α. Φ. Μεζίζη, εἶναι ἡ ἀνομοιομορφία τοῦ ἔργου του. Κι' αὐτὴ δὲν προέρχεται ἀπὸ μιὰ ἐξέλιξη - ἴσως θὰ τὸν συγχωροῖσε κανένας γιὰ τὴν κάθου πρὸς πᾶσαι νὰ φθάσει στὸν τελειωτικὸ σκοπὸ του, - ἀλλ' ἀπὸ μιὰ παρατηρούμενη γενικὴν ἁλλοίωσιν περιεχομένου τέχνης.

Κι' αὐτὸ τὸ κενὸν δοκιμάζει νὰ τὸ συμπληρώσει μ' ἕνα ραφινισμένον «ἐκλεκτικισμόν», ποὺ ἔχει ἐμφύτως, νὰ ἐκλέγει τὰ θέματα του, ἔτοιμα, σευλιζαρισμένα ἀπ' τοὺς ἄλλους τεχνίτας. Τὸ νὰ ξέρει ἕνας καλλιτέχνης νὰ διαλέγει τὸ ὄλιζὸ του εἶναι ἕνα ἀναμφισβήτητο προτέρημα. Περισσότερο ὅμως ἀξίζει νὰ «μᾶζει», νὰ «ζητεῖ» - νὰ ἔχει μέσα του δικὴν τὴν ἀνηχησίαν. Ἔτσι, ὀδηγούμενος ἀπὸ μιὰ δική του αἰσθητικὴν θὰ φθάσει ἀσφαλῶς σὲ μιὰ προσωπικὴ, ἐκλεκτικότητα. Ἄλλως, αὐτὸς ὁ «ἐκλεκτικισμὸς» κινδυνεύει νὰ τὸν παρασύρει σὲ μιὰ ἐπιπόλαια ἐκδήλωσιν τῆς τέχνης.

Ὁ κ. Α. Φ. Μεζίζης ἠρώθηκε, ἀπ' τὴν λεπτὴν διανοητικὴν τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ νὰ εἶναι περισσότερο ἐνθουσιασμένος μετὰ τὴ φανταστὴν Τέχνην τοῦ Guys καὶ τοῦ Toulousse, τὴ χάριν τῶν σχεδίων τοῦ Ballotou παρὰ μετὰ τὴ δικήν του ζωγραφικὴν! Πράγμα ὄχι τόσο κολακευτικὸν γιὰ ἕνα νεαρὸ ζωγράφο!

Στὴν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλικῆς ζωγραφικῆς τῆς 18ης ἐκατονταετηρίδος εἶχαν ελαχιστά μέρη καὶ δανδιδες τῆς τέχνης μ' ἐπὶ κεφαλῆς τὸν περίφημον Beardsley, τὸν κυριώτερον ἀντιπρόσωπον τῆς «Ἀγγλικῆς γραφικῆς τέχνης». Ἡ ἱστορία μ' ἕνα συγκαταβατικὸ χαμόγελο τοὺς δέχτηκε στὸν . . . «περίβολον» τῆς τέχνης! Γιατί εἶχαν ἀπλούστατα φαιδρύνει μετὰ τὸ χρῶμα καὶ τὴ γραμμὴ τῶν τὸν βαρῶν δριζόντων τῆς ζωγραφικῆς τοῦ τόπου τῶν. Τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ δανδισμού κρέπει νὰ τὸν πάρει κανένας, τὴ φορὰ αὐτῆ, ἀπ' τὴν καλὴν τὴν ἀποψη. Ἄς περιορισθοῦμε στὸν ἀκριβῆ δριζμόν, - πὲρ καλῆτερα ἀφορισμόν! - ποῦδωκε στὴ λέξιν αὐτῆ ὁ Baudelaire: «Dandy δὲν εἶναι παρὰ ἕνας flâneur μετὰ γούστο!» Ὁ ἀνθρώπος, ποὺ γυρῶζει τὸν κόσμον χωρὶς κανένα ἐπάγγελμα, ἢ τοῦλάχιστον περιφέρεται χωρὶς κανένα σκοπὸ ἀνω-κάτω στὰ μεγάλα μπουλβάρ μονάχα ἀπολαύοντας τὴ Ζωὴ καὶ τὴν Ἄγαν. Διάβολο! Εἶταν ἕνα κοινωνικὸ καθήκον νὰ ἔχουν κι' αὐτοὶ ἕνα modus vivendi. Καὶ ἐξέλεξαν ἕνα «ἐπάγγελμα», ποὺ ἴσως δὲν τοὺς ἐχρειάζετο γιὰ νὰ ζήσουν! Εἶταν ὅταν κατὰ παραπάνω ἀπὸ μιὰ περιττὴ καὶ ἀνώφελη πολυτέλεια. Φοβούμεθα, μήπως τὸν τελευταῖον αὐτὸν καιρὸν, τὸ φαινόμενον αὐτὸ τοῦ δανδισμού στὴ τέχνην ἔχει ἐκδηλωθῆ καὶ στὴ Νεο-ελληνικῆ ζωγραφικῆ.

Γ. Β.

«Παλιὰ Ἀθήνα»

Σχέδια Ἀθηνῶν Ταρσοῦλη

[Ἐκδόσις ἐ' Αὐλοῦ Τέχνης.]

Ἡ ἐκθεσίς τῆς «Παλιᾶς Ἀθίνης» - ποῦθε διοργανώσαι ἐδῶ καὶ κάμποσον καιρὸν τὸ «Ἀσπλον Τέχνης» - συμπληρώνεται μετὰ τὰ σχέδια τῆς Κας Ἀθηνῶν Ταρσοῦλη. Ἔτσι, ἔχουμε μιὰ ἐνδιαφέρουσα καλλιτεχνικὴ ἀποψη τῆς Ἀθίνης μ' ὅλον τὸν θαυμάσιον τοπικὸν χαρακτῆρα τῆς. Γραφικῆς γειτονιῆς μετὰ τὴν ἀπλοϊκὴν, ἡσυχη ζωὴ τῶν Παλιῶν ἐκκλησιῶν μετὰ τὴν Βυζαντινὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν. Στενὰ σοκάλια τῆς Πλάκας. Ἀλλὰς φτωχόσπιτων μετὰ τὴν πληθωρικὴν ἀρρωστη βλάστησίν των, - ὅλ' αὐτὰ περνοῦν νοσταλγικὰ μπροστὰ ἀπ' τὰ μάτια μας. . . Ἡ ζωγράφος φρόντισε νὰ μαζέψει μετὰ τὴν ἀπέραντη ἀγάπην ὅλο αὐτὸ τὸ πλοῦσιον ὄλιζόν, ποῦθε σκορπίσει ὁ καιρὸς στὸ διάβα του. . .

Τὰ σχέδια τῆς Κας Ἀθηνῶν Ταρσοῦλη - τὰ καλύτερα - εἶναι: «Ἀθλῆ τοῦ Παλιοῦ Πανεπιστημίου», «Ἀποψη χιονισμένης Ἀθίνης», ὁ «Μεντροπῆς κι ἕνα Παλιόπιστο» δὲν ἔχουν τίποτε ἀπ' τὴν Ἀκαδημαϊκὴν ἀστυρότητα τῆς γραμμῆς. Ἐνα τέτιον πρᾶγμα θὰ ἐζημιῶνε ὁπερβολικὰ τὴ γοητεία των. Ἡ τέχνη δὲν εἶναι γιὰ ν' ἀντιγράψει τὴ φύσιν, ὅπως εὐρίσκεται στὴ πραγματικὴ τῆς μορφή, ἀλλ' ὅπως τὴν ἀισθανόμεθα οἱ ἴδιοι μέσα μας. Ἰόσο πληρῆκι δῆταν ἰδίως ἡ Γραφικὴ Τέχνη, - ποὺ δὲν ἔχει κανένα ἄλλο «ζωγραφικὸν στοιχείον», παρὰ μονάχα τὴ γραμμὴν, - τὸ λιτότατον αὐτὸ μέσον τῆς ἐκφράσεως, - ἂν περιορίζονταν ἀπλόως στὸ ξηρὸ αὐτὸ νόημα τοῦ ρεαλισμοῦ. . .

Ἄς μὴ χανώμεθα σὲ τεχνικὸν ὀρισμὸν. Ἡ Κας Ἀθηνῶν Ταρσοῦλη δὲν ἀνέλαβε βέβαια νὰ ἐπεξεργασθῆ τὸ μπλαν τῆς «Παλιᾶς Ἀθίνης» μετὰ τὴν ἀκριβείαν τοπογραφικοῦ ντοκουμέντου! Τὰ details αὐτὰ κλείουν προπαντός μιὰ βεβαιὰ ἐπιστημονικὴν καὶ μιὰ ἀξιοπαρατηρήτην διακοσμητικὴν διάθεσιν. Ἡ καλλιτέχνης βρίσκεται σ' αὐτὰ ὅταν μέσα σ' ἕνα δικὸν τῆς ποταμικὸν κόσμον. Γιατί πρῶτα-πρῶτα τὰ χεῖ ζήσει ἡ ἴδια. Ἕνας λόγος περισσότερο νὰ μεταδώσει καὶ σὲ μᾶς ὅλην τὴν καλλιτεχνικὴν τῆς συγκίνησιν. Γ. Β.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ (*)

Θέατρον Κεντρικόν. Θίσιος Ἀργυροπούλου: «Σιγανοπαπαδιές», τριπρῆκτη σατιρικὴ κωμωδία ὑπὸ Παντελῆ Χόρν.

Στὸ σπίτι κάποιου πεθαμένου παπᾶ, στὴν ἐπαρχία, ὅπου ζοῦν μόνον θηλυκὰ: ἡ χήρα του, ἡ ἀνηψιά του, ἡ ὑπερτέρα του καὶ μιὰ νεαρή Μαρίτσα, παρατημένη ἀπὸ τὸν ἀρραβωνιαστικόν.

(*) Ὁ τακτικὸς θεατρικὸς κριτικὸς τῆς «Νέας Ἐστίας» ἀνεχώρησεν εἰς Εὐρώπην, ὅπου θὰ παραθερίσῃ, προσφάτιως, μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἀναντιματατάτου Ἀλφειοῦ, τὴν θεατρικὴν κριτικὴν θὰ γράφῃ ὁ κ. Γ. Βενδοπούλας. - Σ.τ.Ν.Β.

Γ. Β.

κὴ τῆς καὶ κυνηγοῦμενη ἀπὸ τὸν ἄντρα τῆς ἀδελφῆς τῆς, κάποιον Γιάννη Μάστρακο, ποὺ ἔχει καὶ πολιτικὴν δύνάμην στὸν τόπον. Ἐπάρχει ἀκόμα κι' ἕνας καντηλιανᾶφτης Ἀγάπιος, κι' ἕνας Πετεροφῆς. Ὁ παπᾶς, ἀπὸ ζώντας, εἶχε σταίλει στὴ Γερμανίαν ἕνα ἀνηψιὸν του, τὸν Κοκὸ ἢ Μακάριο, νὰ σπουδάσῃ . . . δεσπότης. Ἀνυπόμονα τὸν περιμένουν ὅλοι, καὶ μάλιστα οἱ γυναῖκες, γιὰ τὴν αὐτὴν εἶναι πολὺ ἀμαρτωλές, κι' ὁ ἐπίδοξος δεσπότης, ποὺ θὰ τις ἐξομολογῆ καὶ θὰ τις παρηγορῆ, εἶναι νέος κι' ὄμορφος. . . Καὶ νὰ, ὁ Μακάριος ἢ Κοκὸς κακαφθάνει, ἀκολουθούμενος κι' ἀπὸ τὴν ἐρωμένην του, μιὰ θεατρίνα Ζαζά, ποὺ τὴν περνοῦν γι' ἀνηψιὸν του. Θάταν τὴν αὐτῶν πολὺ δύσκολο νὰ διηγηθῆ κανεὶς τί γίνεται μετὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ ἀναμνόμενου, σ' ἐκείνον τὸ παπαδικὸν, ὅπου ἄντρεις καὶ γυναῖκες εἶναι ἐξώλειες καὶ προσώλειες. Ἀρκεῖ νὰ κοῦμε ὅτι ὁ δυστυχισμένος καντηλιανᾶφτης δὲν κάνει ἄλλο παρὰ νὰ ἐμφανίζεται διαρκῶς τὴ στιγμὴν ποὺ κάποιο ζευγάρι φιλιέται, ὡστὸν, μιὰ νύχτα «ἐρωτικῶν συνεντεύξεων» καὶ παρεξηγήσεων, ἀντικαθιστῆ κι' αὐτὸς, στὸ σκοτάδι, τὸν ἀγαπημένον τῆς παπαδικῆς. . . Ὡστόσο ὅλ' αὐτὰ τελειώσαν. . . καλὰ. Γιατί ἄξαφνα ὁ Κοκὸς ἢ Μακάριος γίνεται καλὸς: ἀντὶ νὰ ἐκμαυλίσῃ τὴν ἀμαρτωλὴν Μαρίτσα γιὰ τὸν Μάστρακο, ὅπως τοῦ εἶχε ὑποσχεθεῖ, ἢ τουλάχιστον νὰ τὴν κἀνῃ αὐτὸς ἀνηψιὸν κι' ἐρωμένην, ἀποφασίζει νὰ τὴν ἀπαγάγῃ γιὰ νὰ τὴν στεφανωθῆ, παραितούμενος τῆς ἰδέας νὰ γίνῃ δεσπότης καὶ ξεμισκαρευόμενος κίβλη τὸν κυνηγὸν τῆς γυναικαδέλφους του. Κι' αὐτὰ μάλιστα, μέσα σὲ μιὰ τρελὴ νυκτιὰτικὴν κωδιονοκρουσίαν, ποὺ τὴν προστάζει ὁ ἴδιος, γιὰ νὰ μαθευθῆ καὶ νὰ τὰ μάθῃ ὁ κόσμος. . .

Τέτοιος, μετὰ λίγα λόγια, ὁ σκελετὸς τῆς νέας κωμωδίας τοῦ κ. Χόρν. Οἱ κριτικοὶ τῆς ρίχτηκαν ἄγρια, πὸ ἄγρια ἴσως ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ, - κι' ἀπὸ τότε ἀκόμα ποὺ ὁ κ. Μπαστιάς ἔδωκε τὴν «Α. Μ. τὸ Τάλαντον», - γιὰ τὴν βρῆκαν, λέει, ἀισχρῆ. Κι' ὁμοίως αὐτὸ ἦταν τὸ μικρότερον τῆς ἐλάττωμα! Γιατί ἂν ἡ κωμωδία εἶχε τὰ προτερήματα ποὺ μπορούσε κι' ἔπρεπε νᾶζῃ, κανένας, σὰς βεβαιῶν, δὲν θὰ σκανδαλιζόταν ἀπὸ τὰ «αἰσχρά» τῆς, κι' ἄλλα τὸσα νᾶ ἦταν, ἀλλὰ τὸ πολὺ-πολὺ, οἱ κριτικοὶ θὰ ζητοῦσαν νὰ σημειωθῇ στὸ πρόγραμμα ὅτι εἶναι «ἀκατάλληλη γιὰ δεσποινίδες», πρᾶγμα ποὺ μετὰ τὸν πόλεμον ἔχει καταργηθεῖ ὡς ἀναχρονισμὸς. (Δὲ βαριέστε! σὲ μιὰ παράστασιν τῶν «Σιγανοπαπαδιῶν» καθόταν πίσω μου μιὰ δεσποινιδοῦλα δεκατριῶν χρονῶν ποὺ ξεκαρδιζόταν ἀπὸ τὰ γέλια, ὀλοφάνερα, κάθε φορὰ ποὺ παρουσιαζόταν ὁ καντηλιανᾶφτης, σὲ στιγμὴν ποὺ εἶπαμε, κι' ἔλεγε τὰ διφορούμενα ἐκκλησιαστικὰ του. . .) Δυστυχῶς, αὐτὴ τὴν φορὰ, ὁ κ. Χόρν δὲν ἔγραψε ἐμπνευσμένος. Οἱ «Σιγανοπαπαδιές» ἀπέχον πάρα-πολὺ ἀπὸ τὸν «Σέντσα» τοῦ π. χ., ποὺ, ἂν κι' εἶναι ἀσύγκριτα «αἰσχρότερος», ἔχει ὅμως τὴν πνοὴν ἑνὸς μεγάλου ἔργου. Στὴ νέα κωμωδία, καμμιά ἀνάταση, καμμιά ἐξαγερσίς, δὲν συνπαίρνει τὸν θεατὴ καὶ δὲν τὸν κάνει νὰ περῆται ἀπὸ τὴν ἀλλοιωμένην.

νὴ, τὴν ἀγνώριστὴν φανταστικὴν αὐτὴ «πραγματικότητα». Κι' ἔτσι τὰ βρῖσκει ὅλα ἀπίθανα, ὑπερβολικὰ, τραβηγμένα, ἀνεξήγητα καὶ. . . αἰσχρά.

Γιατί, ὅπως τὸ εἶπαμε καὶ τὸ τονίσσαμε τόσες φορὰς, ὁ κ. Χόρν, βρῖσκεται μεν πάντα ἔξω ἀπὸ κάθε πραγματικότητα, εἶναι ὅμως ποιητὴς καὶ, τίς περισσότερες φορὰς, ἔχει τὸν τρόπο νὰ δίνῃ μιὰ δική του ζωὴν στὸν ψεύτικον κόσμον ποὺ παρουσιάζει. Ὅπως π. χ.: στὶς ἡθογραφεὶς του, ποὺ, ἐνῶ κάθε ἄλλο εἶναι παρὰ πιστὸν, μᾶς συγκαλοῦν ἡ ὄπως στὴ «Νταλμανοπούλα» καὶ στὴ «Μελτεμιάκι», ὅπου φανταστικοὶ ἀνθρώποι μᾶς φαίνονται ὀλοζώντανοι. Κάθε ἔργο τοῦ κ. Χόρν ἢ ζωντανεύει μετὰ τὴν ἐμπνευσίαν, καὶ τότε εἶναι ἕνα ὁρατὸ ποιητικὸν ἔργον ἢ μένει ἀψυχο ὡς τὸ τέλος, περὶ κι' ἀνυπόφορο, ὅπως οἱ «Σιγανοπαπαδιές». Ἀλήθεια, καὶ σ' αὐτὸ ὁ κ. Χόρν δοκίμασε μιὰ συναρπαστικὴν ἕξαρσιν ποὺ θὰ ἔσωζε τὰ πάντα: εἶναι ἐκεῖ ποὺ ὁ Κοκὸς ἀποφασίζει νὰ μὴ γίνῃ δεσπότης, νὰ μὴ φροδῆσῃ ἀπέξω μαῦρα, παρὰ νὰ ζήσει ἀληθινὰ, ὡς ἄνθρωπος, κρύβοντας τὸ μαῦρον, - κάποια μελαγχολία, κάποιον πόνον, - στὰ βάθη τῆς ψυχῆς του. . . Ἄλλ' ἐξαρχῆς ὁ τύπος αὐτός, ἀκαθόριστος, δὲν εἶχε κινήσει τὸ ἐνδιαφέρον, ἐπομένως κι' ἡ ξαφνικὴ ἀλλαγὴ τοῦ μᾶς φάνηκε ἀνεξήγητη καὶ μᾶς ἄφησε ἀδιάφορους. Ἔτσι δὲν ἔγινε δυνατὸν νὰ σωθῆ κι' αὐτὸ τὸ ἔργο τοῦ κ. Χόρν ὅπως ἄλλου του, ἐπίσης ψεύτικα ὡς «πραγματικότητες» κι' ὁπερβολικὰ. Φάνηκε συγκεχυμένον, μονότονον, ἀνιαρὸν, ἀσχημὸν, καὶ, καθὼς εἶδαμε, τὰ «αἰσχρά» τὸν σοκάρισαν ἵσο. . . δὲν ἀξίζει τὸν κόπον. Ἐλείπει ἡ ποίησις, γὰρ! Οἱ περισσότεροι συγγραφεῖς ζωγραφίζουν τὴν πραγματικότητα, κι' ἀπὸ τὴν πιστὴν ζωγραφικὴν βγαίνει ποίησις, ὅταν ἡ ἐκλογὴ τῆς πραγματικότητος εἶναι καλὴ ἀλλοιωτικὰ, κι' αὐτὸς ὁ ρεαλισμὸς μένει ἀψυχο κι' ἔξω ἀπὸ τὸ νόημα τῆς Τέχνης. Μερικοὶ ἄλλοι, ὅπως ὁ κ. Χόρν, πλάττουν ἕνα κόσμον δικόν τους, ποὺ κι' αὐτός, κατὰ μάλιστα ἴσως λόγον, δὲν κάνει ἔργο Τέχνης, ὅταν ἡ ἐμπνευσίς δὲν εἶναι ἀρετὴ. Γι' αὐτὸ εἶπαμε, ὅτι αὐτὴ τὴν φορὰ ὁ κ. Χόρν δὲν ἔγραψε ἐμπνευσμένος. Πάλι ὅμως τὸ ἔργο τοῦ ἔχει μερικὰς ὁραίας στιγμὰς, πολλὰς ἐξυπνὰς κι' ἀβίαστας ἐξυπνὰδες, - στὰ ρητὰ τοῦ καντηλιανᾶφτη προπάντων, ποὺ ἀπορεῖ κανένας πὸς ὁ συγγραφέας ἤξερε τόσα ἐκκλησιαστικὰ γὰ τοῦ βάλῃ στὸ στόμα, - καὶ προπάντων ἔχει ἕνα θαυμάσιον φινάλε, ἀληθινὸν εὖρημα.

Πιστεύετε με: αὐτὴ εἶναι ὅλη ἡ ἀλήθεια, χωρὶς φόβον καὶ χωρὶς κάθος. Ὅλα ἐκεῖνα τὰ τρομερὰ ποὺ διαβάσατε τυχόν στὶς ἐφημερίδες, δὲν ἦταν παρὰ κριτικὰ. . . ἀρχοντοχωρατισματὰ. Νὰ περιλάβουμε σ' αὐτὰ καὶ τὴν κριτικὴν τῆς Ἀστυνομίας ποὺ ἀπαγόρευσε τὸ ἔργο; Ἄνελευθερο μέτρον, ποὺ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσιν ἦταν κι' ὀλότελα περιττὸ. . .

Εἶχα καιρὸν νὰ ἰδῶ παράστασιν στὸ θέατρον τοῦ κ. Ἀργυροπούλου κι' ὀμολογῶ πὸς ἀποκάμισα μιὰ πολὺ εὐχάριστον ἐντύπωσιν ἀπὸ τὸ πάλαιον τοῦ ἔργου. Ὁ θίσιος μὲ φάνηκε τότε

ἀρχετὰ καλῶς γιὰ κομωδίες, κι' ἀκόμα τὸν βρήκα πολὺ περισσότερο ἀπὸ ἄλλους ἄρμονισμένο. Δὲν ξέρω τώρα ἀν οἱ ῥόλοι τῶν «Σιγανουπακιδῶν» εἶναι νάρχονται σὰ γάνυ σ' ὀλοῦς τοὺς ἡθοποιούς. Τὰ βέβαια εἶναι, ἀπὸ ἐπὶ τὸν κ. Ἀργυροπούλου, καὶ ἐμφανίζονται ὅ,τι παίζει, κι' ἡ κυρία Γιούτα Λάζαρη ἐπαίξε ὠραία τὴ Ζαζά, κι' ἡ δ. Νανά Παπαδοπούλου τὴν Παναγιώτα, καὶ προκίνας ἡ δ. Νίτσα Γαϊτανάκη τὴ Μαρίνα. *Ὅσο γιὰ τὸν κ. Χέλην, ὡς Ἀγάπιος ἦταν τέλειος.

Θέατρον Μαρίνας Κοκοπούλη, Θίασος «Ελευθερίας Σηηνῆς» : «*Ὁ κύκλος μὲ τὴν κίμωνία*», δρῶμα σὲ 5 πράξεις καὶ 6 εἰκόνας ὑπὸ Klubund.

*Ὁ «Κύκλος μὲ τὴν κίμωνία» εἶν' ἓνα μαγικὸ κινεζικὸ, πού δύσκολα θὰ κατορθῶνε νὰ τὸ ξεδιαλύνῃ καὶ μυνητάριας. Εὐτυχῶς σ' ὁμώνυμο ἔργο στέκεται τόσο ἐξωτερικὰ, ὥστε μποροῦμε νὰ τὸ συνοψίσουμε καὶ χωρὶς τὴ βοήθειά του. Ὁ σκληρὸς Μά κάνει ἓνα φτωχὸ, πὸν τοῦ χροστοῦσε, νὰ κρεμασθῇ. Ἡ κόρη τοῦ φτωχοῦ, ἡ ὀμορφὴ Χαϊτάγκ, πουλιέται ἀπὸ τὴ μητέρα της σ' ἓνα «τείοποτεῖο», κι' ὁ γιὸς του, ὁ Τσάγκ Λίγκ, γίνεται ζητιάνος καὶ . . . μπλοσβίκος. Στὸ «τείοποτεῖο» βλέπουν τὴ Χαϊτάγκ ὁ αὐτοκρατορικὸς πρίγκιπας Πάο, ἓνας πολὺ καλὸς νέος, κι' ὁ κακὸς καὶ πλουσιότερος Μά. Τὴ θέλουν κι' οἱ δύο, ἀλλὰ ὁ Τόγκ, ὁ κἀτοχὸς της, τὴν πουλεῖ σ' ἐκείνον πού δίνει τὰ περισσότερα. *Ἐτσι ὁ Μά τὴν παίρνει στὸ ἀρχοντοσπίτι του γιὰ δεύτερη σύζυγο, «βοηθητικὴ ἢ παλλακίδα», πρὸς μεγάλη ζήλεια τῆς πρώτης του, τῆς ὄμορφης κάπως Γιού-Πέη. *Ὅταν μάλιστα ἡ Χαϊτάγκ τοῦ κάνει καὶ παιδί, πού ὁ Μά τὸ νομίζει δικό του, — γιὰτὶ θὰ ἴδουθε παρακάτω τίνας εἶναι, — κι' ὁ εὐτυχισμένος πατέρας σκέπτεται νὰ τὴν προσιβίσῃ σὲ πρώτη, ἢ ἄλλη τὸν ξεμπερδεύει μὲ δηλητήριο. Κάνει ὁμως νὰ πιστευθῇ πὸς τὸν δηλητηρήσας ἢ δευτέρα, κι' ἔτσι ἡ ἀθῶα καταδικάζεται σὲ θάνατο, κι' ὄχι μόνον αὐτὴ, παρὰ κι' ἡ ἀδελφὸς της ὁ Τσάγκ, πού παρὼν στὸ δικαστήριον, τόλμησε νὰ φωνάξῃ μερικὰ μπλοσβίτικα. *Ἐκείνη τὴ στιγμή φθάνει ἡ εἰδηση πὸς τὸ γέρας καὶ τυφλὸς αὐτοκράτορας τῆς Κίνας πέθανε, πὸς τὸν διαδέχθηκε μὲ κληρὸ ὁ αὐτοκρατορικὸς πρίγκιπας Πάο καὶ πῶς ὁ νέος αὐτὸς «Γιὸς τοῦ Οὐρανοῦ» πρόσταξε νάνασταλῇ κάθ' ἑκατονταετηρίαν ἐκτέλεση στὸ Κράτος του κι' ὄλοι οἱ καταδικασμένοι, οἱ κατήγοροι κι' οἱ δικαστὲς νὰ κοπιᾶσουν στὸ Πεζῖνο γιὰ νὰ τοὺς δικάσῃ ὁ ἴδιος. *Ἐτσι μαζεθόναται ὄλοι στὴν αἴθουσα τοῦ θρόνου. Κι' ἐκεῖ φυσικὰ ἀναγνωρίζεται ἡ ἀθωότης τῆς Χαϊτάγκ, ὁ εὐκαρινὸς καὶ γυνναῖος Τζάγκ γίνεται φίλος μὲ τὸ νεοὶδεατὴν αὐτοκράτορα, τιμωροῦνται οἱ δικαστὲς πού τοὺς εἶχαν καταδικάσει, ἡ Γιού Πέη στέλγεται νὰ πάρῃ ἀπὸ τὸ ἴδιο δηλητήριο πού εἶχε ποτίσει τὸ μακαρίτη, καὶ τὸ παιδί τοῦ Μά μένει στὴν πραγματικὴ του μητέρα. Ἀλλὰ καὶ στὸν πραγματικὸν του

πατέρα. Γιατί στὸ τέλος μαθαίνουμε πὸς δὲν ἦταν ὄμορφος, ὅταν ἡ Χαϊτάγκ, τὴν πρώτη νόχια πού κομίσθηκε στὸ σπῆτι τοῦ Μά, εἶδε πὸς μπήκε καὶ πλάγιασε μαζί της ὁ πρίγκιπας Πάο. Ὁ τολμηρὸς νέος, πού τὴν ἐρωτεύθηκε στὸ «τείοποτεῖο», τὸ εἶχε κάνει ἀληθινά: τὸ παιδί τῆς Χαϊτάγκ εἶναι δικό του, βασιλόπουλο. Τὴν παίρνει λοιπὸν γυναῖκα, τὴν κάνει αὐτοκράτειρα τῆς Κίνας, καὶ ζοδὴν ἐκεῖνοι καλὰ καὶ μετὰ καλύτερα.

Αὐτὸ εἶναι τὸ κινεζικὸ παραμῦθι πού διασκεύασε σὲ πεντᾶπρακτο δρῶμα ὁ Klubund. Πραγματικῶς, εἶναι γραμμικὸν κινεζικὸν. Δηλαδή μὲ μεγάλη ἀπλότητα, μὲ ἀπειρη ἀφέλεια, καὶ μὲ τὴ στερεότυπη ποιῆση τῶν ἄσπρων λόγων καὶ τῶν μαύρων δρακόντων. Ἀλλὰ καὶ μὲ τέτοια σκηνηκὴ ἀπειρία, πού δὲν περιγράφεται. Μόνον οἱ δύο πρότερες πράξεις εἶναι θεατρικὲς, (κι' ἡ σκηνηκὴ τῆς δημοπρασίας τῆς Χαϊτάγκ, στὸ τέλος τῆς πρώτης, ἢ ὠραιότερη.) Ἡ τρίτη πράξι, στὸ δικαστήριον, καταντᾷ ἀστεία, (συντελεῖ ἴσως καὶ τὸ καίξιμο κάποιων ἡθοποιῶν), καὶ στὸ τέλος της, ἀπὸ τὴ στιγμή πού φθάνει τὸ φερμάνι, χάνεται καὶ κάθ' ἑξῆς ἄσπεντο γιὰ τὴ συνέχεια τοῦ ἔργου, γιὰτὶ ὁ θεατὴς ξέρει πὰ τὴ λύση. *Ἐτσι παρακολουθεῖ μὲ δυσφορία τὴν ἐπομένη πράξι, τὸ δρῶμα πού πηγαίνουν οἱ κατὰδικοι, — πράξι καθ' αὐτὸ περιττὴ, — καὶ μὲ ἀνυπομονησιὰ τὴν πέμπτη, στὴν αἴθουσα τοῦ θρόνου. Πολλοὶ σηκώνονται καὶ φεύγουν ἀπὸ τὴ μέση αὐτῆς τῆς πράξης. Στὸ τέλος τῆς σηκώνονται ὄλοι. Καὶ πρῆπει νὰ τοὺς φωνάξουν οἱ ἄνθρωποι τοῦ θεάτρον «ἔχει κι' ἄλλο!». γιὰ νὰ ξανακαθίσουν θέλοντας καὶ μὴ, καὶ νὰ ἴδουθ' ἀκόμα μιά εἰκόνα. Σπάνια συναντᾷ κανεὶς τέτοιο ἐξάντισμα ἐνδιαφέροντος καὶ σ' ἔργο ἀρχαίου. Ἡ ἀλήθεια ὁμως εἶναι πὸς ἡ τελευταία εἰκόνα δὲν εἶναι ὅσο περιττὴ νομίζεται, ὅταν πέφτῃ ἡ αὐλαία στὴν προηγούμενη. Ὁ θεατὴς μαθαίνει κάτι καινούργιον, τὸ ἐνδιαφέρον του μιά στιγμή ξανάρχεται, κι' ἡ λύση αὐτῆ ἡ τελειωτικὴ, μὲ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ ἀληθινοῦ πατέρα τοῦ παιδιοῦ, τοῦ δίνει μιά ζωηρότερη ἰκανοποίηση, ἀπὸ τὴν ἄλλη πού τόσο νωρὸς εἶχε προμαντέψει. Γενικά, τὸ ἔργο εἶναι μέτριον, ἄτεχνον κι' ἄβαθον. Δὲν ἔχει οὔτε θεατρικὴ, οὔτε ἄλλη ἀξία. Καὶ τὸ μόνον πού τὸ σώζει, εἶναι πού θέλει νὰ περᾶσῃ ὡς κινεζικόν. «Ἐξωτερικὰ» σοῦ λέει ὁ ἄλλος «τί καλὰ!» Αὐτὸς εἶναι κι' ὁ μόνος λόγος πού τὸ ἀνέβασε ἡ «Ελευθερία Σηηνῆ» καὶ τὸ χειροκρότησαν οἱ Ἀθηναῖοι. *Ἀν ὁ «Κύκλος μὲ τὴν κίμωνία» ἦταν ἐλληνικὸν παραμῦθι, ἀλλήμονό του!

*Ἀπ' αὐτὴ τὴ στήλη ἔχει ἐξαρθεῖ ἐπανειλημμένως ἡ διευθυντικὴ καὶ σκηνοθετικὴ μεγαλοφυΐα τοῦ κ. Σπύρου Μελά, ὥστε εἶναι περιττὸ νὰ ξαναποῦμε τὰ ἴδια. Τὸ ἔργο ἀνεβᾶστηκε μὲ μεγάλη ἐπιμέλεια, οἱ ἡθοποιοὶ ἐπαίξαν ὠραία κι' ἄρμονικά, — ἡ κυρία Κοκοπούλη μάλιστα, ὁ κ. Ροζάν καὶ ὁ κ. Μαρμυρίας ὑπέροχα, — κι' ἡ σκηνοθεσιὰ παρουσίασε εἰκόνας περιέργους κι' εὐχάριστες. Ἄλλο τίποτα δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε. Ὅταν ἔχη κανεὶς νὰ σκηνοθετήσῃ ἓνα

κινεζικὸν ἔργο στὴν Ἀθήνα, τὸ πεδίον τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῆς σὺμφιασης ἀνοίγεται τόσο εὐρὸν, ὥστε καμμιὰ κριτικὴ δὲν θὰ μπορούσε νὰ πείσῃ ὅτι ἔγινε κάποιον . . . λάθος. Ἐνας φίλος μου ἔστ' ἐτ' π.χ. μὸν ἰσχυριζόταν ὅτι τὸ κόκκινον καὶ τὸ μαῦρον, πού ἐπικρατοῦν στὴν πέμπτη εἰκόνα, δὲν εἶναι κινεζικά. Τρέχα γύρευε τώρα, ἀν εἶναι ἢ δὲν εἶναι κινεζικά τὸ κόκκινον καὶ τὸ μαῦρον! Εἶναι καλὸ τὸ εἶπ' αὐτὸ φθάνει.

Δὲν κρίνω ὁμως, ὅτι αὐτὰ τὰ ὄρατα πράγματα, πού κοστίζουν τόσοὺς κόπους καὶ τόσο χρῆμα, θὰ προτιμοῦσα νὰ τὰ ἐβλεπα σ' ἔργα πού νὰ βάρουν κάπως περισσότερα. Ὁ θεὸς τὸ ξέρει ἀν εἶμαι μισονεϊστικὸς, ἀλλὰ τὸ καινούργιον τὸ θέλω μᾶλλον στὴν οὐσία. Σ' ἄλ' αὐτὰ τὰ εἰρημικά, τὰ κινεζικά καὶ τὰ ῥαπικά ἔργα πού μᾶς ἔδωκε ὡς τώρα ἡ «Ελευθερία Σηηνῆ», ὅτι ὠραίο ὑπῆρχε, ἦταν παλιὸ κι' ὅτι καινούργιον, ἦταν ἐξωτερικὸν κι' ἀδιάφορον. Γιατί, νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀμαρτίαν μου, μὸν εἶναι ἐνετέως τὸ ζῆδιο νὰνοῖγῃ ἡ σκηνηκὴ μὲ τὰ τρία παλιὰ «χτυπήματα» ἐνὸς μπαστουνοῦ στὰ σανίδια, ἢ μὲ τὰ ἠλεκτρικὰ κουδουνίσματα πού εἶχαμε ὡς πέρην, ἢ μὲ τὸ γάγκ πού μπάσαμε τώρα καὶ δὲν δίνω πεντάρια ἀν, στὸ τέλος τῆς πράξης, ὁ ἡθοποιὸς φύγῃ ἀπὸ τὰ παρασκήνια, κατὰ τὸ παλαικόν, ἢ ἀν πέφτοντας ἢ αὐλαία, τὸν ἀφήνει ἀπέξω καὶ φεύγει ἀπὸ τὰ σκαλάκια τῆς σκηνης πρὸς τὴν πλατεία. . . . *Ὅλα τὰ «καινούργια» πού μᾶς παρουσιάζει τὸ Θέατρο τῆς νταντ- garde, κατὰβαθα, εἶναι τέτοια! Ὁ «Κνὸκ»; μάλιστα! ἂν τὸ καθ' αὐτὸ, τὸ κατ' οὐσίαν καινούργιον. Ἀλλὰ εἶ εἶπαν γι' αὐτὸν; *Ἀν ὁ Μολιέρους ζοῦσε σήμερα, θάγραφε σὸν τὸν Jules Romains». Μὲ ἄλλους λόγους: ὁ «Κνὸκ» εἶναι ἐν' ἀριστοτέλειαν σὰ μιά μοιέρεια κωμωδία. Τὰ σημερινὰ ἀριστοτελείματα, αὐτὰ μόνον εἶναι τὰ καινούργια ἔργα. Τάλλα εἶναι μέτρια ὅσο καὶ τὰ μέτρια παλιὰ, καὶ ἴσως ἀκόμη μετριοτέρη.

Εἶμαι ἀληθινὸς φίλος τοῦ κ. Σπύρου Μελά καὶ θέλω νὰ υποβοηθήσω ὅσο μπορῶ τὴν ὠραία του προσπάθεια. Γι' αὐτὸ θὰ τοῦ πῶ μὲ ὅλη τὴν εὐκαρινείαν: Ἀπὸ τὰ πέντε ἔργα πού ἀνέβασε ὡς τώρα, — μεθ' αὔριο ἀνεβᾶζει καὶ τὸν «Βολπόν», — ἐγὼ θὰ διάλεγα αὐτὸν κατὰ πρῶτον λόγον κι' ἔπειτα τὸ «Σιμούν».

Θέατρον-Θίασος Κυβέλης : «Ἐρωτικὴ Περιπέτεια», κωμωδιὰ εἰς πράξεις 3 καὶ εἰκόνας 6, ὑπὸ Argmont καὶ Gerbidon.

Μετὰ τὸ «Τοπάζ», ἔργο ἀρχετὰ σοβαρὸν, — πού οἱ Ἀθηναῖοι ὁμως δὲν τὸ γουστάρισαν τόσο, ἴσως γιὰτὶ παρουσίαζε λοβιτοῦρες πολὺ συνηθισμένες στὸν τόπον τους, καὶ βλέποντάς το, ἔλεγαν «ὦχ, ἀδερφὲ! αὐτὰ τὰ ξέρουμε!» — ἢ διεύθυνσι τοῦ θεάτρον Κυβέλης ἔπρεπε νὰ δώσῃ κῆτι πιὸ εὐχάριστον. Καὶ διάλεξε τὴν «Ἐρωτικὴ περιπέτεια» τῶν Argmont (Πετροκόκκινου) καὶ Gerbidon. Ἡ κωμωδιὰ εἶναι πραγματικῶς πολὺ διασκε-

δαστικὴ καὶ σὲ κάμποσα μέρη γελά κανεὶς... χωρὶς νὰ θέλῃ. Ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ κατορθώνεται μὲ ψεύτικα μέσα. Δὲν ἔπρεπε καμμιὰ ψυχολογικὴ ἀλήθεια, κατὰ βάθος. Στὸ φυσικόν, αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν θὰ γίνονταν ἔτσι ποτὲ. Ἄν μιά κυρία τοῦ καλοῦ κόσμου σὰν τὴν κυρία Βεργιέ, ἀποφάσιζε γὰ μασκαρθευθῇ γιὰ γούστο σὲ καμαριέρα καὶ νὰ πάρῃ σ' ἓνα λαϊκὸ πανηγύρι, ἢ δὲν ἔβλεπε καμμιὰ «ἐρωτικὴ περιπέτεια», ἢ θάχε μιά πολὺ διαφοροτική. Ἀδύνατο νὰ ἐρωτευθῶνται αὐτὴ ἓναν «τύπον» σὰν τὸν Μάρκελλο Τουζέ, κι' ἀδύνατο ἓνας Μάρκελος Τουζέ νὰ ἐρωτευθῶνται μιά γυναῖκα πού θάλεγε καὶ θάκανε μπροστὰ του ὅσα ἡ κυρία Βεργιέ. Τὸ ἔργο εἶναι κατασκευασμὸ μὲ ἀδύνατες βάρεις, πού κρέπει νὰ μὴν τις βλέπῃ κανεὶς, ἢ νὰ τις ξεχνᾷ, γιὰ νὰ μὴν γὰ γελᾷ μὲ τις κωμικὰς σκηνὰς πού τὸ στηρίζουν. Καὶ μολοῦντι οἱ συγγραφεὶς ἀγωνίσθηκαν νὰ κάμουν τὸ ἔργο καὶ συγκινητικόν, καμμιὰ, ἢ παραμικρὴ συγκίνηση δὲν γεννιέται. Εὐκολώτερα, φαίνεται, ξεχνᾷ κανεὶς τὸ ψεύτικον γιὰ νὰ γελάσῃ, παρὰ γιὰ νὰ δακρῶσῃ. . . Ἀλλ' οὔτε ὁ διάλογος τῆς «Ἐρωτικῆς Περιπέτειας» εἶναι τόσο ἐξυπνος καὶ χαριτωμένος, ὅσο τουλάχιστον σ' ἄλλὰ τέτοιον εἶδους παριζιάνικα ἔργα, — στίς κωμωδίας ἀξάφνης τοῦ de Fiers. Μόνον κάμποσα τρῦν ὑπάρχουν ὠραία, προπάντων στίς σκηνὰς τῆς κουζίνας καὶ τοῦ φωτογραφείου.

Τὶ νὰ πῇ κανεὶς τώρα γιὰ ἡθοποιούς μὲ τὴν ἀξία τῆς Κυβέλης, τῆς Ἀλκαίου, τοῦ Λεπενιώτη καὶ τῶν ἄλλων τοῦ λαμπροῦ ἀπὸ τοῦ θίασου; Πὸς ἐπαίξαν θαυμάσια ἓνα τέτοιο ἔργο; Φοβάμαι μὴ γελάσουν κι' οἱ ἴδιοι. Ἐγὼ τουλάχιστον λυπόμουν πού τοὺς ἐβλεπα νὰ ζοδεύουν τὴ δυνάμη τους γιὰ νὰκοδίδουν ὅσο τὸ δυνατό φυσικώτερα αὐτὲς τίς ψευτιὰς. Καὶ τὰ εἶχα μὲ τὸ κοινόν, τὸ ἠλίθιον αὐτὸ ἀθηναϊκὸ κοινόν, ὅπως κατάνησε, πού τοὺς ἐξαναγκάζει, καλλιτέχνες αὐτούς, σὲ μιά τόσο ἀντικαλλιτεχνικὴ ἐργασία. Τὶ ἐγκλημα! Ὁ Ἄλκης Θρούλος τόσες φορὲς ἰσχυρίσθηκε πὸς τὸ κοινὸν μας «δυσὴν γιὰ ἀνώτερα ἔργα». Νὰ ὁμως πού ἡ ἀναμορφωτικὴ πείρα τρῦν κ. Θεοδωροδῆ μᾶς πιστοποιεῖ τὸ ἐναντίον. Γιατί ἀν πραγματικῶς τὸ κοινὸν δυσόσσε, θάταν ἀδύνατον νὰ μὴν καταλάβαινε αὐτὴ τὴ δέψη ἓνας θεατρώνης σὰν τὸν κ. Θεοδωροδῆ, καὶ δὲν θὰ τὸν βλέπαμε βέβαια, ὅσο ἀπὸ τὸν κάπως ἀνώτερον «Τοπάζ», νὰ θέλῃ ν' ἀναπληρώσῃ τὰ κενὰ μὲ μιά «Ἐρωτικὴ Περιπέτεια». Τέτοιο εἶναι σήμερα τὸ κοινόν. Τὸ ν' ἀντιταχθῇ κανεὶς καὶ νὰ ἐπιμείνῃ, ὡς πού νὰ νικήσῃ ἢ νὰ χαθῇ, θάταν ἡρωϊσμὸς, πού δὲν ἔχουμε κανένα δικαίωμα νὰ τὸν ἀπαιτοῦμε ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τὴ στιγμή πού δὲν κάνουμε ὁμοίους, στὴ σφαῖρα μας, εἰς οἱ ἴδιοι . . . Μπορῶ νὰ ὀρκισθῶ, ὅτι σὲ μιά παράσταση τοῦ «Τοπάζ» ἀκούσα ἓνα θεατὴ τῆς πρώτης σειρᾶς νὰ λὲθ' ἀπὸ τοὺς συντρόφους του: «Ἀπὸ τὸ θεὸν νὰ τὸ βρῆτε πού μὲ φέρτατε ἀπόψε ἐδῶ!». Ἀπὸ τὴν παράσταση ὁμως τῆς «Ἐρωτικῆς Περιπέτειας» εἶδα ὄλο τὸν κόσμον νὰ φεύγει εὐχαριστήμενος ὅτι δὲν ἔχασε τὴ βραδιά του.

Θέατρον Ἀθηναίων, θίασος «Σπουδῆ» «Τὸ Ζωντανὸ πτόμα», δράμα σὲ 12 εἰσόδους ὑπὸ Λέοντος Τολστόϊ.

Στὸ Ἀθήναιο, τὸ μόνο πιά καθιερωθὲν θερινὸ θέατρο τῶν Ἀθηνῶν, δραματικὸς θίασος ὑπὸ τὸν κ. Μάριο Παλαιολόγου με τὸν μετριώφρονα τίτλο «Σπουδῆ», ἀρχισε τὴς παραστάσεις του με τὸ «Ζωντανὸ πτόμα» τοῦ Τολστόϊ.

Τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν εἶναι διασκευὴ μυθιστορηματός, ἀλλὰ με τὸ ὄνομα τοῦ Τολστόϊ. Ὁ μεγάλος συγγραφεὺς τὸ ἔγραψε ἀπ' εὐθείας γιὰ τὸ θέατρο· μόνο πού τὸ φύλαγε στὸ συρτάρι του, γιὰτ' εἶχε τὴν ἰδέα πὼς δὲν θάταν ὠφέλιμο στὸν κόσμο. Μία μέρα, βλέποντας στὴ βιβλιοθήκην ἐνὸς βιβλιοπωλείου τὴν «Ἄννα Καρβέν» καὶ τὴ «Σονάτα τοῦ Κρόυτσερ», σκέφθηκε πὼς κ' αὐτὰ δὲν τάχε γράψει «γιὰ νὰ ὠφελήσουν τὸν κόσμο» κ' ὅμως τὸν ὠφέλησαν. Θυμῆθηκε τότε τὸ ξεχασμένον «Πτόμα» κ' ἀποφάσισε νὰ τὸ παρουσιάσῃ. Ἄλλ' ἡ ἱστορία ἦταν πραγματικὴ. Ἕνας νέος, — γιὸς τῆς κυρίας ἐκείνης πού εἶχε ξανακάντηκε ζώντας τοῦ πρώτου τῆς συζύγου, πού τὸν ἐνόμιζαν ὅλοι πεθαμένο, — ἐπισκέφθηκε τὸν Τολστόϊ καὶ τὸν παρακάλεσε νὰ βάλῃ τὴ δημοσίευση, γιὰτὶ μπορούσε νὰ βλάψῃ τὴ μητέρα του. Ἐπει τὸ δῆμα δὲν παύτηκε καὶ δὲν τυπώθηκε παρὰ μόνο μετὰ τὸν θάνατο τοῦ συγγραφέα. Κι' ἂν δὲν ὠφέλησε τὸν κόσμο, ὅπως θὰ τὸ ἐννοήσῃ ὁ Τολστόϊ, ἔκαμε ὅμως μεγάλη αἰσθησιμότητα, κ' ὡς δῆμα κ' ὡς κινηματοδῆμα ὕστερα. Τὴν ἰδίαν αἰσθησὴν ἔκαμε καὶ στὸ Ἀθήναιο, ὅπου, μὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν παύθηκε καθόλου ἄσχημα. Ἄν ὄχι τίποτ' ἄλλο, ὁ συμπληρωτικὸς θίασος τῆς «Σπουδῆς», ὁ ζωρὸς ἀξιώσεις, ἔδειξε πὼς θὰ μπορούσε νὰ ἐργασθῇ, ἂν ἔβρισκε ἔργα εἰδικὰ γιὰ τὸ κοινὸ τοῦ ἀπαύριου θεάτρον, τοῦ σχεδὸν συνόικιακοῦ, — δῆματα χιτυπητά, με μεγάλας γραμμὰς, με φωνὰς, με ξεφωνητά, ἢ κωμωδίες ἄφοροναίκες, γιὰ πολλὰ γέλια, — καὶ τάνεβαζε ἀρκετὰ μελετημένα σὰν τὸ «Ζωντανὸ Πτόμα».

Γιὰτὶ ὀμολογουμένως ὁ θίασος ἔχει καλὰ στοιχεῖα. Ἐκτός ἀπὸ τὸν κ. Παλαιολόγου πού οἱ θεατρῶφιλοι θυμοῦνται καλιές του ἐπιτυχίας, εἶναι οἱ δεσποινίδες Σαγιάννου καὶ Μαρσέλλου, γνῶστες κ' ἀγαπητὰς αὐτὸ κοινῶ, κ' ἀκόμα ἡ δ. Μίλη Βλαστοῦ, μὰ νέον Κερκίρα μὲ πολὺ εὐπρόσωπον ἐμφάνισον καὶ μετὰ τὸ ἐπιδεικτικὸν ὄραμα ἐξέλιξης. Εἶναι ἀκόμα οἱ κκ. Βλαχόπουλος, Ἀβλόνιτης, Καραῦσος, Βολάνης, κ' ἄλλοι δόκιμοι ἢ κωμωμένοι ἤδη ἠθοποιοί. Ἕνας ἀπ' αὐτούς, ὁ νέος κ. Π. Κατσέλης, διευθύνει τὴ σκηνὴ με πολλήν ἰκανότητα. Τὸ «Ζωντανὸ Πτόμα» τὸ παρουσιάσαν ἰκανοποιητικὰ. Μᾶς ἀρεσαν προπάντων ὁ κ. Παλαιολόγος ὡς Φέντιν, ἡ χαριτωμένη δ. Σαγιάννου ὡς τσιγγάνα Μῆσσα, καὶ ὁ κ. Ἀβλόνιτης ὡς ἀνακριτής. Ὅσο γιὰ τὴ μεγάλη ἐκελή «σκηνή» τῆς χειρῶς, τὴν καὶ συγκινητικὴν τοῦ ἔργου, οἱ κκ. Παλαιολόγος (Φέντιν) καὶ Καραῦσος (Βίτορας) τὴν ἔκαξαν ἀληθινὰ σὰ μεγάλοι ἠθοποιοί κ' ἔδωσαν στὸ

κοινὸν μὴ γενναῖον ἀνατριχίλα. Αὐτὴ δάμισε καὶ τοὺς ἀγρίους ἐκείνους τοῦ Ἀθηναίου πού ἀπὸ τὰ τελευταῖα καθίσματα φώναζαν «δυο-τότερα! δυο-τότερα!» ὡσάν τις δ κ. Παλαιολόγος χαμήλωνε τὴ φωνὴν γιὰ νὰ παύσῃ «ἑσωτερικὰ». Ἄλλὰ εἶπαμε, ἀπὸ τὸ Ἀθήναιο ὅλα τὰ ἑσωτερικά, ἔργα καὶ κινήματα, ἀποκλείονται. . . . Γρ. Ξ.

Υ. Γ.— Τὰ τρία μονόπρακτα τῶν «Νέων», στὸ Παγκράτι, δὲν μπορέσαμε, δυστυχῶς, νὰ τὰ ἴδομε. Ὅσο γιὰ τὸν «Βολπόνε», τὸ καλύτερο ἔργο ἀπ' ὅσα μᾶς ἔδωκε ὡς τώρα ἡ «Ἐλεύθερη Σκηνὴ» καὶ τόσο ὄρατα παιγμένο, — ἓνα ἔργο πού πρέπει νὰ τὸ ἴδοῦν ὅλοι, — θὰ γράψομε στὸ ἐρχόμενο. Ἐπίσης γιὰ τὴν «Δεσποινίδα Δικηγόρον» τοῦ κ. Συναδινοῦ, πού ἀναγγέλλεται στῆς Κυβέλης γιὰ τὴν 15 Ἰουλίου.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

P. L. Estève: *Γύρω ἀπὸ τὸν Βαλερύ* (μετάφρ. τῆς Κ^α Ἑλλης Δαμπρίδη).

Στὴ σειρά τῶν ἐπιστημονικῶν, φιλοσοφικῶν, κριτικῶν μελετῶν, πού, σὲ μικρὰ ἀνδοτελῆ τεύχη ἐκδίδει, καίρῳ τώρα, σὲ κανονικὰ διαστήματα — δεκαπενθήμερα ἢ μηνιαία — μεταφραζόμενα καὶ φροντισμένα ἀπὸ τὴν Κ^α Ἑλλης Δαμπρίδη, ὁ οἶκος Καλλέρη, ἐδημοσιεύθηκε καὶ ἡ γνωστὴ μελέτη τοῦ Ἑστέβ γιὰ τὸν Βαλερύ, πού γαλλικὰ πρωτοφάνηκε σὲ κάποιον τόμο τοῦ «Roseau d'Or», ἂν δὲν γελιέται. Εἶναι μελέτη καλογράμμη, πυκνὴ καὶ ἀρκετὰ ἀναλυτικὴ συγχρόνως, καὶ πού φωτίζει ἀπ' ὄλες σχεδὸν τὴς μεριές τὴν τόσο πολυτροπικὴν, πλατυὰ καὶ ἰσχυρὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Πῶλ Βαλερύ. Τὸ ὕφος τῆς μόνον μπορούσε ἴσως νὰ ἦταν κάπως πικρὸ λαγαρόν· ἀλλὰ πὼς νὰ μιλήσῃ κανεὶς γιὰ «ἐρημητικὸν» συγγραφέα με ὕφος ὄχι λιγὰκι ἐρημητικόν; Δὲν ἔχουν ὅλοι τὸ χάρισμα τοῦ Ταιν καὶ τοῦ Σαιντ-Μπέβ' μιλώνοντας καὶ γιὰ τὸν πικρὸν στυφινὸν φιλόσοφον, τὸν Μαίνε δε Βιτταν, καὶ γιὰ τὸν πικρὸν σκοτεινὸν μυστικόν, τὸν Σαιντ-Μαρτέν, νὰ εἶναι εὐχάριστοι, λαγαροί, προσειτοὶ καὶ στὸν κοινότερον ἀναγνώστην, σχεδὸν σὰν μυθιστοριογράφοι.

Ἡ μελέτη τοῦ Ἑστέβ εἶναι περισσότερο φιλοσοφικὴ, παρὰ αἰσθητικὴ, ἴσως γιὰτὶ πολλοὶ ἐκτιστοὶ περισσότερο τὸν Βαλερύ ὡς διανοητὴν παρὰ ὡς λογοτέχνην, ἀλλ' ἴσως καὶ γιὰτὶ στὸν Βαλερύ, τέχνην καὶ σκέψιν δὲν ξεχωρίζονται ἢ φύσιν, ἢ ἰδέαν τοῦ πνεύματός του, εἶναι πρὸς μὴν ἐνότητα, ὅπου ὅλα συγχωνεύονται σὲ κάτι ἀδιάσπαστον, — τέχνη, ἐπιστήμη, φιλοσοφία. Μεγάλως συνθετικὰς γραμμὰς, βυθωμετρῆσεις ἀπὸ ἐκείνας πού προχωροῦν ὡς τὰ μύχια ἐνὸς συγγραφέως, τοιμητὰ ξεσκεπάσματα πού δὲν ἀφήνουν τίποτα στὴν σκιά, δὲν ὑπάρχουν στὴν μελέτη τοῦ Ἑστέβ. Ζωηρὴ, ὀλοκληρωμένη, ὀλοσώματη στημένη προστά μᾶς, δὲν βγαίνει ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ ἡ μορφῆ τοῦ Βαλερύ, ὅπως καὶ ἀπὸ καρμῶν ἄλλωστε, ἀπ' ὅσας ἔτυχε ὡς τώρα νὰ διαβάσω, μελέτη γάλλον κριτικῶν

γιὰ τὸν ποιητὴ τῶν «Charmes». Μόνον ἓνας Ζουαρὲς ἴσως θὰ μπορούσε νὰ μᾶς ὀλοκληρῶσιν τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Βαλερύ· ἀλλ' ὡς γνωστὸν ὁ κάπως ὑπεροπτικὸς μεγαλύτερος σύγχρονος Γάλλος πορτραίτιστας, καλὰ ἢ κακὰ, σπάνια ἀσχολεῖται με τοὺς συγχρόνους του· προτιμᾷ τοὺς πεθαμένους.

Κάνει καλὰ, πού δὲν ξεχωρίζει οὔτε στιγμή τὸν φιλόσοφον ἀπὸ τὸν ποιητὴ Βαλερύ, ὁ Ἑστέβ· στὸν Βαλερύ πρῶτη καὶ κύρια, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ἐπανειλημμένως τὸ ἔτονισε, εἶναι ἡ σκέψιν, καὶ ὄχι κάθε τι — διάθεσις ψυχικὴ, αἰσθησιμότητα, ἐνθουσιασμός — πού προετοιμάζει, πού δημιουργεῖ τοὺς ὅρους τοῦ ἀναβρόσματος τοῦ τραγουδιοῦ. Θὰ ἤθελα, ὡστόσο, νὰ ξεμονάχιαζα τὸν ποιητὴ ἀπὸ τὸν φιλόσοφον ὁ Ἑστέβ καὶ νὰ μᾶς μιλοῦσε γιὰ τὸν πρῶτον κάπως εἰδικότερα, ἀφοῦ, τὸ κάτω, κάτω, τόσο πολὺ μᾶς ἐνδιαφέρει ὁ Βαλερύ, ὄχι γι' αὐτὰ πού ἔγραψε, ὅσο γιὰ τὸν τρόπον μετὰ τὸν ὅποιον τὰ ἔγραψε. Νὰ φροβήθηκα τάχα μήπως καὶ φιλοσοφικὰ καὶ ποιητικὰ ἔβγαίνει μειωμένος ἀπὸ μὴ τέτοια ἀνάλυσις ὁ Βαλερύ; Δὲν τὸ πιστεύω, μολονότι πολλοί, «με ἀποδείξεις εἰς ἐπίρρωσιν», τὸ ἰσχυρίζονται. Γιὰ τὸ περιώνυμον «Θαλασσινὸν Νεκροταφεῖον» ἐλέχθη, αἴφνης, ὅτι τὸ μόνο πραγματικὸν νέο καὶ πρωτότυπον πού εἶχε εἶναι τὸ τελικὸν τοῦ ἀναφτέρωματος, »Le vent se lève, il faut tenter de vivre», — ἢ προσπάθεια μᾶλλον πρὸς κάποιον ἀναφτέρωμα· καὶ ὅτι ὅλο τὸ ἄλλο ποίημα ἔχει τὸν πικρὸν κοινὸν τόνον νιχιλισμοῦ, ἓναν τόνον πού τὸν βρισκομε ὀξύτερον κ' ἐντονότερον σὲ μερικὰς ἄστροφάς τῆς «Belle Heaulmière» τοῦ Βιγιόν.

Γιὰ τὴν μετάφρασιν τῆς μελέτης ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἔγινε εὐσυνειδήτως, ἀλλ' ὅτι θὰ ἐκέρδιζε ἴσως, ἂν ἡ Κ^α Δαμπρίδη δὲν παρακολούθουσε ἀπὸ τόσο κοντὰ τὸ κείμενον, ἂν μετέφραζε πικρὰ ἐλεύθερα, καὶ κάπου κάπου, πικρὰ δημιουργικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ. Π.

Ἄντρέα Καραντώνη: «Ἐισαγωγὴ στὸ Παλαμικὸ Ἔργον».

Καὶ ἄλλη μελέτη γιὰ τὸν Παλαμᾶ, πλατυτέρα κάπως ἀπὸ τὴς δυὸ μελετοὺς τοῦ κ. Κατσίμπαλη, ἀλλ' ὄχι, δυστυχῶς, καὶ οὐσιαστικότερη. Ὁ κ. Καραντώνης μεγάλο μέρος τῆς μελέτης του ἀφιερώνει εὐ εὐ ἀντίκρουσιν τῶν ἐπικριτῶν τοῦ Παλαμᾶ, καὶ σ' ἓναν παραλληλισμὸν Σολωμοῦ καὶ Παλαμᾶ ἐντελῶς περιττὸν καὶ ἄσκοπον. Ἄλλος ὁ Παλαμᾶς, ἄλλος ὁ Σολωμός. Ὁ καθεὶς μετὰ τὰ μεγάλα του χαρίσματα καὶ μετὰ τὰ ἐλαττώματά του. Ὅσο γιὰ τὴν ἀντίκρουσιν τῶν ἐπικριτῶν τοῦ Παλαμᾶ, Θεέ, τί τί κάποιος χαμένος! Ὅστε οἱ ἴδιοι, βέβαια, θὰ μεταβάλλουν γνώμην μετὰ τὰ ἐπαγεῖρηματά πού κ. Καραντώνης, οὔτε ὅσοι τοὺς πιστεύουν καὶ τοὺς ἀκολουθοῦν.

Στὴν οὐσίαν τῆς μελέτης τοῦ κ. Καραντώνης δὲν μᾶς μαθαίνει τίποτε καινούριον. Ἐπαναλαμβάνει πράγματα γνωστὰ καὶ πού ἔχουν λεχθῆν ἄλλωστε πορὸς ὡς τώρα. Ὅτι μᾶς σὲ τὸ ἔργον τοῦ Παλαμᾶ, «μπορεῖ κανεὶς νὰ ξεχωρίσει ὄλες

τὴς κατεύθυνσεις καὶ τὴς τεχνοτροπίας πού ἀκολούθησαν καὶ ἀνάπτυξαν οἱ σύγχρονοὶ του καὶ οἱ κατοπινοὶ του, ὄλες τιθέθνικες προσπάθειες τῆς Ἑλλάδος τῶν τελευταίων χρόνων (σαωτό!) ὅλη τὴν ἀνησυχίαν καὶ τὴν ἀνώμαλην καὶ σπασμωδικὴν ἐξέλιξιν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς (καὶ αὐτὸ ἐπίσης) μετὰ τὰ ἰδανικά της, μετὰ τὴς ἀδυναμίας της, καὶ τὴν καρποφορώτερην ἐφαρμογὴν τῆς γλωσσικῆς ἐπανάστασης, μάζι μετὰ τὴς φώσας τοῦ γλωσσικοῦ ἀγώνος». Ὅτι ὁ Παλαμᾶς; «ξεπέρασε τὴν δυναμικότητά του περιβάλλοντός του, καὶ μάλιστα μέσα πὲ καιρὸς τόσο μεταβατικὸς καὶ τόσο ταραγμένους», — αὐτὸ δὲν μᾶς τὸ πρωτομαθαίνει ὁ κ. Καραντώνης. Ἐγράφηκε πολλὰς φορὰς. Ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ ὅτι «ὁ Παλαμᾶς μᾶς δείχνει συγκεκριμένα τὸν δρόμον τοῦ πολιτισμοῦ μᾶς», ὅτι εἶναι «πρόδρομος καὶ προφήτης μᾶς μελλοντικῆς ζωῆς καὶ μᾶς ἀνώτερης συνολικῆς πνευματικῆς ἀνθησης», καὶ ὅτι δὲν εἶναι, ὅπως παραινῶνται συνήθως, «στενὸς πατριδολάτρης, ἀλλ' ἓνας πλατῆς ἑλληνιστής πού θέλησε νὰ ξαναζωντανέψῃ μέσα στὸ ἔργον του ὄλες τὴς ἀποκρυπταλλωμένες μορφὰς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ μετὰ ἀπὸ τὴν μακροχρόνην του καὶ πολυσύνθετη ἐξέλιξιν, ἓνας εὐρημόφιλος».

Καὶ ὅπου ὅμως μιλεῖ λιγώτερον γενικὰ ὁ κ. Καραντώνης, καὶ ὅπου ἐπιχειρεῖ νὰ χαρακτηρίσει ὄρισμένα ἔργα τοῦ Παλαμᾶ, πάλιν δὲν καταφέρνει νὰ μᾶς περὶ τίποτε καινούριον, τίποτε βαθύ καὶ οὐσιαστικόν. Γιὰ τὸν «Λοιδεκάλογο τοῦ Γύφτου» γράφει ὅτι συγκεκριμένως (σ' αὐτόν) «ὀλοκληρωτικὰ ἢ τρανὴ καὶ ἠρωικὴ προσπάθεια τοῦ Παλαμᾶ, ν' ἀναστήσει μέσα εὐ ἀλήθεια τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης τὴν παραστρατισμένη ἑλληνικὴν φυλὴν». (Ποίαν ἀλήθειαν; ποιᾶς τέχνης καὶ ποιᾶς ζωῆς;) Καὶ γιὰ τὴ «Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ» ὅτι «τὸ κύριον πρόσωπον, ὁ Βουλγαροχτόνος, παρ' ὅλην τὴν ἑξωτερικὴν βαρβαρωσύνην καὶ παρ' ὄλο τὸ καλυψύμενον καὶ σκοτεινὸν τῆς ἐποχῆς του, συμβολίζει τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα καὶ χαράζει μετὰ τὴν δράσιν του μὴ σταθερὴν πολεμικὴν γραμμὴν πού πάει νὸ συντρίψῃ τὴν πραγματικὴν βαρβαρωσύνην, τὰ σλαβικὰ κύματα, πού, κατὰ πολὺ βαθύτερον ἀπὸ μὴ ἠρωικὴν καταστρεφτικὴν ἐπιδρομήν, λίγο ἔλειψε νὰ πνιχθῶν μέσα στὸ χῶρος τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς ψυχικῆς τους χτηνωδίας τὴν ἑλληνικὴν ἐμπολιτιστικὴν παράδοσιν». Αὐτὸ πιά τὸ διαβάσαμε καὶ ἐνὰ γυμνασιακὰ ἐγχειρίδιον τῆς ἱστορίας. Εἶναι μὴ ἰδέαν πού τὴν πιστεύομε ἀκόμη, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἴσως πιά ἰδέαν νεκρὴν, στενὴν, ἱστορικὴν, καὶ πού μᾶς ἐμποδίζει ν' ἀντικρούσωμε ὅπως εἶναι τὴν βαλκανικὴν πραγματικότητα καὶ νὰ λυτρωθῶμε ἀπὸ τὴν μόνον ἀληθινήν μᾶς σκλαβιά, τὴν εὐρωπαϊκὴν;

Μ' ὅλην μου τὴν καλὴν διάθεσιν, δὲν κατορθώσα νὰ βρῶ τίποτε στὴ μελέτη τοῦ κ. Καραντώνης, πού νὰ δικαιολογῇ τὸν τόσο πομπώδη καὶ σοβαροφανῆ τίτλον τῆς Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι οὔτε κ' ὁ συγγραφεὺς ἔδωκε μεγάλη σημασίαν στὸν τίτλον τοῦ οὐτε ἀισθάνθηκε εἰς ὑποχρέωσιν πού γεννᾷ ἓνας τέτοιος τίτλος. Ἴσως ἢ ἀρχικὴ του

πρόθεση ν' ανταποκρίνονται στον τίτλο, ίσως νά τον έβαλε έτσι για γούστο, ή ίσως και, αφού μιά τόν βρήκε, νά τον άρριψε, γιατί τοϋ άρεσε. «Ο τίτλος τής μελέτης αύτης, γράφει ο ίδιος στο τέλος τοϋ βιβλίου του, από «Βίαιαγωγή στο Παλαμικό έργο» θά μπορούσε σωστότερα ν' άλλαζετ' και νά γίνει «Βίαιαγωγή στην «Αντικαλαμική Κριτική» ή «Απολογία τοϋ Παλαμικού Έργου». Άλλ' είναι τάχα και αυτό; Δέν πιστεύω. Πολύ λιγότερο όμως είναι βέβαια ή εισαγωγή «μιάς μελέτης αναλυτικής, πλατειάς, ούσιαστικής, επιστημονικής μελέτης που νά μās φωτίζει ολοκληρωτικά κι άπ' όλας εις μεριές τό έργο τοϋ ποιητή, που νά μās δείχνει τήν δώτερη γραμμή του στην πραγματική της ύπόσταση, και όχι κατά διάφορες φανταστικές έρημνείες».

Τήν έλλειψη μιάς τέτοιης μελέτης αισθάνεται δ κ. Καραντώνης και μαζί του και όλοι έμας, που θά μπορούσαμε νά πούμε για τόν Παλαμά δ, τι λέγει ο ίδιος σ' ένα καλιό του αγαπημένο μας ποίημα :

«Με πήρε και μ' ανάθεμα
άπό καιδί μιά Μαύσα,
μέ τό νεχτάρι τών Θεών
και μέ τήν άμβροσία . . .»

P.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

- Φοίβου Φάρμα : «Ο Γάμος παρά Ρωμαίους», Αλεξάνδρεια, έπιμελεία «Γραμμάτων», Γ. Δ. 10.
- Π. Δ. Παναγοπούλου : «Διηγήματα», Έκδ. Οίκος Δημητράκου.
- Γλαύκου Αλιθέρη : «Απλή προσφορά» (ποίηματα), Κύπρος, Έκδ. Οίκος «Γλαύκα», Τμή 2/-.
- F. C. S. Schiller (μετ. Έλ. Λαμπριδής) : «Πραγματισμός και Ουμανισμός» («Μελέτες» 8ον), θρ, δ.
- Β. Λεμπέση : «Κριτική τής Κοινής Γνώμης» ('Ανατύπως από τό «Αρχαίο» τών Κοινωνικών και Οικονομικών Έπιστημών».)
- Στυρ. Μ. Θεοτόκη : «Άλληλογραφία I. A. Καποδιστρια—I. Γ. Έυνάρδου» Τεύχος Α'. (Ιστορική και Λαογραφική Βιβλιοθήκη τοϋ Συλλόγου προς διάδοριν Όφελίμων Βιβλίων). Βιβλιοπωλείον Σιδέρη, θρ. 24.
- Πολυδ. Παπαχριστοδούλου : «Η Τουρκεμένη» (ήθογραφικό διήγημα). Έκδ. Οίκος «Κοραής» θρ. 25.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Πολλά και αξιοσημείωτα κατά τό λήξαν δεκαπενθήμερον τά φιλολογικά δημοσιεύματα εις τάς άθηναικάς εφημερίδας. Άρθρα, κρίσεις επί τών νέων βιβλίων και τής θεατρικής κινήσεως, φιλολογικά ήπιστολαί, μικροκαυδακία, κινήσεις τέλος πάντων ζωηρά και ενδιαφέρουσα, παρ' όλην τήν ζέσην. Αί θεατρικά «πρωίται» ίδίως έδωσαν άφορμήν εις άρκετούς δικήφιους μεταξύ κριτικών και δυσαρτεσήμενων συγγραφέων, σκηνοθετών και σκηνογράφων.

—Όύτω, έξ άφορμής μās δυσμενοϋς κρίσεως τοϋ κ. Α. Κουκούλα εις τήν «Πρωϊαν» διά τάς σκηνογραφίας τοϋ «Κόκλου με τήν κλωάλα», έπιθεσις κατά τοϋ έν λόγω κριτικού έν μέρους τών κ. κ. Καστανάκη και Σπαχή, εις τούς όποιους όφειλον-

ται τά σκηναί, από τών στηλών τριών άθηναικών εφημερίδων, τοϋ «*Ημερησίου Τύπου*», τής «*Ελληνοπούς*» και τής «*Καθημερινής*». Απάντησις, έννοείται, τοϋ κ. Κουκούλα και ανταπάντησις τών κ. κ. Καστανάκη και Σπαχή.

—Έπιστολή, έπίσης, τοϋ κ. Φ. Γιοφύλλη εις τόν «*Ημερησίον Τύπον*»-διά τούς κριτικούς, οι όποιοι έκριναν με χαρακτηριστική δμοφωνίαν και αόστηρότητα τό μονόπρακτόν του «*Μαύρη κληρονομιά*», καθώς και τά μονόπρακτα «*Πρός τ' δνειρο*» τοϋ κ. Θ. Βελιμίτση και τήν «*Κούκλα και παλιάτσος*» τοϋ κ. Χάγερ, που έπαίχθησαν από τόν θίασον τών Νέων. Ή έπιστολή αύτή, γραμμένη εις έξαιρετικά βίαιον τόνον, δέν έυχεν άπαντήσεως.

—Απάντησις, τέλος, τοϋ κ. Σπ. Μελά δι' έπιστολής, δημοσιευθείσης εις τό «*Ελεύθερον Βήμα*», εις τήν αποκάλυψιν τών «*Ελληνικών Γραμμάτων*», τά όποια έδημοσίευσαν έν φωτοτυπία κριτικήν τοϋ κ. Μελά δι' έργον θεατρικόν τοϋ ίδιου. Ο κ. Μελάς, με τήν εύκαιρίαν αύτήν, ώμολόγησεν ότι «πρό και μετά από παραστάσεις έργων του έκαμε μόνος και αναλύσεις και κριτικάς των».

—Και μία έπιστολή τής κ. Μαρούς Σουαζύ εις τό «*Ελεύθερον Βήμα*», ή όποία διαμαρτύρεται, διότι έγρ'άφη ουί δ κ. Γκουερριέρο, ό γνωστός όδριστής μας, ήπηρε εισθηματικός της σύντροφος, μās πληροφορεί ότι είναι άρραδωνιασμένη με τόν γνωστόν Γάλλον λογοτέχνην κ. Ζοζέφ. Ντελτέιλ, μās λέγει άκόμη ουί δ κ. Γκουερριέρο έκρινε και τήν πατριδα της κατά τρόπον που έπροκάλεσε τήν απέλασίν του από τήν Γαλλίαν και μās αναγγέλλει ουί εις τό νέον της βιβλίον «*Ένα μήνα με τούς άνδρας*», που εκδίδεται λίαν προσεχώς, διμλεί μέ συμπάθειαν διά τήν Ελλάδα.

—Έξαιρετική κίνησις, έπίσης, γύρω από τήν έναρξιν τών παραστάσεων τοϋ θίασου ή «*Σπουδή*» εις τό θέατρον «*Αθηναιον*» με τό «*Ζωντανό πτώμα*» τοϋ Λέοντος Τολστόη. Όλοι σχεδόν οι κριτικάι, ό κ. Φώτος Πολίτης εις τό «*Ελεύθερον Βήμα*», ό κ. Πέτρος Χάρης εις τήν «*Ελληνικήν*», ό κ. Α. Κουκούλας εις τήν «*Πρωϊαν*», κλπ. έπήνεσαν τήν προσπάθειαν τοϋ νέου θίασου.

—Από τά άλλα φιλολογικά δημοσιεύματα τοϋ δεκαπενθήμερου αναφέρομεν :

—Εις τήν *Πρωϊαν*, μελέτη τοϋ καθηγητοϋ τοϋ Πανεπιστημίου κ. Άδ. Άδαμαντίου εις τρεις συγχείας υπό τόν τίτλον «*Τό αρχαίον Έλληνικόν και τό σημερινόν μυθιστόρημα*», τό όποιον κατά τόν συγγραφέα «*έχει τάς ρίζας αυτώ εις τό αρχαίον*», και τό «*Έθνικόν Πανεπιστήμιον και ή άλευθερία τής επιστήμης*», άρθρον τοϋ ίδιου, έξ άφορμής τοϋ μελετωμένου περιορισμοϋ τοϋ άριθμοϋ τών φοιτητών τής Ίατρικής και Φαρμακευτικής Σχολής.

—Εις τήν ίδίαν εφημερίδα άρθρον τοϋ Καθηγητοϋ τοϋ Πανεπιστημίου κ. Μπρατωϊτόυ διά τήν ζωήν και τήν δράσιν τοϋ πρό όλίγων ήμερών αποθανόντος άρχιμαγδρίτου Εδσαβίου Ματθοπούλου, σημείωμα τής κ. Σοφίας Σπακούδη διά τάς προόδους τής μικράς Αίτας Ααλαούνη εις τό έξωτερικόν, ό «*Όθυσσείδς*» τοϋ κ. Κλ. Παράσχου, άνάλυσις τοϋ περιφήμου αυτώ έργου τοϋ Άγγλου μυθιστοριογράφου Τζέιμς Τζόνς, εις τό όποιον γίνεται κατά τόν πλέον πρωτότυπον τρόπον ή έξιτορήσις μās ήμέρας από τήν ζωήν ένός ανθρωπου και μιάς ήμέρας

από τήν ζωήν μιάς πόλεως. Έπίσης τά «*Τετράδικα τοϋ Μωρίς Μπαρρές*», άρθρον τοϋ κ. Κλ. Παράσχου διά τάς άναριθμήτους άπροσπαραμιακάς σημειώσεις που άφησε ό όνομαστός Γάλλος συγγραφέας. Εις τό άρθρον τοϋτο έβρισκομεν και σύντομον σκιαγραφίαν τοϋ Μπαρρές.

—Εις τήν «*Καθημερινήν*», σελίδες έξαιρετικοϋ ενδιαφέροντος από τό ήμερολόγιον τοϋ εκλεκτοϋ ποιητοϋ Ρώμου Φιλλύρα, ό όποιος, ως γνωστόν, από διατίας και πλέον έβρίσκει εις τό Δρομοκαίτειον. Ο Φιλλύρας, εις τάς στιγμάς τής διανοητικής του αίθριας, θυμάται, νοσταλγεί τάς Αθήνας και γράφει τάς σκέψεις του, σκέψεις ανθρωπου που αιολώνεται βαθύτατα τήν τραγικότητα τής θέσεώς του.

—Εις τό «*Ελεύθερον Βήμα*» ό κ. Φώτος Πολίτης κρίνων τά ήπό τόν τίτλον «*Γιά λίγη άγάπη*» τελευταίως εκδοθέντα διηγήματα τής κ. Κλαρέτης Αίπλα Μαλάμου, έβρίσκει εις τά περισσότερα έξ αυτών πλούσιον ύφος, δυνατήν περιγραφικότητα και πραγματικήν ανθρωπίνην καλωσύνην. Έπίσης ή «*Ήθική τών χρημάτων*» άρθρον τοϋ κ. Ζαχ. Παποντωνίου έξ άφορμής τοϋ θανάτου τοϋ Έμμανουήλ Μπανάκη, εις τό όποιον ό εκλεκτός λογοτέχνης κλινει μερικάς ώραίας σκέψεις περι τοϋ χήματος και τής χρησιμοποίησεως αυτώ. Εις τό «*Ελεύθερον Βήμα*» έγγραφαν έπίσης διά τήν αγαθοεργόν δράσιν τοϋ Έμμανουήλ Μπανάκη ό ποιητής κ. Μιλτ. Μαλακάσης και ό Δήμαρχος κ. Πάσης.

—Εις τήν ίδίαν εφημερίδα ανταπόκρισις έξ Αλεξανδρείας, εις τήν όποιαν γίνεται ένθουσιώδης λόγος διά τό τάλαντον τοϋ νεαροϋ και αυτοδιδάκτου Έλληνος ζωγράφου Γεωργίου Δήμου, υιοϋ ένός πτωχοϋ μαρμαρά τής αιγυπτιακής πρωτεύσεως.

—Τό «*Ελεύθερον Βήμα*» άπέκτησε τελευταίως και χρονογράφον, κρυπτόμενον ήπό τό ψευδώνυμον «*Ο Γνωστός*», τοϋ όποιου τό πραγματικόν όνομα, κατά τήν «*αυτοπαρουσίαν*» τοϋ ίδιου, αποτελείται από δύο μόνον συλλαβάς...

—Εις τόν «*Ημερησίον Τύπον*» έντυπώσις τοϋ κ. Σωτήρη Σκίτη από τήν Σκύρον και τοϋ κ. Φ. Γιοφύλλη από τό Άγιον Όρος.

—Εις τήν «*Ελληνικήν*» ό «*Πολυτέχνης*» χρονογράφος τοϋ Σιόφρου διά τήν λογοτεχνικήν εργασίαν τοϋ κ. Ν. Λιδβαδ'α και τάς άλληπαλλήλους επιτυχίας του εις τούς διάφορους φιλολογικούς διαγωνισμούς, Φιλαδέλφειον, Καλοκαίρινειον κλπ, σημείωμα τοϋ κ. Γέλλου Άγρα περί τής «*δικπλάσεως τών Παιδών*», και σύντομοι σκιαγραφίαι τών μεγαλύτερων πολιτικών, φιλολογικών κλπ. προσωπικοτήτων τής εποχής μας, από τάς όποιας πληροφορούμεθα ενδιαφέροντα πράγματα διά τήν παιδικήν ζωήν τοϋ Μακδόνισθ, τοϋ Μπαλντουίν, τοϋ Μπάρναρ Σόου, τοϋ Γουάλλς, τοϋ Άρνολδ Μπέννεντ, τοϋ Μαρκόνι και άλλων.

—Εις τό «*Έμπρός*» ή «*Αλχηστις και ό σύλλογος Έβριπίδης*», τρία άρθρα τοϋ κ. Χρ. Μητσοπούλου.

—Εις τήν «*Πατριδα*» διά τάς «*θεότητας* τοϋ Κοτύλου» κριτικόν σημείωμα τοϋ Λούμαν (ψευδώνυμον γνωστοϋ λογιού), ό όποιος, μολονότι έβρίσκει εις τό διήγημα τοϋ κ. Βαϊνόγλου πολλάς άρετάς, άπιστησφείι ουί έπρεπε νά βραβευσθ ή «*Αίψα*» τοϋ κ. Γ. Θέμελι. Τοϋ ίδιου έννοικώταται κρίσεις διά τά «*Χαμένα κορμά*» τοϋ κ. Π. Πικροϋ, κυκλοφορή-

σαντα εις δευτέραν εκδοσίαν, και τήν «*Τουρκεμένην*» έκτενές και ώρατον θράκηκόν διήγημα τοϋ κ. Πολ. Παπαχριστοδούλου.

—Εις τήν «*Βραδυνήν*» ένθουσιώδες άρθρον τοϋ κ. Ν. Λιδβαδ'α διά τό γλωσσικόν σχεδίασμα τοϋ κ. Κ. Φαλάττες «*Γλώσσα και φωτιά*», μελέτη τοϋ κ. Ι. Δραγιάτοη Παλαιολόγου ήπό τόν τίτλον «*Είμεθα άπόγονοι τών γύφτων*;» και ή «*Νεοαλληνική μόρφωσις*» τοϋ κ. Παύλου Φλώρου.

—Εις τό «*Έθνος*» ή «*Αίκη τοϋ Κολοκοτρώνη*», ιστορικόν άνάγνωσμα τοϋ κ. Σπ. Ποταμιάνου, και χρονογράφηματα τοϋ «*Φορτούνιο*» διά τά σπουδαιότερα φιλολογικά γεγονότα, ιδικά μας και ξένα, διά τήν διακοπήν τών παραστάσεων τοϋ νέου έργου τοϋ κ Χόρν «*Σιγανοπαπαδιές*», διά τόν αποθανόντα Γάλλον συγγραφέα Γεώργιον Κουρταλίη, τόν όποιον όνομάζει «*μεγαλειότητα τοϋ γέλιουτος*» κλπ.

—Περί τοϋ έργου τοϋ Κουρταλίη και εις τήν «*Πρωϊαν*» άρθρον τοϋ κ. Κλ. Παράσχου και σύντομα σημειώματα εις όλας σχεδόν τάς άλλας εφημερίδας.

—Εις τήν «*Έστίαν*» ό κ. Σ. Σκίτης εις άρθρον του ήπό τόν τίτλον «*Θεόφιλος Γκιωτιέ*» δίδει μίαν εικόνα τών οικονομικών στενοχωριών, τάς όποιας έδοκίμασεν εις δλην του τήν ζωήν ό Γάλλος ποιητής. Έπίσης σημείωμα τοϋ κ. Κ. Καμπούλα περί τοϋ θεάτρου τής Σύρου και συμπληρωματικά πληροφορία τοϋ κ. Ν. Λόσκρη, από τάς όποιας μυνθάνομεν ουί ή νεοαλληνική σκηνή ανεφάνη τό πρώτον έν Σύρην κατά τό 1830.

—Εις τήν «*Πολιτείαν*» ή «*Εκπαιδευτική μεταρρυθμισις*», σειρά άρθρων τοϋ εκπαιδευτικοϋ συμβούλου κ. Γ. Παλαιολόγου και κριτικά σημειώματα κ. Μιχ. Κουνελάκη διά τήν θεατρικήν κίνησιν.

—Εις τήν «*Ακρόπολιν*» ήπό τόν τίτλον «*Διατί ήμετε αι μορφωμένοι Έλληνες δέν τά θέλομεν*», τρία άρθρα τής δ. Έλλης Λαμπριδ'η, αναφερόμενα εις τά εκπαιδευτικά νομοσχέδια.

—Εις τήν «*Σιδηροδρομικήν Έπιθεώρησιν*» μεταξύ τών αόστηρώς ειδικών άρθρων και ένα λογοτεχνικό κομμάτι : τό διήγημα τοϋ κ. Διον. Κοκκίνου «*Σφυρίγματα τραίνων*».

—Εις τήν «*Ιόνιον Ανθολογίαν*» τοϋ Ματθού —Τουνοϋ, ή όποία τυπώσεται τήρα μ' έξαιρετικήν επιμέλειαν και επί εκλεκτοϋ χάρτου, ποιήματα τών κκ. Μ. Τσιριμώκου, Ν. Πιστιμιεζ'α-Λαύρα, Άγγ. Σημηριώτη, τής Μυρτιώτισσας και τής δ. Ρίτας Μπούμη, διήγημά τοϋ κ. Χρηστοβασιλή, ή συνέχεια και τό τέλος τής μελέτης τοϋ κ. Μ. Βήλσα διά τό Ιόνιον θέατρον και ιδιαίτέρως ενδιαφέρουσαι έντυπώσεις τής διευθυντριας τοϋ περιοδικου κ. Μαριάττας Μινώτου από τούς φιλολογικούς μας κύκλους, τούς όποιους έγνώρισεν κατά τήν τελευταίαν διαμονήν της έν Αθήναις. Εις τάς έντυπώσεις αυτές εβρισκομεν συντόμους και συχνά έπιτυχείς χαρακτηρισμούς πολλών γνωστών λογίων μας.

—Εις τό τελευταίον τεύχος τής «*Σύγχρονης Έκέψης*» τοϋ Σικάγου ποιήματα, διηγήματα, σκίτσα κλπ. πολλών Αθηναίων λογίων. Έννοείται ουί πολλά έξ αυτών είναι αναδημοσιεύσεις, διά τάς όποιας δέν έζητήθη καν ή άδεια από τούς συγγραφείς. Η «*Σύγχρονη Σκέψη*» έλπίζει ουί θά συνεχίση τήν εκδοσίαν της τό φθινόπωρον εις μικρότερον σχήμα και μέ τριμηναία τύχην.

—Έλδομεν άκόμη τήν «*Ελληνικήν Έπι*

θεώρησιν», εἰς τὴν ἕποιαν ἐβρίσκαμεν τὴν «Μα-
ναχὴν» ἱστορικὸν δράμα τῆς κ. Κώστας Ζωγράφου,
παιδικὰ τῶν κκ. Τάλλου Ἀγγρα καὶ Κ. Κω-
δάκη καὶ ἐκλεκτὰς μεταφράσεις, — τὴν «Βλέβου-
ρη Σκέψη» τῶν Καλαμῶν, τῆς ἑποίας εἰς συνερ-
γάται εἶναι ὅλοι νέοι καὶ πρόθυμοι ἢ «καλυτέρευ-
ση» τῆς κοινωνίας, ἢ ἐξαρτίωση τῆς ψυχῆς καὶ
τῆς ἀβελότητος ἀπὸ τοῦ πρόσωπο τῆς γῆς, — τὴν
«Ναυτικὴν Ἑλλάδα», τὴν «Ἰαίδα» τῆς Ἀλε-
ξανδρείας, τὴν «Οἰκογένειαν» κλπ. κλπ.

Ω.

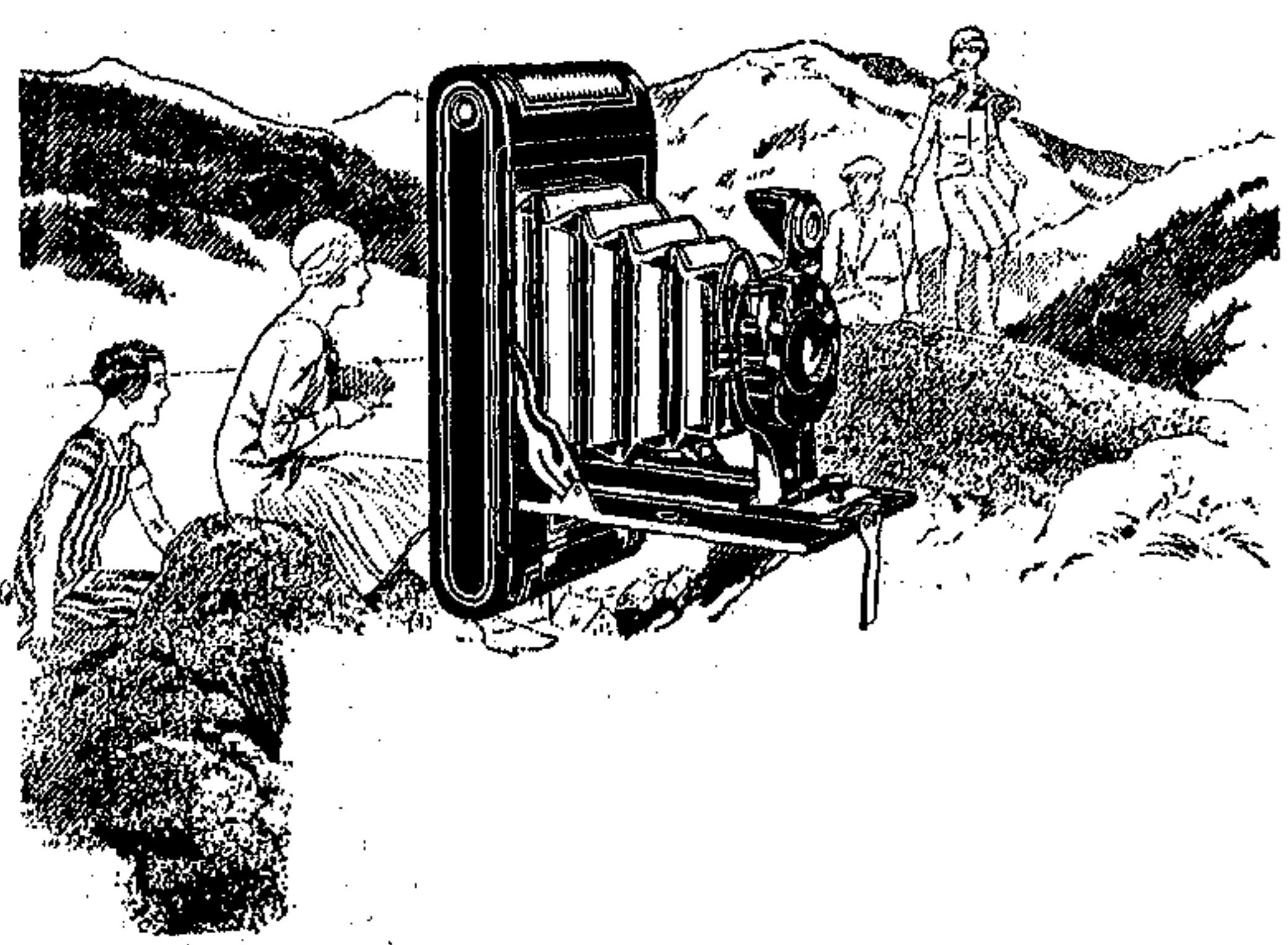
ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

11 Ἰουλίου

Τὸ Τυπογραφεῖον ὅπου τυπώνεται ἡ «Νέα
Ἑστία», παθὸν ἀπὸ συνταλῆν ἐπραγείσατο εἰς
τὸ ἀνωτὲρ του ἑμπορικῶν, ἠγαυιάσθη νὰ
μείνη ἀργὸν ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα. Ἐκ τούτου ἡ
μικρὰ καθυστέρησις τοῦ παρόντος τεύχους. —
κ. Γ. Μαλ. Κων/πολιν. Τὸ ποσὸν ποὺ θὰ πληρω-
σῶν εἰ ἀγοραστὰ διὰ τὰ παραρτήματα τῆς «Ἐ-
ρησιότητος», θὰ εἶναι ἀσήμερον. Ἀφήνομεν εἰς πό-
ρην κενεὶς νὰ ἐγγράφῃ συνδρομητῆς δι' αὐτὴν τὴν
ἐξαμηνίαν καὶ νὰ τὰ ἐξῆ διπλά. — κ. Γ. Σ., Σύ-
ρον. Θὰ σὰς ἀπαντήσω εἰς οὗτο τοῦ ἄλλου περιο-
δικοῦ ἤτο τότε ἀναγνώστῃς. Καὶ τί θὰ τοῦ ἐλέ-
γατε πλέον; — κ. Ν. Β. Τ. Χανιά. Σὰς εὐχαρι-
στοῦμεν θερμῶς. Ἀλλὰ μολοντὶ συμφωνοῦμεν
ἀπολύτως, δὲν ἐβρίσκαμεν τὸ ἀρθρον σας, εἰς ἔκ-
φρασιν, κατάλληλον διὰ τὸ περιοδικόν μας. — κ.
Μ. Κ. Ἐνταῦθα. Θὰ δημοσιεύω. Καὶ κατὰ
προτίμησιν αἱ μεταφράσεις ποὺ μὰς φαίνονται
ἐξοχοί. — κ. Θ. Κ. Παρίσι. Μὴν ἀνησυχεῖτε : τὸ
ἐλάβαμεν καὶ τοῦ ἐδώσαμεν σειρὰν. — δ. Ν. Π.
Σάμον. Σὰς ἐδημοσιεύω ἀρκετά, ἐπομένως μπο-
ρεῖτε νὰ ξανασταλεῖτε. Διὰ καθὲ ἐνδεχόμενον, βάλ-
ετε μὰς καὶ τὸ «Ἀνοιχάτικο», μὲ τὴν σημείωσιν
εἰς ἕτερον ἀπόστον: ἐκ νέου. Τὰ λάθη, ἀσήμερον, δὲν
εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ διορθωθῶν. — κ. Γ. Μοφ.
Εὐχαριστοῦμεν πολὺ διὰ τὴν υπερασπίαν, ἀλλὰ νὰ
μὰς ἐπιτρέψετε νὰ μὴ δημοσιεύωμεν τὸ γράμμα
σας, διὰ λόγους εὐνοήτους. — κ. Α. Ἀκ. Βό-
λον. Τὸ ἔργον σας (ἡμεῖς δὲν τὸ διαβάσαμεν ἀ-
κόμη) δὲν εἶναι ἀνάμεσα στὰ ὀλίγα, τὰ ὅποια ἐξε-
χώρισαν οἱ ἄλλοι κριταί. Ἐν πάσῃ περιπτώσει,
μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν ἀποτελεσμάτων, τὸ χει-
ρόγραφον θὰ εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν σας. — κ. Μ. Π.
Ἐνταῦθα. Ἡ μόνη αἰτία εἶναι ἡ πλήθωρα. Κάθε
φορὰν ποὺ παρουσιάζεται ἓνα κενόν, τὸ γεμίζομεν
μὲ τὸ κομμάτι ποὺ χωρεῖ. Οὗτο εἶναι δυνατόν νὰ
κρατοῦμεν σειρὰν εἰς αὐτὰ. Ἔχομεν, ὡστόσο, βε-
βαιωθῆτε, ὅλην τὴν καλὴν διάθεσιν. — κ. Γ. Θ. Β.
ἤτο περιττόν. Οὐδέποτε ἀπηγορεύσαμεν εἰς τακτι-
κὸν ἢ ἐκτακτικὸν συνεργάτην μὰς νὰ γράφῃ καὶ εἰς
οἰονόηποτε ἄλλο περιοδικόν. Μόνον ἂν ἔγραψεν κα-
νεὶς τακτικὰ τὸ ἴδιον πρᾶγμα καὶ ἄλλου, πῆ: χι-
κριτικὴν βιβλίαν, θεάτρον, μουσικῆς, θὰ τὸν παρα-
καλοῦσαμε νὰ ἐκλέξῃ. — κ. Μ. Α. Πειραιᾶ. Πολὺ
καλὰ ! Ἄφοῦ νομίζετε ἐπιτέμπετε πρὸς νὰ δώσω-
μεν αὐτὸ τὸ παράδειγμα, θὰ συμμορφωθῶμεν ὅσον
εἶναι ἀνθρωπίνως δυνατόν. Ὁποῦδήποτε, τὸ γράμ-
μα σας μὰς ἐκίασε νὰ θυμηθῶμε ἐνα παιδίον ἀνεκ-
δοτόν. Ὅταν συνελθῆτε ἄλλοτε εἰς Παρίσι ἢ

κατάργησις τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἡ παρρησία
ἀπὸ τὴν ἀπὸ τῆς ἐφημερίδα τοῦ
ἐκπαινετὴν τὴν κριτικῶν : «Συμφωνῶ» ἀλλὰ νὰ γί-
νοιεν πρῶτα οἱ κκ. Βολοσάτοι», — κ. Α. Σ. Ἐνταῦθα.
Θὰ τὰ διαβάσωμεν καὶ θὰ σὰς ποιῶμε ἀπὸ ἀρχῆς
νόν. Τὸ «πρωτοπρόσβα» θέλει μὲ ἐσ. «Ἑπομένης-
ἁθροῦρα» καὶ «πῆσοπόςτος-πῆσοπρία» μάλιστα.
Ἄλλο «πρωτοπρόσβα» σπανιστάτη λέξις, δὲν ἔ-
πάρχει στὴ γλῶσσα μὰς καὶ ἐν τῷ μὰς. Δὲν ἔσ-
ρομε, δὲν λέγομε, πὰρὰ «πρωτοπρόσβα-πρῶτα» καὶ
«πρωτοπρόσβαίωμι-πρωτοπρῶτα». Ἦταί κί' ἂν λέ-
γαμε «ἁθροῦρῶσιμι», θὰ γράφαμε ὀρθότατα «ἁ-
θροῦρῶσιμι». Ἦταί κί' ἡ ὀρθογραφία τὴν «ψυχολο-
γίαν» τῆς. — κ. Μ. Ν. Κων/πολιν. Σὰς ἀπνευρήσα-
μεν καὶ ἰσχυρότερος. Θὰ δημοσιεύω ἀφεύκτως καὶ
δοσὸν τὸ δυνατόν γρηγορότερον. — κ. Β. Δ. Π. Κων-
κονιστῶν. Ἐλπίσθησαν, θὰ δημοσιεύω, μόνον νὰ
μὴν ἀνυπομονήσετε. — κ. Γ. Κ. Σ. Στοιχειοθετημέ-
να, εἶχαν μείνει διὰ τὸ ἐπόμενον, ἀλλὰ ἐξεχώρισαν
νὰ τὰ ἐπὶ τὸν ἀπὸ τὰ περιεχόμενα. — Ἐπνευρή-
θησαν. Τὰ λέγετε ὠραϊότατα καὶ ἐξυπνότατα,
ἀλλὰ δὲν μὰς ἐνδιαφέρει τί ἔγραψαν οἱ ἄλλοι δι'
αὐτὴν τὴν προσκόμειν, τὴν στιγμήν ποὺ ἡμεῖς ἐ-
γράψομεν, νομίζομεν, ἐπιτέμπε. — κ. Α. Μ.
Ἐνταῦθα. Δὲν χωρεῖ ἀμφισβητοῦν ὅτι ὑπάρχουσι καὶ τέ-
τοιοι καθήγηται, ἀλλὰ ὀλίγοι. — κ. Μαν. Ἐπνευρή-
σατε ἀπ' αὐτὰ. Ἐπνευρήσατε διὰ ποῖαν αἰτίαν τὰ ποταλέομα-
τα θὰ βραδύνον ἀκόμη. — κ. Ντ. Ἀνθῶπι. Εἶναι
ὠραϊάκι τὸ θέμα, ἀλλ' ὅχι γραμμικόν ἀρκετὰ ψι-
λλογραφικόν τὸ ὄψος τοῦ εἶναι κατὰς δημοσιογραφί-
κόν' αἱ ἐπισημῆσεις συχνὰ περιττοῦν ἢ ἀνάλυ-
σις μακροσκελῆς. Τὸ ἔναγραψετε; Ἐξ ἁγῆ καὶ
καλῶ. — κ. Σαρ. Σαρν. Ἐνταῦθα. Μεγάλην εὐρύ-
τητα δίνετε στὸ θέμα. Τεχνικώτερον καὶ ἐπαρκέστε-
ρον εἶναι νὰ βλέπει κανεὶς ἀπὸ μίαν ὀπτικὴν γῶ-
νίαν. Ἦταί τότε καὶ ἡ κάποιος του ἀσκήσια (β'
τετρ.) θὰ εἴλεπε. — κ. Δημ. Χλ., Καβάλλον. Θερ-
μὰς εὐχαριστίας διὰ τὴν ἐγκαιρὸν εἰδοποίησιν.
Ἀλλὰ λυπούμεθα ποὺ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τάμμε
τακτικώμεν μὲ τὰ σημερινά. Θὰ ἐλέγαμεν, τρῶ-
πον τινα, ἐπὶ ἔχουσι μίαν «χαρομαδὴν νοημά-
των». Ἡ θέσις σας, ὡς τότε, παραμένει. — κ. Γ. Δαρ.
Βόλον. Εὐρίσκαμεν τὸ «Ἦ, νάταν» σκοτεινόν καὶ
διονόητον, καὶ τὸ τέλος ἀπροσδόκητον χαλαρόν.
Τὸ ἄλλο ὠραϊότατον καὶ τὸ κρατοῦμεν — κ. Τάσ.
Σάπ. Ἦταί, τὸ κρατοῦμεν, μολοντὶ θὰ τὸ ἠθέλα-
μεν μὲ περισσότερὸν ἐξυπνόν καὶ λυρισμόν, ἐπὶ το-
σὰ ἔστω τῶν πληροφορικῶν του γραμμῶν. Τὸ τέ-
λος τοῦ γραμματός σας χαριτωμένο. — κ. Διον.
Χ. Σιμ. Ὅλα τὰ σημερινά σας εἶναι ὠραϊότατα.
Αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ ποίησις τὰ διαπνεύει. Ἐνας ἀκόμη
μὲ ἀληθινὴν φλέβα μὰς εἰς τὸν κύκλον μὰς . . .
Ἡ «Μέλισσα» τ' ὠραϊότερον ἀπ' ὅλα. Ἀλλὰ γιατί
ἀνυπόγραφα; Μὴ τὸ λησμονήτε ! — κ. Γ. Θεοδ.,
Πειραιᾶ. Ἀπὸ τὰ σημερινά, νὰ διορθώσετε καὶ νὰ
μὰς στείλετε τὸν «Ἄερα τοῦ χρόνου», ποὺ ἔχει
κάποιαν ὑποβλητικότητα καὶ πρωτοτυπίαν, διὰ νὰ
τὸ δημοσιεύωμεν. Καὶ νὰ ὑπογράψετε καθὲ κομ-
μάτι, ἀνεξαρτέτως. — κ. Κ. Διον. Τὸ διήγημά σας
ἔχει ἔκτακτα προσόντα παρατηρητικότητος καὶ βιά-
θους μέτρημένην πρωτοτυπίαν στὰ ἐπιθέτα, τοὺς χα-
ράκτερισμοὺς καὶ τὰς περιγραφὰς. Τὸ ἐπικίνδυνον
ραϊματικὸν θέμα στέκεται ὠραϊότατον ἐν τὸν γυμνα-
σμάτων σας χέρι. Πρέπει ὅμως νὰ διορθωθῇ τὸ ὄψος,

Μὴν κάνετε πιά ἐκδρομὲς χωρὶς
νὰ ἔχετε μαζὶ σας ἓνα
KODAK

Ἐχει μιὰ μνήμη ἀλάνθαστον, ζωντανὴν, ποὺ δὲν
ξεχνάει τίποτε, καὶ ἀργότερα, ὅποτεδήποτε θελήσετε,
στὸ σπίτι σας, θὰ μπορέσετε νὰ ξαναζήσετε τὰ ταξείδια
σας, τὶς ἐκδρομὲς σας, κυττάζοντας τὶς Φωτογραφίαις ποὺ
πήρατε μὲ τὸ KODAK Σας.

ΠΥΡΣΟΝ Α. Ε. ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

Τὸ σημαντικώτερον μνημεῖον τῆς Νεοελληνικῆς Ἐκατονταετίας

Συγγράφεται ὑπὸ 700 ἐπιστημόνων, λογίων, συγγραφέων.

Ἐκδίδεται εἰς Τόμους μεγάλου τρισηλίου σχήματος ἐκ σελίδων 1000 περίπου. πλουσίως εἰκονογραφημένους καὶ καλλιτεχνικώτατα χροσοδεμένους.

ΑΠΟΚΤΗΣΑΤΕ ΤΗΝ διὰ μηνιαίων 100δράχμων δόσεων, ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ διὰ τοὺς 12 πρώτους Τόμους ἀντὶ δρ. 8.000.—

Ζητήσατε ἐγκυκλίους καὶ πληροφορίες, γράφοντες:

ΠΥΡΣΟΝ Α. Ε., Λυκαύργου 18, Ἀθήναι

"ΒΟΤΡΥΣ"

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΟΙΝΩΝ & ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕΤΟΧΙΚΩΝ & ΑΠΟΣΕΜΑΤΙΚΩΝ

ΔΡΑΧ. 111.000.000

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ

ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ 53

ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ:

Λευκοί, ἐρυθροί, γλυκοὶ μοσχάτοι

ΟΙΝΟΙ ΕΙΣ ΦΙΑΛΑΣ:

Ἐπιτραπέζιοι, ἐπιδόρπιοι, δρεκτικοί, τονωτικοί.

ΒΕΡΜΟΥΤ

ἐκ παλαιοῦ μοσχάτου οἴνου.

ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ ἀπαράμιλλος.

ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ ΒΟΤΡΥΣ

ΤΥΠΟΥ ΚΟΝΙΑΚ

ἐγνάμιλλον τῶν καλυτέρων Γαλλικῶν Κονιάκ.

Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ κέντρα καταναλώσεως

στικά μειονεκτήματα. Πρόκειται διὰ τὸ πρῶτον ποῦ τὸ κρατοῦμεν. — κ. Βάσ. Ἀράπ., Σαλαμίνα. Ἐδιορθώσαμεν τὸ δεύτερον. τονίζοντες τὴν ἀντίθεσιν του, ποῦ σὰς διέφυγε (α' καὶ β' τετρ. πρὸς τὸ γ' καὶ δ') καὶ τὸ κρατοῦμεν. Τὸ πρῶτο, χαλὰ πολὺ στὸ τέλος. — κ. Καρυδ., Σπάρτην. Ἐχει ὅλα τὰ μειονεκτήματα ἀνεξέλκτου καὶ ἀσυγχρόνιστου ρωμαντισμοῦ: ἄλλειψις μύθου, ὑπερβολικότητες, τύποι ἔξω τῆς πραγματικότητος. Βαθύνετε τὸ μάτι σας εἰς τὸ σύγχρονόν μας περιβάλλον. Ἀξίζει περισσότερο! — κ. Ταν. Γιουλ., Πειραιᾶ. Ὁ Γκόρνυ, ποῦ ἀναφέρεται στὸ πεζό σας, εἶναι μέγας διδάσκαλος σ' αὐτὸ τὸ εἶδος. Προσέξτε τὴν τεχνικὴν του—μίαν ἀπαράμιλλον τεχνικὴν ρεαλισμοῦ. Σεῖς ὅμως πλατύνετε τὴν ἀνάγνωσιν, ἔπου τὴν συναντήσατε, καὶ συντομεύετε τὸν μῦθον εἰς ἐλάχιστες γραμμὰς. — κ. συγγραφέα τοῦ «Ἐξαγνισμοῦ». Ἐχάσαμεν τὸ γράμμα σας καὶ δὲν ἐνθυμούμεθα τὸ νόμα σας καὶ τὴν διαμονὴν σας. Μὴ εὐκαιροῦντες νὰ τὸ διαβάσωμεν ἡμεῖς, εἰδώσαμεν τὸ χειρόγραφόν σας, ὑπὸ ἄκραν ἐχεμύθειαν, εἰς ἓνα κριτικόν, εἰς τὸν ὅποιον ἔχομεν πᾶσαν ἐμπιστοσύνην. Καὶ μὰς τὸ ἐπέστρεψε μὲ τὴν σημείωσιν: «Δὲν διαβάξαται». Ἐπομένως τὸ ἔργον σας δὲν ἔχει καμμίαν ἀξίαν, — νὰ εἰσθε βέβαιος, — καὶ θὰ συμμορφωθῶμεν μὲ τὴν παραγγελίαν σας. — κκ. Μ. Μ. Θράκην, Χ. Γ. Σ., Ἀγγ. Τ., Πέτρον Κισσόν, Ν. Σ. Κων/πολιν, Β. Γ. Ν. Κ., Γ. Γ. Λισ., Σ. Μ. Πλυμάρι, Κ. Δ., Τ. Ζ., Ἀλκην Φ., Μ. Γ. Σ., Σπάρτην, Γ. Η. Ἰωάννινά ἔλαθαμεν καὶ θὰ σὰς ἀπαντήσωμεν εἰς τὸ ἐρχόμενον.

Η ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

Ἐπιθυμοῦμεν δι' ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἔχουν δεμένους τοὺς μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντας πέντε Τόμους τῆς «Νέας Ἐστίας», εἰμποροῦν νὰ παραγγείλουν εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον μας (Σταδίου, 50) εἰδικὰ καλύμματα πρὸς δρ. 21,50 ἑκαστον, ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν.

ποῦ εἶναι ἐνίοτε ἀτημέλητον ἢ κάπως φλύαρον. Καὶ τότε θὰ γίνῃ ἓνα ἀριστουργηματικὸ καθ' ὅλα κομμάτι. — δ. Αἰλ. Μιρ., Πειραιᾶ. Δὲν εἶναι ἀσχημον, ἀλλὰ τοῦ λείπει ἡ σφραγίδα τῆς τέχνης. Ἀκόμη. — κ. Μ. Γαβρ. Χαλέπι. Τὸ ποίημα τοῦ φλοιού σας (;) στερεῖται μιᾶς κάποιας πρωτοτυπίας, ἀπαραιτήτου δι' ἓνα τόσο παλαιὸν θέμα. Μόνον εἰς τὴν βλέπη κανεὶς προσωπικώτερα τὰ πράγματα αὐτά, ἀξίζει νὰ τὰ ἐπαναλαμβάνει. Μία νότα, μία λέξις, μία ἀλλοίωσις, ἔστω: Ἄλλα κάτι νέον! — κ. Γιαννοῦλ., Θεσσαλονίκην. Τὰ ἴδια θὰ εἶχε νὰ εἶπῃ ἢ «Νέα Ἐστία» καὶ διὰ τὰ ἴδικά σας. Ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον. — κ. Γιανν. Δ. Φαντ. Τὸ πάθος τοῦ πρωτοτύπου ἀρκεῖ νὰ καλύψῃ πολλὰ μεταφρα-